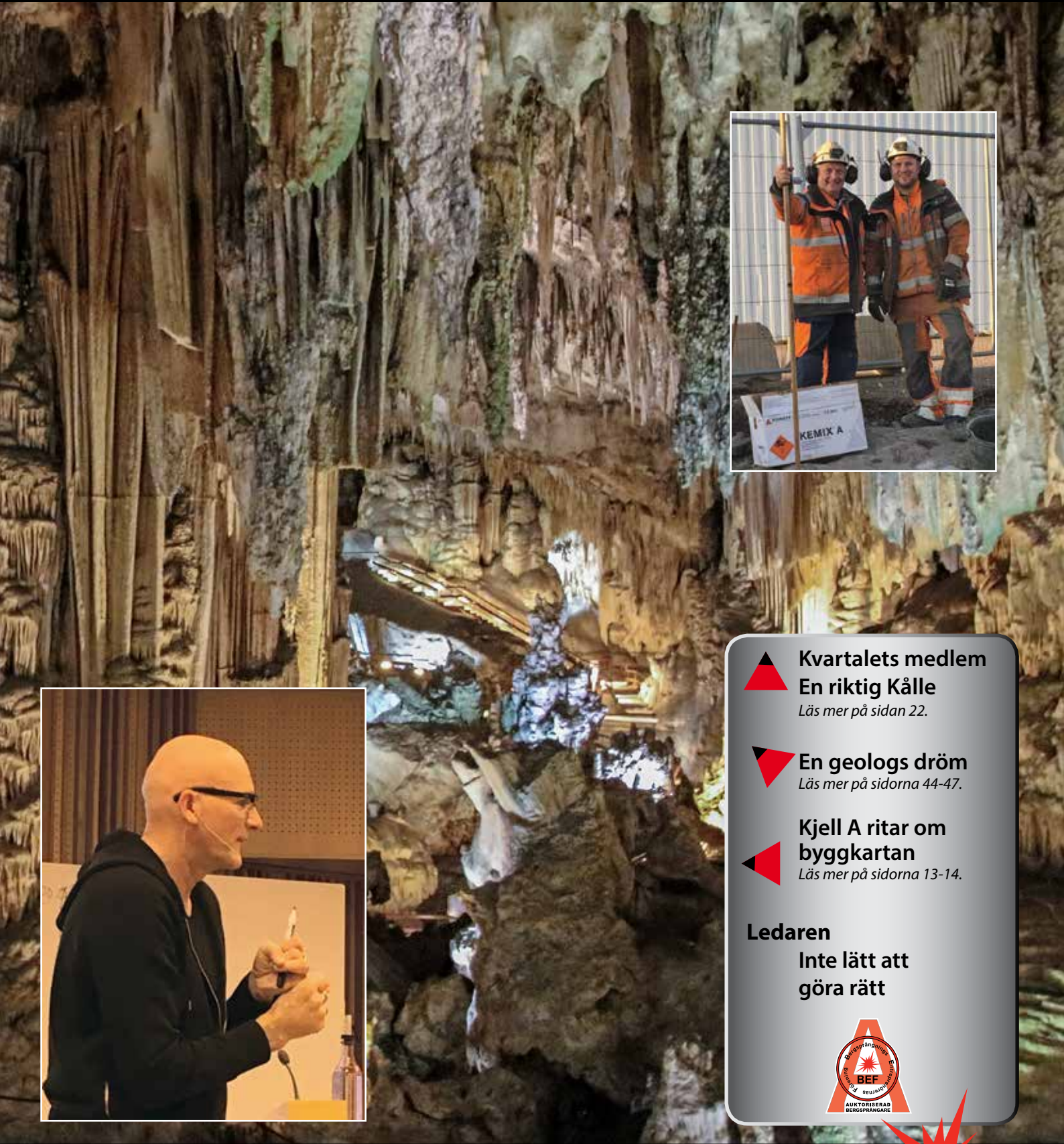

BEF-NYTT

Nr 4 2015
December

Tidningen för Bergsprängningsbranschen

▲ **Kvartalets medlem**
En riktig Källe
Läs mer på sidan 22.

▼ **En geologs dröm**
Läs mer på sidorna 44-47.

◀ **Kjell A ritas om byggkartan**
Läs mer på sidorna 13-14.

Ledaren
Inte lätt att göra rätt

FLEXIROC T15 - EFFEKTIVITET I LITEN SKALA

“Det känns tryggt att ha med borrhjulen FlexiROC T15 på flaket. För den borrar effektivare än andra maskiner jag har testat.”

Åke Gustavsson, ÅG Sprängare AB i Luleå

www.atlascopco.se

Atlas Copco

En branschorganisations dilemma

En branschorganisations primära syfte är att tillvarata medlemmarnas intresse i de olika sakfrågor som berör branschen. Detta är t o m formellt inskrivet i registeringsbeviset hos Bolagsverket. I BEFs fall står det under rubriken Ändamål:

”Föreningen har till ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom att verka för att bergsprängningsbranschen ska uppnå en stabilare ställning inom näringsliv och samhället.”

- ”Detta innebär att föreningen ska påverka utformning av regler och bestämmelser som omfattar bergsprängningsbranschen samt verka för att förutsättningar för utförande av sprängningsarbeten underlättas genom förbättrade tekniska specifikationer.”
- ”Föreningen ska verka för att öka möjligheterna att rekrytera nya bergsprängare. Detta ska göras genom att återställa yrkets status samt genom förbättring av utbildningen inom området.”
- ”Föreningen ska aktivt bidra till den sprängtekniska utvecklingen genom att påverka forsknings- och utvecklingsarbeten så att den får en mera praktisk och tillämpad inriktning.”

BEFs medlemmar betalar en avgift för att föreningen ska jobba hårt för att uppfylla målen att främja de ekonomiska intressena och förväntar sig givetvis resultat. Målen får givetvis inte nås ”till vilket pris” som helst. En branschorganisation förväntas givetvis ta sitt samhällsansvar. Och det blir kanske extra tydligt för BEF vars medlemmar arbetar med att ”försätta berg” vilket fel utfört kan få förödande konsekvenser för såväl människor som material. Vidare är våra hjälpmedel, dynamit m m, av stort intresse för människor som ”jobbar” med

allt från kassaskåpsprängning till terrorism. BEF har därför stor förståelse för att myndigheter på såväl nationell nivå som internationell nivå har synpunkter på hur vi ska utföra våra jobb. Det kan vara på förvaring, användning och överföring och nu senast det s.k. spårbarhetsdirektivet.

Problemet uppstår dock när någon myndighet kommer med bestämmelser som inte känns praktiskt motiverad av en bransch och man inte heller tar till sig branschens argument. Har myndigheten tur är det ett EU direktiv, då måste man inte ens försöka motivera det.

Vad gör då en branschorganisation som ”misslyckats” att göra en bestämmelse (lag, förordning) verklighetsanpassad? Går ut till medlemmarna och säger ”vi skiter i bestämmelsen? Nej givetvis inte. BEF säger att medlemmarna förväntas följa bestämmelsen men att vi inte ger upp att få en ändring tillstånd. Sedan får man fortsätta argumentationen mot berörd/da myndigheter.

Vad säger då medlemmarna (åtminstone en del)? Jo, att BEF misslyckats och inte lagt ned nog med energi. Och att i Norge och Finland tolkar man minsann bestämmelserna helt annorlunda etc.

Beträffande bestämmelser från Arbetsmiljöverket känns dom kanske mer verklighetsnära. Hålinmätning, damm/kvartsbekämpning, dolhantering, risker med hyttlösa riggar utan fjärrstyrning allt känns givetvis rätt. Men så till den verkliga baksidan med bestämmelser. **Konkurrens blir snedvriden, och det rejält.** Merparten av BEF företagen hänger givetvis på förr eller senare. Även en del andra seriösa företag. Men många företag blundar av okunnighet eller kostnadsskäl och får därmed en oerhörd konkurrensfördel gentemot de skötsamma som måste ha en högre prisbild. Dessutom riskerar man sin/sina anställdas hälsa.

Här kommer **beställarens ansvar** in. Var inte naiv, ingen gör samma jobb 25% billigare utan skäl. Hur kontrollerar man då sin sprängares seriositet? Enkelt, använd **Checklista Bergsprängning**, gemensamt framtagen av branschens alla parter, både vid upphandling och produktion. Där avslöjas direkt den okunnige eller i värsta fall oseriöse sprängaren.

Men som sagt, ovanstående problematik är en branschorganisations dilemma. Men BEF ger inte upp.

PS: Detta är i sak en repris på en tidigare ledare men tyvärr fortfarande lika aktuell.

Roland Netterlind
VD BEF
roland@bef.nu

Nya ENTREPRENADINDEX med bas januari 2011 och E84

Som vi tidigare informerat har en översyn gjorts av Entreprenadindex E84, vilket resulterat i ett nytt Entreprenadindex med bas januari 2011=100.

Den nya Entreprenadindexserien följer samma indelning som den föregående. Efter översynen har grupperna fått nya kostnadsfördelningar och uppdaterat innehåll. Det har resulterat i att likartade huvudgrupper slagits samman (t.ex. E84 litt 112 och 312 Bergarbeten), men det har också tillkommit nya (t.ex. nya litt 117 Arbeten med stålplåtar).

En jämförelse mellan nya och gamla entreprenadindexserier för huvudgrupperna finns publicerad i Byggindex nr 5•2011, sidorna 14 och 15. Hela listan med såväl huvud- som undergrupper kan hämtas från Byggindex hemsida.

Avtal med E84 och nya entreprenadindextal

Publicering av indextal avseende Entreprenadindex E84 (bas januari 1984=100) upphörde från nr 1•2012 av Byggindex. För entreprenadavtal där E84 återopats ska publicerade indextal användas så långt det är möjligt, dvs. till och med december 2011, publicerade i nr 12•2011. För att kunna slutföra indexreglering enligt E84 finns möjlighet att fortsättningsvis själv räkna fram in-

dextal till "E84-nivå" med hjälp av de omräkningstal som fanns publicerade från sidan 20 i Byggindex 1•2012, och som också finns att hämta på Byggindex hemsida. Dessa omräkningstal skall sedan användas på motsvarande littera i nya Entreprenadindex (med januari 2011=100). Observera att omräkningsta-

len endast kan tillämpas från januari 2012 och framåt på de nya indextalerna där basen är januari 2011=100. I de flesta fall är litteranumret samma för de bägge indexserierna. Om inte, finns en hänvisning i omräkningstabellerna.

Se nedanstående exempel:

Exempel 1:

Litt 124 Ombyggnader

Publicerat indextal, dec 2011: 275,5

Omräkningstal: 2,681 (se sid 20 i BX 1-2012)

Indextal för nya **litt 124**=102,8

Beräkna: 2,681 x 102,8=275,6

Uppräknat indextal, jan 2012: 275,6

Omräkningstabellerna kommer fortsättningsvis att kunna hämtas från Byggindex hemsida.

Exempel 2:

Litt 213 Bergtunnlar

Publicerat indextal, dec 2011: 281,6

Omräkningstal: 2,759 (se sid 21 i BX 1-2012)

Indextal för nya **litt 411**=102,7

Beräkna: 2,759 x 102,7=283,3

Uppräknat indextal, jan 2012: 283,3

Tillämpningen

Tillämpningsföreskrifterna för ENTREPRENADINDEX med januari 2011 som bas finns att hämtas från Byggindex hemsida. De stämmer i allt väsentligt med de som gäller för Entreprenadindex E84.

Källa: SCB

Indexutfall 2015

Som framgår av nedan för oss bergsprängare relevanta index är den årliga kostnadsökningen på årsbasis kring 1%, notera dock skillnaden mellan ovanjords och underjords bergarbeten. Löner har stigit ca 2 – 3 %. Notera dock skillnaden mellan byggavtalet och Väg- och banavtalet.

Löneglidningen ej med.

Konsumentprisindex är nu tillbaka på plussidan.

KPI -Konsumentprisindex (totalindex)

2015 jan - 2015 sept 1,07 %

(Nya) Entreprenadindex E 84 Okt 2014 – Okt 2015

112	Bergarbeten (Markarbeten)	0,37 %
411	Sprängningsarbeten (Bergrum och tunnlar)	1,23 %
7011	Dieselolja MK1 (Regleras ej separat)	- 11,65 %
3011	Arbetarlöner, Bygg + Anl.avtalet	1,82 %
3015	, Väg- och banavtalet	2,75 %
3016	, Underjord	1,82 %
4011	Tjänstemannalöner	2,65 %

För mer information och hjälp ring föreningskontoret.
Äldre Index hittar ni på www.byggindex.scb.se

TA LEDNINGEN DINO VET HUR

Den största täckarean i sin klass kombinerat med utmärkt mobilitet och smidighet. Vår nya Dino DC400Ri topphammarrigg är redo att visa hur enkelt det är att få jobbet gjort i olika anläggningsprojekt. Allt du behöver göra är att ta ledningen – med Dino.

Se mer om Dino DC400Ri borrhigg på www.sandvikdino.com

Bergmaterialindex

RMBF, Byggindex Kvartal 3 2007 = 100

Kostnadslag	Vikt	2007				2008				2009				2010				2011			
		kvartal 3	kvartal 4	kvartal 1	kvartal 2	kvartal 3	kvartal 4	kvartal 1	kvartal 2	kvartal 3	kvartal 4	kvartal 1	kvartal 2	kvartal 3	kvartal 4	kvartal 1	kvartal 2	kvartal 3	kvartal 4	kvartal 1	
Bergmaterialindex	#####	100,0	101,5	103,8	106,3	108,4	102,6	95,5	94,2	93,3	93,6	93,9	95,7	96,2	96,7	98,9					
		2011	2011	2011	2012	2012	2012	2013	2013	2013	2013	2014	2014	2014	2014	2015	2015	2015	2015	kvartal 3 2015	
		kvartal 2	kvartal 3	kvartal 4	kvartal 1	kvartal 2	kvartal 3	kvartal 4	kvartal 1	kvartal 2	kvartal 3	kvartal 4	kvartal 1	kvartal 2	kvartal 3	kvartal 4	kvartal 1	kvartal 2	kvartal 3	kvartal 4	kvartal 2 2015
		99,7	101,0	101,2	101,1	102,0	101,7	100,8	101,0	101,0	101,7	101,4	101,2	101,8	102,2	101,3	101,0	102,1	101,7		-0,4
		kvartal 3 2015 kvartal 3 2014 -0,5																			

*) Beräknat på indextal med flera decimaler Ny metod för beräkning av räntan

Förfrågningar SBMI, Joakim Heise

Sverige Bygger

Material på sidan 7-8 från Sverige Bygger är bara en del av alla tjänster företaget erbjuder.

Merparten av prognoserna kan exempelvis även fås på lokalnivå vilket

kan underlätta företagets planering och strategi. Vi rekommenderar därför medlemsföretagen att överväga att prenumrera på denna information.

Läs mer på www.sverigebygger.nu

FÖR SÄKER SPRÄNGNING!

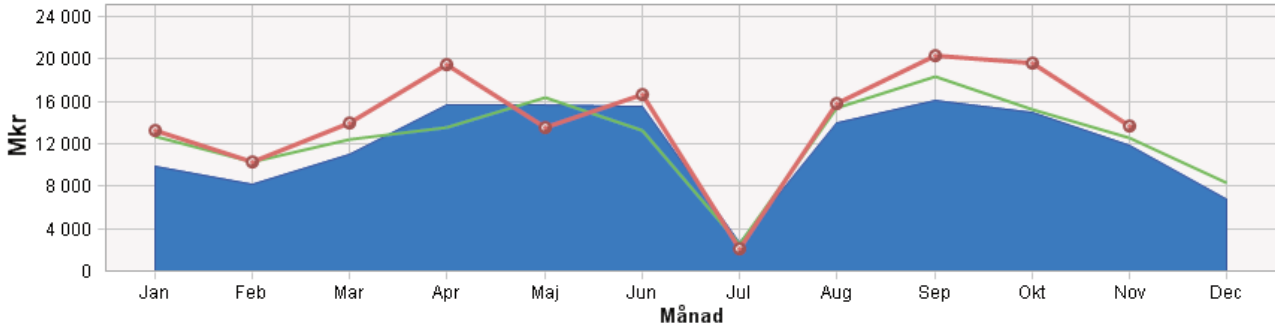
RUBA GUMMI AB
 BRÄNDÅSEN 141
 694 93 ÖSTANSJÖ
 Hemsida: www.rubagummi.se

TEL: 0582-23010
 MOB: 0703-983231
 MAIL: info@rubagummi.se

Byggstartbarometern ger positiva signaler, men bostäder drar lasset - anläggning sackar fortfarande (men mindre)

TOTALT

Byggstartsbarmeter - Helår - Mkr

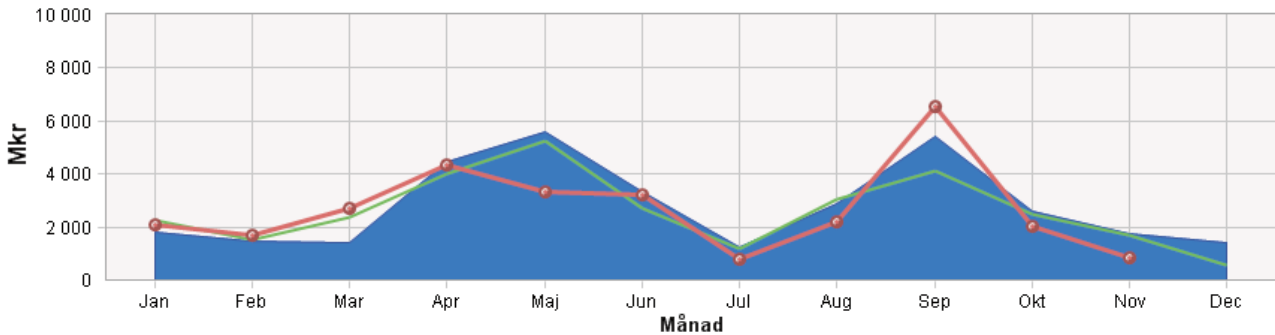

Uppdaterad: 2015-12-07 Sverige Bygger AB 2015

■ 2013 ■ 2014 ● 2015

ANLÄGGNINGAR

Byggstartsbarmeter - Helår - Mkr

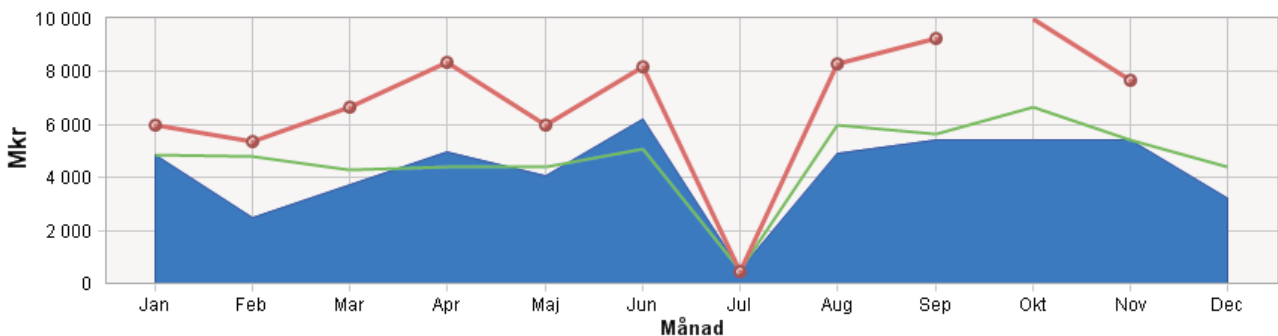

Uppdaterad: 2015-12-07 Sverige Bygger AB 2015

■ 2013 ■ 2014 ● 2015

BOSTÄDER

Byggstartsbarmeter - Helår - Mkr

Uppdaterad: 2015-12-07 Sverige Bygger AB 2015

■ 2013 ■ 2014 ● 2015

Byggstartsbarmeter visar **konkreta byggstarter**, villkor att minst en entreprenör är upphandlad och har en volym på minst 1 Mkr. Jämför man gångna 12 månaders period med 12 månaders pe-

rioden innan har vi en ökad volym med **11,8%** vilket kanske känns mer än den känslan man får i verkligheten. **Men den stora ökningen beror på att man nu fått igång bostadsbyggandet, en ök-**

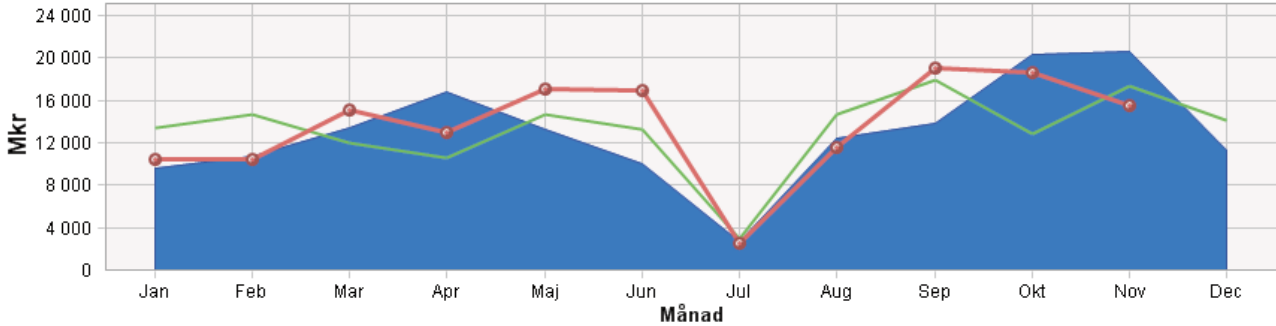
ning med 45,8%!!. Anläggning är fortfarande negativ – 5,2% men en positiv trend har märkts senaste månaderna.

Givetvis förekommer stora lokala variationer.

Projekteringsstartbarometern vänder uppåt tack vare bostäder och anläggning på gång

TOTALT

Projekteringsbarometer - Helår - Mkr

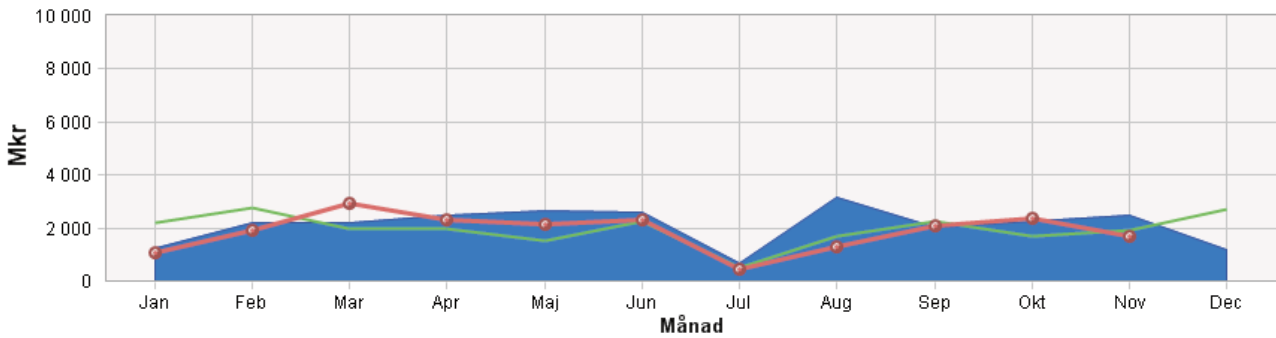

Uppdaterad: 2015-12-07 Sverige Bygger AB 2015

■ 2013 ■ 2014 ● 2015

ANLÄGGNINGAR

Projekteringsbarometer - Helår - Mkr

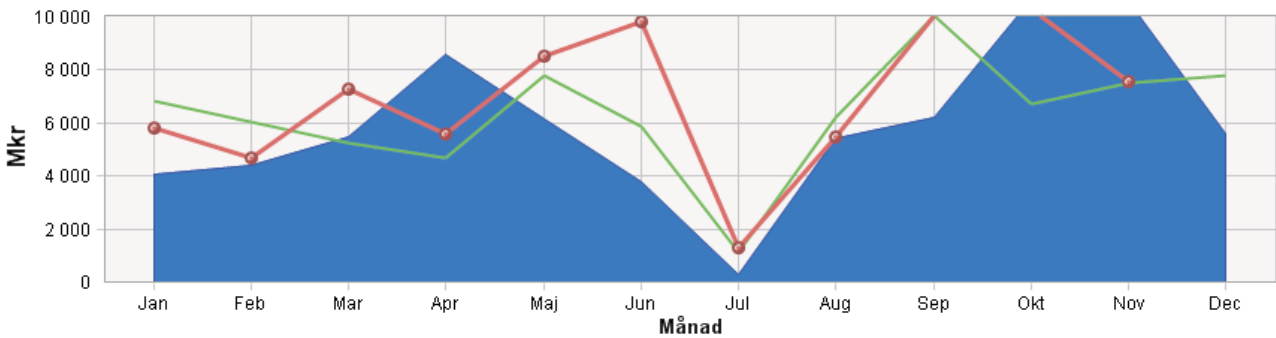

Uppdaterad: 2015-12-07 Sverige Bygger AB 2015

■ 2013 ■ 2014 ● 2015

BOSTÄDER

Projekteringsbarometer - Helår - Mkr

Uppdaterad: 2015-12-07 Sverige Bygger AB 2015

■ 2013 ■ 2014 ● 2015

Projekteringsstart barometern är ett viktigt styrinstrument då man kan prognosera mer långsiktigt då projektering starterna indikerar vad som händer framåt.

Jämför man projekteringsstartar på årsbasis har gångna helårsperiod har vi nu en ökning mot föregående ettårspe-

riod med **5,6%**. Bostäder ligger nu på en ökning med **14,1%**. **Anläggning är också på gång med 6,6%** vilket är en klar förbättring mot föregående prognos. Förhoppningsvis redovisas ex Förbifart Stockholm mfl storprojekt som redan påbörjad projekteringsmässigt.

Risken finns givetvis att flera färdigprojekterade projekt kan läggas i lådan ifall den politiska oron inom infrastruktur oron fortsätter eller försenas av överklagande etc. Omvänt kan man damma av redan färdigprojekterade projekt.

Källa: Sverige Bygger AB

Robust byggkonjunktur

En stabil ekonomisk utveckling i Sverige ger robusta förutsättningar för byggindustrin. Bostadsinvesteringarna stiger under hela prognosperioden 2015–2016 tack vare innevarande års höga nyproduktionstakt. Uppgången på byggmarknaden är bred och såväl lokal- som anläggningsbyggandet ökar. Både det kommersiella och det offentliga byggandet driver uppgången på lokalsidan, medan infrastrukturbyggandet bidrar till ökade anläggningsinvesteringar under 2016. Detta framgår av Sveriges Byggindustriers senaste konjunkturrapport.

kraftigt. Nästa år faller dock investeringsnivån i den privata sektorn eftersom investeringarna inom både energisamt post och telesektorn minskar. Inom det offentliga anläggningsbyggandet är det framför allt järnvägsinvesteringarnas utveckling som gör att delsektorn ökar både under 2015 och 2016.

Källa: Sveriges Byggindustrier

flest lägenheter i Sverige följt av Finland. I Sverige färdigställdes 31 497 lägenheter och i Finland 29 201. Finland är det land som byggt klart flest lägenheter under de senaste fem.

Färdigställda lägenheter per 1 000 invånare

För att kunna göra jämförelser mellan de nordiska ländernas lägenhetsbyggande är nedanstående beräkningar gjorda på antalet nya lägenheter per 1000 invånare. Flest lägenheter per 1000 invånare färdigställdes år 2014 i Norge och Finland med 5,44 respektive 5,34 lägenheter. Därefter följer Island med 3,49, Sverige med 3,23 och Danmark med 2,44 lägenheter. Trots det ökande byggandet i Sverige de senaste åren var de bara Danmark som byggde färre lägenheter per 1 000 invånare 2014.

Källa: SCB

Bostadsbyggandet minskar 2016

Bostadsbyggandet, som ökat starkt under innevarande år, vänder ned under 2016. Anledningen är att både skattechöjningar och tvångsamorteringar dämpar efterfrågan från hushållen. Subventionerna till att öka produktionen av hyresettor kommer inte att upphäva nedgången för bostadsrättsproduktionen. Årets uppgång leder däremot till att nybyggnadsinvesteringarna ökar både 2015 och 2016.

Ombyggnadsinvesteringarna fortsätter att öka i år, till viss del drivet av att efterfrågan stiger temporärt på småhusidan pga. försämringen av ROT-avdraget nästa år. Detta slår dock tillbaka och påverkar ombyggnadsinvesteringarna negativt 2016, men med hjälp av ökade investeringar i flerbostadshus blir nivån oförändrad.

Ökade infrastrukturinvesteringar

Anläggningsinvesteringarna visade också en positiv tillväxt under första halvåret i år. För det privata anläggningsbyggandet var det en jämn och stadig uppgång inom samtliga delsektorer förutom inom post och tele som sjönk

Norge och Finland i topp – Sverige långt efter

Per 1 000 invånare färdigställdes det flest lägenheter i Norge och Finland 2014 med 5,44 respektive 5,34 lägenheter. I Sverige färdigställdes mer blygsamma 3,23 lägenheter per 1000 invånare. Sett till antal lägenheter färdigställdes dock

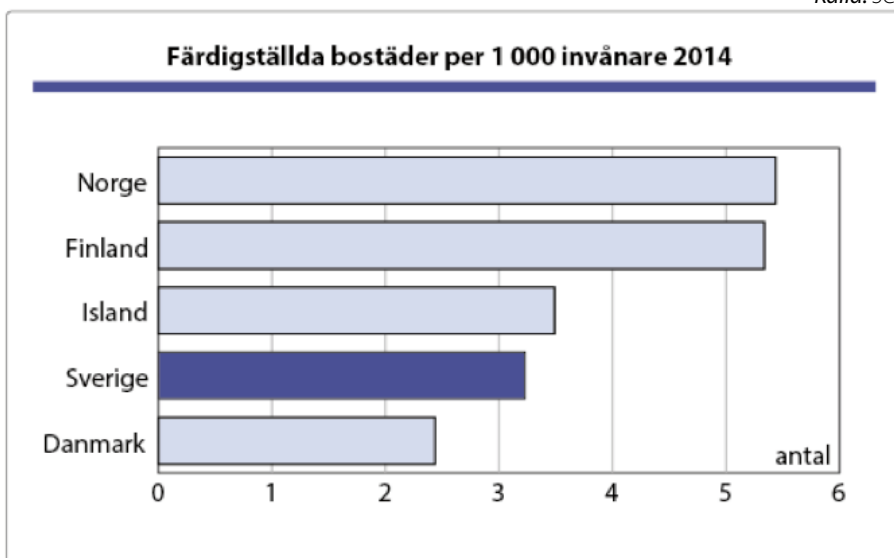
Dieselolja ned med drygt 11 % på årsbasis

Faktorprisindex för flerbostadshus steg med 0,2 procent mellan september och oktober 2015. Mellan oktober 2014 och oktober 2015 gick faktorprisindex upp med 1,6 procent.

September–oktober 2015 +0,2 %

Mellan september och oktober 2015 steg Faktorprisindex med 0,2 procent. Även Entreprenörens kostnader höjdes med 0,2 procent mellan september och oktober 2015.

Gruppen Transporter, drivmedel, elkraft gick upp med 0,1 procent. Löner och Maskiner var oförändrade. Omkostnader sjönk med 0,1 procent.

Bygginvesteringarnas utveckling				
Investeringsvolym samt årlig procentuell volymförändring				
Sektor	Mdr	Utfall	Prognos	
	2014	2014	2015	2016
Bostäder	160,4	20	15	4
Lokaler	145,2	14	4	2
Anläggningar	82,8	9	2	1
Summa bygginvesteringar	388,4	15	8	3

Förändring efter varuslag			
Faktorprisindex för flerbostadshus			
Varuslag	Prisförändring i procent		
	Okt -14	Okt -15	
	Okt -13	Okt -14	
Snickerier	+3,0	+5,8	
Elmateriel	+0,7	+3,0	
Betongvaror	+1,4	+1,5	
VVS-material	+0,5	+1,5	
Material för målning	+0,8	+1,2	
Järn och stål*	+0,9	+1,1	
Vita varor	+0,5	+1,1	
Golvmaterial	-3,1	+0,9	
Övrigt byggmaterial*	+0,9	+0,5	
Armeringsstål**	+8,2	+0,4	
Trävaror	+5,2	-0,8	
S:a för byggmtrl	+1,2	+2,1	

Entreprenörens Byggmaterialkostnad steg med 0,3 procent. El-materiel ökade med 1,1 procent. Snickerier gick upp med 0,7 procent. Övrigt byggmaterial steg med 0,1 procent. Övriga byggmaterialgrupper var oförändrade, förutom trävaror som gick ned med 0,1 procent. Byggherrekostnader var oförändrade.

Oktober 2014–oktober 2015 +1,6 %

Faktorprisindex steg med 1,6 procent mellan oktober 2014 och oktober 2015.

Entreprenörens kostnad steg med 1,8 procent. Löner höjdes med 2,3 procent. Omkostnader gick upp med 2,2 procent. Byggmaterialpriser ökade med 2,1 procent. Maskiner steg med 0,6 procent på årsbasis.

Den grupp som sjönk var Transporter, drivmedel, elkraft som gick ned med 2,6 procent. Inom den gruppen kan noteras att kostnader för dieselolja gick ned med 11,4 procent. Elkraft sjönk med 3,4 procent och kostnader för lastbilstransporter sjönk med 0,9 procent.

Alla kostnader för byggmaterial steg förutom trävaror som gick ned. Störst höjning i gruppen hade snickerier som ökade med 5,8 procent.

Byggherrekostnaderna sjönk med 0,9 procent på årsbasis, vilket till stor del beror på sjunkande räntekostnader.

Källa: SCB

Så kan byggbranschen anställa fler utrikesfödda

Under rubriken "Sverige tillsammans" samlar regeringen i dag goda krafter som vill bidra till att förbättra nyanländas integration. Men om etableringen ska fungera krävs mer av Arbetsförmedlingen, skriver Ola Månsson, vd Sveriges Byggindustrier, i en debattartikel i Dagens Samhälle.

Sverige står troligtvis inför den största flyktingutmaningen i modern tid. Vi ska vara stolta över att bo i ett öppet och välkomnade land som Sverige men vi får inte blunda för de fortsatta utmaningar som detta också medför. Därför är det glädjande att statsministern bjudit in till den nationella samlingen "Sverige tillsammans". Från byggbranschen är vårt budskap tydligt: vi är beredda att bidra. Men ska fler få jobb kommer det att krävas mer av Arbetsförmedlingen.

I dag flyr miljontals människor från krig och förtryck. Flera tusen om dagen väljer just nu att söka skydd i Sverige i hopp om att bygga en ny framtid. Prognoserna visar att Sverige kommer att vara ett attraktivt invandringsland under en lång tid framöver. Det ställer krav på att integrationen förbättras.

Det är ingen hemlighet att dagens integrationspolitik trots de bästa intentioner ändå lett till att för många utrikesfödda står utanför arbetsmarknaden och att vi har stora utanförskapsområden. En bidragande anledning till detta är de höga trösklarna in på den svenska arbetsmarknaden men också bristande kompetens och språksvårigheter.

Mot bakgrund av detta är det viktigt att Sverige nu kraftsamlar för att förbättra integrationen. Avgörande faktorer för att det ska lyckas är främst utbildning, bostad och arbete. När statsminister Stefan Löfven bjuder in till den nationella samlingen Sverige tillsammans, för att samla alla krafter som kan och vill bidra till att förbättra nyanländas etablering, är det självklart för oss i byggbranschen att komma. Vi har konkreta besked om vad vi är beredda att göra för att Sverige ska hålla samman.

Sveriges Byggindustrier har sedan tidigare genom företaget Galaxen Bygg en bred erfarenhet av att stötta personer som står långt ifrån arbetsmarknaden att komma tillbaka i jobb. Genom den kompetensen vill vi utöka möjligheten så att även utrikesfödda genom GalaxenBygg ska kunna komma in på arbetsmarknaden.

Vårt mål är att matcha alla nyanlända med byggbakgrund och med relevant kompetens med jobb inom branschen. För behoven är stora. Sverige står inför en akut bostadsbrist. Det gör att branschen i dag skriker efter rätt kompetens.

Men ska byggbranschen kunna anställa fler och bidra till en förbättrad integration krävs det att dagens möte hos statsministern inte bara stannar vid intressanta diskussioner. Nu krävs konkret handling.

En central förändring är att Arbetsförmedlingen måste bli mycket mer effektiva med att identifiera utrikesfödda

med byggkompetens så att vi i vår tur kan stötta dem in på arbetsmarknaden. I vår dialog med Arbetsförmedlingen får vi intrycket att de inte hänger med i utvecklingen. Det tar alldeles för lång tid för dem att identifiera potentiella arbetstagare och många gånger visar de ett tydligt ointresse. Här måste regeringen sätta ned foten. Flyktingkrisen är här och nu och vi kan inte invänta vare sig utredningar eller långa asylprocesser som förhindrar människor att ta klivet ut på arbetsmarknaden.

Nyligen klagade migrationsminister Morgan Johansson att "näringslivet har en central roll för att vi ska klara situationen framöver". Sveriges Byggindustriers medlemsföretag representerar en stor del av näringslivet. Byggföretagen är beredda att sitt ansvar. Men då krävs att regeringen tydligt deklarerar gentemot Arbetsförmedlingen att man måste prioritera

Ola Månsson, vd Sveriges Byggindustrier

Unga chefer får snabbt stort ansvar

Lars Tullstedt, expert kompetensförsörjning på Sveriges Bygginstitut, är inte överraskad av resultatet i den undersökning som Svensk Byggtjänst genomfört. Att unga chefer i byggbranschen ofta snabbt får axla ett stort ansvar är inget nytt.

– Byggbranschen har alltid varit bra på att lyfta upp unga, men det är klart att det är en pressad situation ju mindre förberedd man är från skolan, säger Lars Tullstedt till tidningen Bygginstitut.

På senare tid har det bland annat framkommit kritik mot att högskoleutbildningarna med inriktning mot byggområdet inte har tillräckligt med praktik och att de nytexaminerade därför är oförberedda på hur verkligheten ser ut när de kommer ut i arbete.

Situationen ställs så klart på sin spets i en tid när branschen står inför ett stort generationsskifte.

Svensk Byggtjänst har genomfört en undersökning bland unga i fyra yrkeska-

tegorier i branschen: tekniska konsulter, arkitekter, entreprenörer och materialleverantörer. Lars Tullstedt tror att det finns olika kulturer inom olika sektorer i branschen hur bra man är på att ta emot och stötta nya unga medarbetare.

– Bland de större byggföretagen är man mer van vid universitetsutbildade och har en mer strukturerad kompetensutveckling och stödfunktioner som kan hjälpa till att skilja ut vad som krävs i olika roller. I andra områden i branschen rekryterar man ofta ur yrkesarbetarledet och det kan vara personer som är mindre förberedda på vad som krävs i rollen som arbetsledare till exempel. Men ytterst handlar det förstås om individer, och hur väl de klarar att axla en ny roll och den stress det innebär, säger Lars Tullstedt till tidningen Bygginstitut.

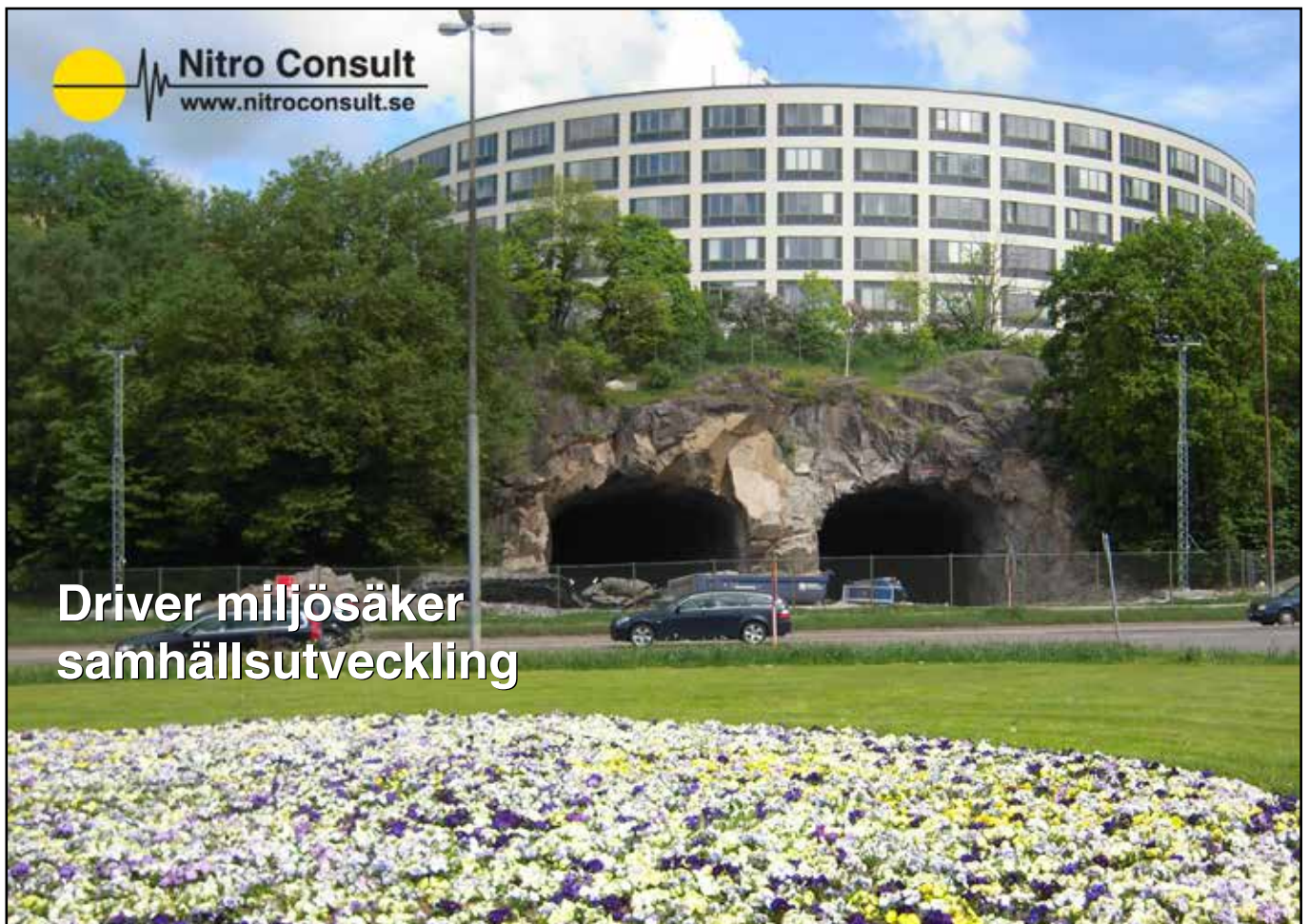
Det krävs alltid en viss inskolning för att lära sig att inte ta med jobbet hem, enligt Lars Tullstedt:

– För alla människor som kliver in

och får mer krävande roller innebär det fjärilar i magen och oro och ångest. Det är mycket att hålla i huvudet. Men samtidigt får det inte vara så att villkoren är sådana att det känns övermäktigt, säger Lars Tullstedt .

Frida Hesselgren

Driver miljösäker
samhällsutveckling

150 miljarder till infrastrukturinvesteringar

Regeringen vill lägga totalt 150 miljarder på ny infrastruktur fram till 2021, 46 miljarder kronor föreslås läggas på väginvesteringar, 53 miljarder till järnvägen och för drift och underhåll satsar man på cirka 20 miljarder om året.

I dag lämnade regeringen sin budgetproposition till riksdagen, sammanfattningsvis kan sägas att regeringen vill lägga totalt knappt 151 miljarder kronor på investeringar i transportinfrastrukturen 2014-2019.

120 miljarder av dessa är statliga anslag, resterande drygt 30 miljarder ska komma bland annat via lån i Riksgälden (drygt 20 miljarder) samt från medfinansiering inklusive EU-finansiering (totalt cirka 11,6 miljarder).

Nästan 46 miljarder ska enligt förslaget läggas på väginvesteringar, och nästan 53 miljarder på järnvägsinvesteringar.

Enligt förslaget ska investeringspengarna fördelas som följer: 2016 ska knappt 23,7 miljarder gå till att "utveckla statens transportinfrastruktur", 2017 föreslås drygt 25,8 miljarder till samma ändamål, 2018 knappt 28,9 miljarder och 2019 drygt 32,2 miljarder.

Räknar man med årets knappt 20,9 miljarder och 2014 års summa på drygt 19,5 miljarder blir det totalt nästan 151 miljarder kronor.

Väginvesteringspengarna ska enligt förslaget fördelas enligt följande: 4,9 miljarder kronor 2016, 7,3 miljarder kronor 2017, 11,6 miljarder kronor 2018 och 13,8 miljarder kronor 2019.

För järnvägen blir det drygt 9 miljarder kronor 2016, 8,7 miljarder kronor 2017, knappt 8,1 miljarder kronor 2018 och nästan 9,9 miljarder kronor 2019.

När det gäller "vidmakthållandet av statens transportinfrastruktur" föreslår regeringen att man lägger 20-21 miljar-

der kronor per år på det under perioden 2017-2021.

Enligt förslaget ska man 2016 på vägsidan lägga knappt 10,4 miljarder på drift och underhåll och drygt 1,2 miljarder på att bärighet och tjälsäkring.

2017 blir det enligt förslaget drygt 10,4 miljarder till drift och underhåll av vägar, knappt 1,2 miljarder på bärighet och tjälsäkring.

2018 blir summan för drift och underhåll 10,6 miljarder och den för bärighet och tjälsäkring knappt 1,2 miljarder och 2019 vill regeringen lägga nästan 10,8 miljarder på drift och underhåll, och drygt 1,2 miljarder på bärighet och tjälsäkring.

För järnvägssidan ska man 2016 lägga drygt 8 miljarder på drift, underhåll och trafikledning. 2017 föreslås summan bli drygt 8,7 miljarder, 2018 föreslås 8,2 miljarder och 2019 knappt 6,6 miljarder.

Uppsägningar inom ROT-braschen

Tyvärr tycks BEF-Nytt:s och många andras, farhågor att minskning av Rot-, Rut-avdragen väsentligt kommer att påverka sysselsättningen för Bygg- och Anläggningsföretag, åtminstone den seriösa delen av företagen.

Varannan företagare inom rot- och rutbranschen upplever att efterfrågan på arbete som ska genomföras efter årsskiftet har minskat i hög eller mycket hög grad. Tre av tio företagare befarar att de kommer att behöva säga upp anställda som en konsekvens av sänkningen. Det visar en ny undersökning från ekonomiföretaget Visma.

– Företag vittnar om att de tidigare varit uppbokade i minst ett halvår men att kalendern nu är tom efter årsskiftet. Allra störst effekter kommer sänkningen att få för fåmansföretagare inom rot- och rutbranschen, säger Boo Gunnarson, företagarexpert på Visma Spcs.

I januari 2016 träder sänkningarna av rot- och rutavdragen i kraft. Enligt en nyligen genomförd undersökning märker företagarna inom rot- och rutbranschen tydligt av den kommande sänkningen. Varannan företagare, 50 procent, uppger att efterfrågan på deras tjänster i hög grad har minskat efter årsskiftet. Bara 21 procent uppger att de

inte märker någon skillnad alls.

Skillnaden mellan företagare inom rot- och rutbranschen är stor. Bara 15 procent av rotföretagarna uppger att efterfrågan är kvar på samma nivå som vanligt efter årsskiftet, då avdraget sänkts. Motsvarande andel bland rutföretagarna är 45 procent.

Anställda kan förlora jobbet

Vismas undersökning visar även att tre av tio företagare, 30 procent, räknar med att de måste säga upp personal och nära hälften, 48 procent anger att de kommer ha mindre arbete att erbjuda timanställda.

Mer än var tredje rutföretagare, 36 procent, tror att de kommer att behöva säga upp personal jämfört med knappt var fjärde, 23 procent, inom rotbranschen. Två av tre rutföretagare, 66 procent, tror att de kommer ha mindre jobb att erbjuda timanställda medan knappt fyra av tio, 38 procent, inom rotbranschen tror detsamma.

– Det är i små och medelstora företag som framtidens jobb skapas. Vi måste se till att skapa långsiktiga förutsättningar för landets småföretagare, säger Daniel de Sousa, vd på Visma Spcs.

Under förra året var drygt 68 000 företag verksamma inom rotbranschen

i Sverige. Totalt gjordes rotavdrag för nära 17 miljarder kronor under 2014. Inom rutbranschen var drygt 18 000 företag verksamma och det gjordes rutavdrag för drygt tre miljarder under förra året.

FAKTA

Från 1 Januari 2016

ROT-avdraget sänks till 30%
Subventionsgraden för ROT-avdrag sänks från 50% av arbetskostnaden till 30%. Taket på 50 000 kr/person och beskattningsår blir dock oförändrat.

Sänkningen får effekt för de som gör ROT-avdrag för mindre jobb. För mer omfattande arbeten, där man ändå slår i taket 50 000 kr, får förslaget ingen effekt. Om arbetskostnaden är knappt 167 000 kr blir skattereduktionen 50 000 kr. Enligt dagens regler går denna gräns vid 100 000 kr i arbetskostnad.

Sänkt tak och slopade tjänster i RUT-avdraget

RUT-avdraget sänks från 50 000 kr till 25 000 kr för personer som inte fyllt 65 år vid årets ingång. För personer fyllda 65 år är RUT-avdraget fortfarande 50 000 kr. Tjänster som matlagning och mer avancerat städarbete (såsom rengöring av inomhuspool) ska inte längre ge rätt till RUT-avdrag.

BI Seminarium om en bransch i förändring som kräver nya avtalsmodeller

Byggkonjunkturen är robust. Det konstaterades när Sveriges Byggindustrier bjöd in till seminarium om läget i byggbranschen och förutsättningar inför avtalsrörelsen. Men en bransch i förändring ställer höga krav på att kollektivavtalen är attraktiva.

För att få lite framtidsperspektiv på branschens, ja hela företagsvärden och jorden framtid var **Kjell A Nordström** inbjuden. Han är känd som en av de ledande forskarna på multinationella företag och den globala marknaden. Han har fungerat som rådgivare och konsult till flera multinationella företag. Hans omvärdsanalys beskrev b.la ökad specialisering både inom branscher och inom företag, jämförde med bilindustri där man gott från att tillverka närmare 100% av en bil in house till att idag montera ihop ca 80% köpta delar från andra leverantörer. Bilbranschens kunder ändras också dramatiskt från att gå från privatkunder till företag, bilpoler etc. Urbaniserigen i värden kommer att påverka b.la byggbranschen stort. Idag bor ca 53% av jordens befolkning i städer, prognos för 2040 ca 80%. Storstockholm inkl. Mälardalen förväntas ha närmare 4 miljoner invånare. Detta ställer givetvis stora krav på bostadsproduktion och infrastruktur.

– För att byggindustrin utvecklas just nu starkare än andra industrigrenar och nya bostäder är den främsta drivkraften. Från politiskt håll finns ett mål om 250 000 nya bostäder till 2020, men det saknas politik för att nå målet. De enda förslag som läggs är sådana som dämpar efterfrågan, det vill säga gör det svårare att låna pengar, sa **Fredrik Isaksson**, chefekonom vid Sveriges Byggindustrier.

Det pågår ett paradigmskifte i byggbranschen. Konkurrensen ökar, både nationellt och internationellt, urbaniseringen likaså, och specialisering blir allt viktigare. Dessutom dominerar inte storföretagen på samma sätt som förr.

I byggbranschen finns närmare 320 000 anställda och 97 000 företag, varav 56 000 är egenföretagare. Trenden är stark och en byggbransch i förändring innebär nya krav. För Sveriges Byggindustrier är den största utmaningen framöver effektiva kollektivavtal.

Kjell A Nordström

– Framtiden är redan här. Större medlemsföretag går totalt sett mot färre anställda och de mindre medlemsföretagen blir fler, både i antalet företag och anställda. Samtidigt är det oroande att många av de anställda inte omfattas av kollektivavtal. Det ställer krav på att kollektivavtalen hänger med i utvecklingen, men många upplever att de inte följer med i tiden. Det är oroande och hotar den svenska modellen, konstate-

rade **Mats Åkerlind**, förhandlingschef på Sveriges Byggindustrier.

– Vi har inbjudit in 6F till diskussioner om en gemensam omvärldsbild och samförstånd. Men de valde att inte komma, vilket jag tycker är allvarligt och underminerar våra kollektivavtal.

Kollektivavtalen måste skapa och lugn och ro.

– För de mindre företagen behövs förutsägbara regler, att de anpassas till

medarbetare med helt annan kompetens än tidigare. Byggnadsarbetare är idag specialister. Den internationella konkurrensen har bara börjat och då måste vi öka vår egen konkurrensförmåga, fortsatte Mats Åkerlund.

Det pågår ett i samband med seminariet presenterades även rapporten ”Dags för byggbranschens aktörer att anpassas sig till framtiden?”, vars ambition är att öppnar för konstruktiva diskussioner mellan arbetsmarknadens parter.

Ola Månsson, vd på Sveriges Byggindustrier, lyfte fram att den kommande avtalsrörelsen inte liknar någon annan.

– Vi vill utveckla branschen tillsammans med våra fackförbund och de flesta fackförbund instämmer i vår beskrivning. Vi har en gemensam målbild. Det handlar om otroligt stora utmaningar, om vi ska klara av att bygga 250 000 bostäder så måste vi ha villkor som gör att vi kan konkurrera.

Mats Åkerlund

Ola Månsson

Fredrik Isaksson

Kjell A Nordström

PERSPEKTIV

PÅ BYGGMARKNADEN

Konjunktur- och strukturanalys från Sveriges Bygginstrumenter Nr 11 Vecka 49, 2015

Ur innehållet

- **Utvecklingen inom byggindustrin:** Med hjälp av företaget Bisnode har Sveriges Bygginstrumenter bland annat undersökt hur effektiv och ekonomiskt konkurrenskraftig byggindustrin är i förhållande till andra näringsgrenar. Resultaten visar att byggindustrin är både en effektiv och konkurrenskraftig bransch som också är väldigt viktig för den regionala tillväxten i Sverige. Sid 1

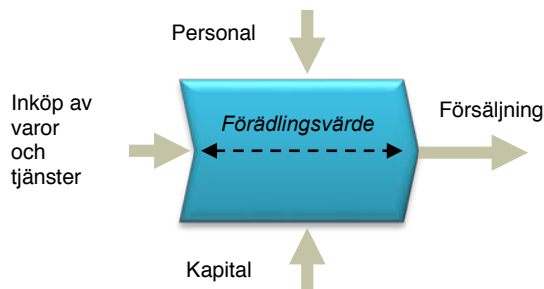
Utvecklingen inom byggindustrin

Hur väl presterar byggbranschen i förhållande till andra branscher med avseende på konkurrenskraft, tillväxt och storlek? Med hjälp av företaget Bisnode har Sveriges Bygginstrumenter bland annat undersökt hur effektiv och ekonomiskt konkurrenskraftig byggindustrin är i förhållande till andra näringsgrenar.

Datamaterialet som används i analysmodellen är företagens årsredovisningar och således redovisas allt enligt löpande priser. Vidare bygger denna analys endast på aktiebolag. För byggindustrins del innebär det att ca hälften av alla företag inom näringsgrenarna 41-43 faller bort. Bortfallet står dock endast för 5 procent av branschens totala omsättning och 6 procent av de anställda. Slutsatserna som dras kan därmed ändå sägas representera hela branschen.

Teoretisk grund

Ett företag oavsett dess natur kan beskrivas enligt bilden nedan.

Företaget köper in varor och tjänster, förädlar dessa på något sätt och säljer sedan det som skapats. Skillnaden mellan försäljningsvärdet och kostnaden för inköpta varor och tjänster är då lika med förädlingsvärdet. Förädlingsvärdet ska minst räcka till att betala kostnaderna för personal och kapital.

För att skapa förädlingsvärdet (som kan liknas vid en bruttovinst) behövs personal och kapital i olika mängd. Kostnaden för personal är löner och sociala avgifter. Kapitalet består av två delar. För att jämföra alla företag oavsett deras aktuella finansiering beräknas hur stor kapitalkostnaden borde vara, dvs. ett marknadspris sätts på det kapital företaget har. Kostnaden för kapitalet delas upp i två delar. För det *lånade kapitalet* är kostnaden ränta till finansierare (ofta bank) och för det *egna kapitalet* är det förväntad utdelning till övriga finansierare (ofta aktieägare). Den genomsnittligt förväntade utdelningen har beräknats genom att studera hela Sveriges näringsliv över flera konjunkturcykler och resultatet är bankränta (lång ränta dvs. 10-årig statsobligationsränta) plus 9 procentenheter.

Vad ska förädlingsvärdet räcka till?

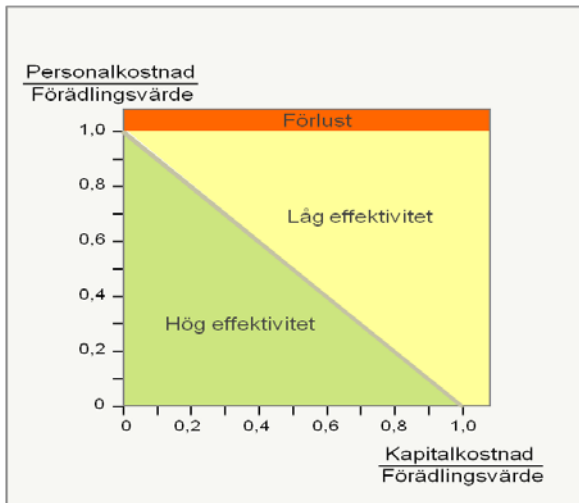
Om förädlingsvärdet är lika stort som summan av kostnaderna för personal och kapital, då är företaget/branschen genomsnittligt ekonomiskt konkurrenskraftig, dvs. personalen får sin lön och de kan betala de sociala avgifterna samt att de kan betala långgivarna och ge den förväntade utdelningen till andra finansierare (ofta aktieägare).

Sedan ställs personalkostnaden i förhållande till förädlingsvärdet respektive kapitalkostnaden i förhållande till förädlingsvärdet, dvs. en uträkning på hur effektivt förädlingsvärdet skapas.

Grafen på nästa sida kan illustrera situationen, där 1-1 linjen representerar det läge där företaget/branschen är ekonomiskt konkurrenskraftig oavsett var de befinner sig på denna linje. Skillnaden i position på linjen visar vilken mix de har av personal och kapital. Längst till vänster är man

personalintensiv t.ex. ett bemanningsföretag. Längst till höger är man kapitalintensiv t.ex. ett raffinaderi.

Om förädlingsvärdet är större än kostnaderna för personal och kapital ligger företaget alltså innanför linjen och ”överavkastar” (gröna fältet). Förädlingsvärdet räcker då till personalkostnaderna och kapitalkostnaderna och det finns pengar över för t.ex. expansion, företagsförvärv eller andra satsningar.

Om läget är det motsatta dvs. om kostnaderna är högre än förädlingsvärdet, så ligger företaget/branschen utanför linjen (gula fältet). Den praktiska situationen för företaget är då att det kan betala löner och sina långivare, men det kan inte ge den förväntade utdelningen på det egna kapitalet, dvs. avkastningen på det egna kapitalet är sämre än genomsnittet i svenskt näringsliv. Det finns då en risk att kapitalet flyttar eller att de får svårt att få ny finansiering.

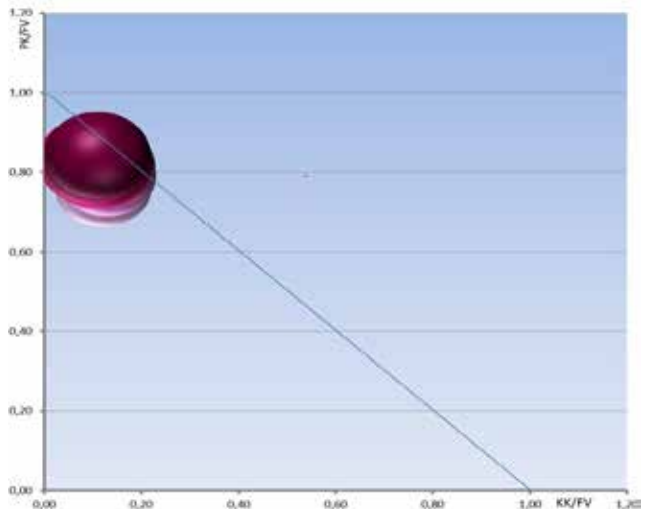
I det röda fältet är personalkostnaderna större än förädlingsvärdet och företaget/branschen kan då inte ens betala hela personalkostnaden och definitivt inte betala kostnaderna för kapitalet. Detta är en ren förlustsituation.

Sveriges Bygginstrumenter har låtit Bisnode summera ihop alla företag inom SNI 41-43 och undersökt hur branschen har presterat under perioden 2007-2013. Detta redovisas i diagram 1. Storleken på bollen indikerar branschens storlek mätt som branschens förädlingsvärde. Positionen ska utläsas från bollens mittpunkt och varje boll representerar ett visst år. I diagram 2 ges en fingervisning om storleksförhållandet mellan branscherna i svenskt näringsliv.

Av diagram 1 går det att utläsa att byggindustrin har varit mer effektiv än näringslivet i genomsnitt, men har under perioden rört sig närmare skiljelinjen. Branschen har därmed presterat bättre än genomsnittet inom näringslivet och borde ha skapat sig värden som gör att den har råd att expandera. Bollen har även rört sig uppåt och utåt jämfört med ursprungssituationen. Detta indikerar att personalkostnaderna har ökat och att ”överavkastningen” har minskat under perioden 2007-2013. Förädlingsvärdet inom byggindustrin (storleken på bollen) har däremot ökat med 22 procent under perioden. Byggindustrin har även haft en god tillväxt i både antalet anställda och framför allt i antalet företag (16 % fler anställda och 45 % fler företag 2013 än 2007). Det kan därför vara intressant att se hur byggindustrin förhåller

sig till andra branscher när det gäller antalet företag och anställda.

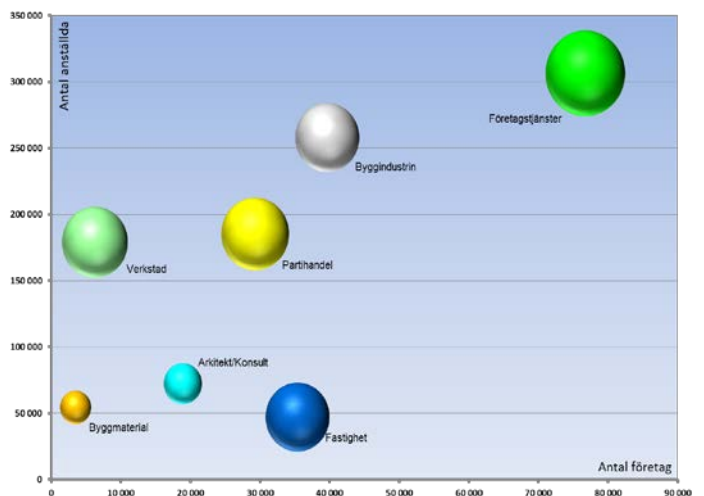
1. Bygginstrumenters utveckling 2007-2013

Källa: Bisnode

Det går ganska snabbt att konstatera genom att studera diagram 2 att byggindustrin är en av de största branscherna inom svenskt näringsliv och därmed en mycket viktig bransch för sysselsättningsutvecklingen i Sverige.

2. Antal anställda och företag år 2013

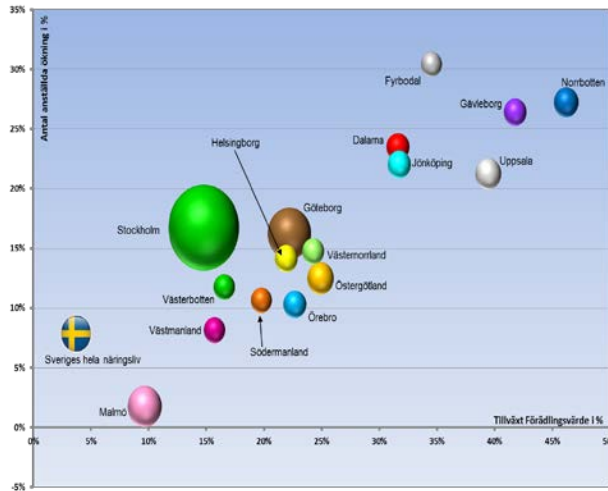
Källa: Bisnode

Bygginstrumenter är även en av de branscher som har vuxit mest under perioden 2007-2013. Det är bara Företags tjänster som haft en snabbare tillväxt av företag.

Bryter vi ner byggindustrins utveckling i olika regioner går det att se att regionen Fyrbodal har haft störst ökning av antalet anställda, medan Norrbotten haft den kraftigaste förädlingsvärdesökningen (se dia 3). Detta är inte så konstigt med tanke på gruvnäringens expansion under dessa år. Mäts tillväxten i antalet företag är det fortfarande Fyrbodal som toppar, dock ser Malmös utveckling något bättre ut om tillväxten i antalet företag studeras istället för antalet anställda. Det är dock värt att notera att byggindustrins samtliga regioner har haft en bättre utveckling än näringslivet totalt och det gäller oavsett om det är antalet anställda, företag eller

förädlingsvärde som studeras. Det visar även att byggindustrins utveckling inte bara varit koncentrerad till storstadsområdena, utan branschen har haft en positiv utveckling över hela landet.

3. Byggindustrins regionala utveckling i antal anställda och förädlingsvärde, 2007- 2013

Källa: Bisnode

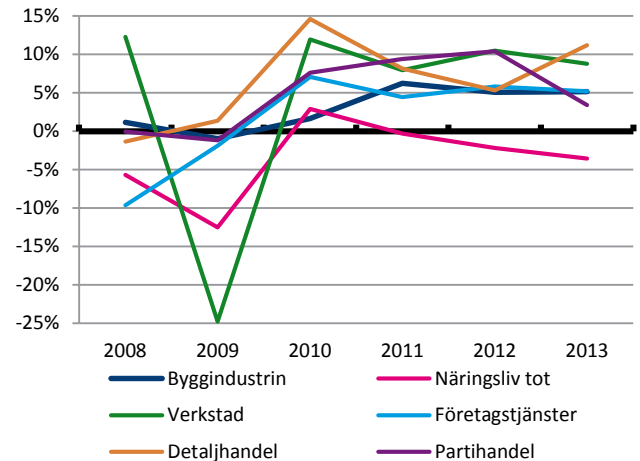
Om tillväxten i antalet anställda bryts ner på företagsnivå visar detta att det är småföretagen som stått för den positiva utvecklingen. Detta är en trend som Sveriges Byggindustrier noterat sedan några år tillbaka och som kommer att förstärkas än mer (iaf. så länge det inte görs några större reformer av byggavtalet).

Förutom att det är de små företagen som anställer så har även dessa företag haft den starkaste tillväxten av förädlingsvärdet, vilket indikerar att de också är livskraftiga. Byggindustrin är dock en ganska spretig bransch och innehåller en mängd olika yrken. En uppdelning visar att det är framför allt varit en stark utveckling inom den del som sysslar med puts, måleri, golvläggning, glasmästeri etc. (SNI 43.3). Sannolikt har denna delbransch haft stor draghjälp av ROT-avdraget som infördes i slutet av 2008.

När företag, branscher eller länders ekonomier studeras är en återkommande parameter produktivitet. Detta mått kan ha olika innebörd. Den vanligaste nationalekonomiska definitionen är arbetsproduktivitet, dvs. förädlingsvärdet per arbetad timme. Tyvärr finns det ingen uppgift om arbetade timmar i årsredovisningarna, men det går att konstruera ett närliggande produktivetsmått; förädlingsvärde per anställd.

Det är inte så intressant att studera nivåerna av detta mått. Det går att konstatera det totala näringslivets nivå är betydligt högre än byggindustrins och det har att göra med att exempelvis branschen Fastighetstjänster har ett väldigt högt förädlingsvärde, men få anställda (de höga värderingarna av fastigheter blåser upp värdet). Byggindustrin och Detaljhandeln är de branscher som har den lägsta "produktivetsnivån" i det studerade materialet. Mer intressant och relevant blir det om utvecklingen studeras över en längre tidsperiod. I diagram 4 visas produktivetsutvecklingen för några branscher inklusive totala näringslivet.

4. Årlig produktivetsutveckling för några branscher, 2008-2013

Källa: Bisnode, BI

Det ska hållas i minnet att det är långt ifrån alla branscher som är med i jämförelsen, men diagrammet visar på att;

1. Byggindustrins produktivetsutveckling är klart bättre än sitt rykte.
2. Struktumvandlingen av näringslivet fortsätter. Branscher med högt FV/anst (t.ex. Verkstad) minskar sin andel, medan andra branscher med lägre FV/anst ökar sin andel (t.ex. Företagstjänster) av det totala förädlingsvärdet inom näringslivet.

Avslutande kommentarer

Byggindustrin har haft en god utveckling under perioden 2007-2013 med både stark tillväxt i förädlingsvärde och i antalet företag. Vidare har den utvecklingen kommit hela Sverige till godo och inte enbart storstadsregionerna. I många mindre kommuner är byggbranschen den största eller näst största privata arbetsgivaren. Vidare är det framför allt de mindre företagen som står bakom den goda utvecklingen.

Tyvärr finns det en del hot mot att denna utveckling kommer att fortgå. Regeringens politik med minskat ROT-avdrag och höjda arbetsgivaravgifter för unga kommer att slå hårt mot små byggföretag ute i glesbygden. Om Sverige ska få Europas lägsta arbetslöshet kommer byggindustrin att vara en av nyckelbranscherna för att nå detta mål. Det blir därför viktigt att föra en politik som stimulerar nyanställningar snarare än uppsägningar. Vidare kommer det vara av avgörande vikt att kollektivavtalen blir mer attraktiva, både för byggföretag och dess anställda. Sverige behöver också stora byggföretag och det är en olycklig trend när allt fler storföretag minskar sin personalstyrka, trots en god byggkonjunktur. Även arbetsgarsidan borde tycka att det är viktigt att de stora företagen bibehåller eller ökar personalstyrkan. Om ingenting händer kommer trenden med ökad andel underentreprenörer att stärkas. Ett tecken i tiden är t.ex. NCC:s beslut om att starta ett bemanningsföretag i Polen.

Det går inte att bygga murar kring svensk byggarbetsmarknad. Globaliseringen är en stark kraft och det är därför mycket bättre att arbeta med strömmen än mot – detta kommer hela Sverige att vinna på i längden.

Johan Deremar

Johan.deremar@bygg.org

08-698 58 49

STATISTIK

Sysselsatta (15-74 år) i byggindustrin 2013 -

Tusental				
Månad	2013	2014	2015	%
Jan	303	312	301	-3,6
Feb	307	303	292	-3,4
Mar	295	297	293	-1,4
Apr	309	314	305	-2,7
Maj	315	303	300	-1,0
Jun	304	320	309	-3,3
Jul	334	320	317	-0,8
Aug	328	316	322	2,2
Sep	309	308	310	0,6
Okt	326	323	315	-2,6
Nov	316	317		
Dec	296	302		
Medel	312	311		

Källa: SCB

Beviljade bygglov, kvm 2013 -

Bruttoarea, 1000 kvm, samtl. byggnader				
Månad	2013	2014	2015	%
Jan	428	487	425	-12,7
Feb	541	578	682	18,0
Mar	563	661	749	13,2
Apr	549	808	737	-8,8
Maj	650	679	732	7,7
Jun	767	813	1 171	44,0
Jul	421	438	425	-3,1
Aug	478	750	749	-0,2
Sep	562	889	979	10,1
Okt	637	680		
Nov	630	559		
Dec	547	672		
Helår	6 773	8 014		

Källa: SCB, BI

Beviljade bygglov, antal lgh 2013 -

Antal lägenheter, hela riket				
Månad	2013	2014	2015	%
Jan	2 129	2 021	2 634	30,3
Feb	2 551	2 561	4 599	79,6
Mar	2 868	3 705	4 380	18,2
Apr	2 621	3 769	4 206	11,6
Maj	2 614	2 925	4 010	37,1
Jun	3 606	3 929	6 961	77,2
Jul	2 220	2 359	2 532	7,3
Aug	2 045	4 859	5 125	5,5
Sep	2 927	4 740	5 222	10,2
Okt	3 276	3 197		
Nov	3 750	3 597		
Dec	2 756	4 259		
Helår	33 363	41 920		

Källa: SCB, BI

Arbetade timmar i byggindustrin 2013 -

10 000-tal per vecka				
Månad	2013	2014	2015	%
Jan	880	860	780	-9,3
Feb	1 070	1 050	1 070	1,9
Mar	1 010	1 090	1 080	-0,9
Apr	1 100	1 060	1 070	0,9
Maj	1 090	1 080	1 050	-2,8
Jun	1 030	1 070	1 120	4,7
Jul	750	650	740	13,8
Aug	950	840	880	4,8
Sep	1 130	1 170	1 160	-0,9
Okt	1 230	1 250	1 160	-7,2
Nov	1 210	1 180		
Dec	940	990		
Medel	1 033	1 024		

Källa: SCB

Faktorprisindex för flerbostadshus 2013 -

Index 2004=100				
Månad	2013	2014	2015	%
Jan	134,0	135,5	136,7	0,9
Feb	134,2	135,6	136,9	1,0
Mar	134,1	135,6	136,9	1,0
Apr	135,0	136,8	138,5	1,2
Maj	135,1	136,9	138,7	1,3
Jun	135,2	137,1	138,9	1,3
Jul	135,4	136,8	139,0	1,6
Aug	135,5	136,8	138,8	1,5
Sep	135,5	136,8	138,8	1,5
Okt	135,6	136,9	139,1	1,6
Nov	135,6	136,9		
Dec	135,6	136,7		
Medel	130,4	133,3		

Källa: SCB jan-jul 2014 reviderat

Påbörjade lägenheter 2013 -

Antal lägenheter, hela riket				
Månad	2013	2014	2015	%
Jan	2 934	2 712	2 640	-2,7
Feb	2 102	2 696	2 687	-0,4
Mar	2 336	3 081	4 852	57,5
Apr	2 524	2 866	3 740	30,5
Maj	2 986	2 402	3 936	63,9
Jun	2 368	3 938	4 966	26,1
Jul	1 581	1 541	1 427	-7,4
Aug	2 167	2 343	5 725	144,3
Sep	2 625	4 025	6 137	52,5
Okt	3 351	3 771		
Nov	3 221	3 726		
Dec	2 313	3 419		
Helår	30 508	36 520		

Källa: SCB, BI

Arbetslösa byggnadsarbetare 2012 -

Procent arbetslösa i kassa 36+28				
Månad	2012	2013	2014	2015
Jan	6,8	8,8	7,4	5,8
Feb	7,0	8,7	7,1	5,5
Mar	6,4	8,1	6,1	4,6
Apr	5,3	6,5	4,9	3,6
Maj	4,1	4,8	3,9	3,0
Jun	3,7	4,3	3,4	2,7
Jul	4,0	4,5	3,5	2,9
Aug	4,0	4,2	3,3	2,7
Sep	4,1	4,0	3,2	2,7
Okt	4,6	4,2	3,5	2,8
Nov	5,7	5,0	3,9	
Dec	8,4	7,4	5,8	
Medel	4,4	5,4	4,7	

Källa: Arbetsförmedlingen och Byggnads

Småhuspriserna i riket totalt 2013 -

Köpeskillingskoefficienten (K/T)**				
Månad	2013	2014	2015	%
Jan	1,42	1,47	1,60	8,8
Feb	1,42	1,48	1,62	9,5
Mar	1,43	1,48	1,61	8,8
Apr	1,44	1,51	1,63	7,9
Maj	1,44	1,52	1,67	9,9
Jun	1,45	1,54	1,70	10,4
Jul	1,46	1,56	1,72	10,3
Aug	1,48	1,57	1,74	10,8
Sep	1,47	1,59	1,73	8,8
Okt	1,47	1,57	1,74	10,8
Nov	1,49	1,58		
Dec	1,49	1,60		
Medel	1,46	1,54		

Källa: SCB

KI:s konfidensindikator för byggindustrin, sa 2012 -

Index, medelvärde= 100				
Månad	2012	2013	2014	2015
Jan	103	87	91	99
Feb	99	87	93	98
Mar	107	87	94	96
Apr	106	83	93	100
Maj	94	88	94	102
Jun	95	88	97	103
Jul	93	86	99	108
Aug	95	86	101	109
Sep	90	89	100	112
Okt	88	87	99	121
Nov	81	90	102	119
Dec	82	96	104	
Helår	94,5	87,6	97,2	

Källa: Konjunkturinstitutet

* Statistiken över bygglov och påbörjade lägenheter är behäftad med stor eftersläpning.

I tabellerna har vi därför räknat upp de senaste 12 månadernas statistik så att de någorlunda överensstämmer med SCB:s statistik

** K/T är priset i förhållande till taxeringsvärdet vid en viss tidpunkt (i detta fall 2012 års fastighetstaxeringsnivå)

*** sa betyder att serien är säsongrensad

AUSTIN POWDER
INTERNATIONAL

Du får inte två chanser att göra ett bra första intryck

En salva skjuts på ett ögonblick.
När dammet lagt sig ska allt se bra ut.

Vi i Austin värnar om produktivitet för dig
och dina kunder. Vi finns där när du behöver
oss, vi laddar effektivt, har mer energirikt
sprängämne och marknadens mest pålitliga
tändsystem.

Låt oss visa dig hur man
gör ett bra första intryck!

Austin Sverige AB

– När dammet lagt sig

Ja till den planerade hamnen i Norvik

Mark- och miljööverdomstolen har meddelat tre domar rörande hamnar i Norvik och oljeraffinaderiet i Nynäshamn.

Bland annat ger de klartecken för den planerade hamnen och den tillfälliga utskeppningshamnen.

Stockholms Hamn AB får klartecken av Mark- och miljööverdomstolen att anlägga och driva en hamn för godstrafik i Norvik, Nynäshamn.

År 2010 förklarade Miljööverdomstolen verksamheten tillåtlig och återförvisade målet till mark- och miljödomstolen i Nacka, som hösten 2014 meddelade tillstånd till verksamheten samt föreskrev villkor.

Domen överklagades till Mark- och miljööverdomstolen som i nya domen endast har gjort några mindre ändringar av bland annat de bullervillkor som mark- och miljödomstolen föreskrivit. Stockholms Hamn AB har också fått krav på att utreda frågan om hur olägenheterna från transporterna på land till och från hamnen kan minskas. Slutliga villkor om detta ska därefter bestämmas.

– Vi är mycket nöjda med domen. I en lång process, i detta betydelsefulla projekt för Stockholmsregionen, transporteffektiviteten och miljön, har vi nu passerat en mycket viktig milstolpe. Domen innebär att vi planerar byggstart inom ett år, säger Johan Castwall, vd Stockholms Hamnar, i ett pressmeddelande.

Visionsbild över Stockholm Norvik. Närmast i bild är två rorolägen och lite längre bort containerterminalen. Bild: Stockholms Hamnar.

Domstolen har i en annan dom avslagit överklagandet av det tillstånd NCC Roads AB har fått att anlägga och driva en tidsbegränsad utskeppningshamn och tillfällig bro vid Norvik.

Den hamnen ska användas för att transportera bort bergmaterial när logistiktytor ska iordningställas för den planerade hamnen i Norvik.

I en tredje dom har Mark- och miljööverdomstolen prövat uppskjutna villkor för Nynäs AB:s tillstånd för oljeraffinaderiet i Nynäshamn. Mark- och miljödomstolen hade beslutat att bolaget under en prövotid ska fortsätta utreda täckning av det förorenade området på

havsbotten utanför oljeraffinaderiet eller delar av området. Mark- och miljööverdomstolen har nu beslutat att bolaget även ska utreda förutsättningarna för att genom muddring sanera grundare delområden inom det förorenade området.

Domstolen har avgjort målen i ett sammanhang eftersom frågor rörande eventuell påverkan på vattenmiljön från det förorenade området på havsbotten utanför oljeraffinaderiet varit uppe i samtliga mål.

Domarna kan överklagas till Högsta domstolen.

Slipmaskiner • Slipstift • Gruvlampor

Borrhålsplugg • Fördämningsmattor

Slipskivor • Skjutkabel • Borrkronor

Borrstål • Slangar • Märkfärg

Dammsugarpåsar • Skyddskläder

Gruvstövlar • Tillbehör

Serviceverkstad med demomaskiner

Globalt pris till svenskt tunnelbygge

Norsborgsdepån har kammat hem titeln ”Outstanding Project of the Year 2015” som delas ut av International Tunnelling and Underground Space Association (ITA).

Man knep priset framför två australiensiska tunnelprojekt.

Med Norsborgsdepån har vi visat att det går att bygga i stadsmiljö utan att störa, säger Hans Hogård, projektchef på Skanska.

Bland ett hundratal tävlingsbidrag valde den internationella juryn för ITA ut nio finalister i tre kategorier. I dagarna korades Skanskas projekt Norsborgsdepån som vinnare i kategorin ”Outstanding Project of the Year” framför två australiensiska tunnelprojekt. Priset delades ut i Hagerbach, Schweiz, och syftet med tävlingen är att uppmärksamma intressanta och väl genomförda projekt världen över.

Kandidaterna och vinnarna har bedömts på flera kriterier, bland andra innovationsförmåga i utformning och konstruktion samt förmåga att utveckla kostnadseffektiva lösningar och att minska störningar i stadsområden.

Bygget av Norsborgsdepån utfördes i mycket vibrationskänslig miljö med närhet till hus och tunnelbana i drift. Det har inneburit att projektet har strävat efter att minimera störningarna för de närboende, och man har lagt stor vikt vid planering och kommunikation för att störa så lite som möjligt. Exempelvis anpassade projektet sina sprängningar så att de inte sammanföll med den närliggande förskolans vilostunder.

- Norsborgsdepån är ett intressant projekt som varit både välplanerat och väl utfört. Vi har bland annat visat att det går att bygga i stadsmiljö utan att störa för mycket. Vi har också presenterat innovativa lösningar. Med inkläd-

ningen av anläggningen har vi skapat en torr och ljus arbetsmiljö, säger Hans Hogård.

Skanskas arbeten i Norsborgsdepån, som pågick mellan 2013 och 2015, omfattade tre bergtrum för förvaring av tunnelbanetåg nattetid. Hela 1 000 000 ton berg lossades för att ge plats åt bergtrummen som är 450 meter långa och mellan 20 och 24 meter breda. Utöver bergtrummen gjordes anslutningstunnlar och teknikrum. Total längd för bergtrum och tunnlar i entreprenaden är 3000 meter. Kontraktet för bergentreprenaden var värt 300 miljoner kronor. Beställare var Trafikförvaltningen.

Den nybyggda Norsborgsdepån under Eriksbergsåsen och är ett led i Trafikförvaltningens arbete med att uppgradera röda linjen. Norsborgsdepån kommer bli den största och modernaste tunnelbanedepån i norra Europa. Här ska tunnelbanevagnar förvaras, repareras, städas och tvättas.

Källa: Byggvärden.

Jenny Alsén, Hans Hogård och Erik Nikla

SUPER WEDGE

Bergspräckaren SUPER WEDGE

- SUPER WEDGE spräcker upp till 120 m³.
- Används vid vibrationskänsliga miljöer.
- Inga sprängtillstånd krävs.
- Monteras på grävmaskiner från 7 ton >

RBT
Rockbreaker Tools AB

Ring 0708 - 14 50 35

www.rockbreakertools.se

Göteborgs Sprängteknik

Göran är en riktig göteborgare född på Masthugget i hjärtat av Göteborg och uppvuxen på Hisingen. Numera bor han i Olofstorp utanför Göteborg tillsammans med sin fru.

Göran började sin karriär på Skånska Cementgjuteriet 2 september 1970 med att lägga rör. Det var ett bostadsområde i Rannebergen där det fanns mycket berg, så redan då kom han i kontakt med sprängning.

1973 fick Göran höra "Nu kan du lägga rör så nu får du prova något annat" och så frågade de ifall han ville prova att köra borrhvagn. I samma veva gick Skånska Cementgjuteriet och ABV (nuvarande NCC) ihop i ett konsersium och skapade Skanska och där jobbade Göran till 1976.

1978 tog han sitt sprängkort och jobbade kvar på Skanska ändå till årskiftet årsskiftet 1994/1995 då han ville prova att köra eget. Det var dåligt och göra då så det gick lite knackligt. Han gjorde mycket jobb åt VKAB som tillslut anställde Göran 1998 och sedan sprängde han för dem i 10 år.

2005 fick han förfrågan om att gå över till NCC men det kändes inte rätt. 2007 fick han förfrågan igen från samma person som nu hade börjat jobba för Veidekke och han hoppade på det erbjudandet.

2011/2012 så bestämde den gamla arbetsledaren som kom tillbaka att de skulle lägga ner bergavdelningen och

då tog Göran chansen och startade 2013 det företag som han har idag; Göteborgs Sprängteknik.

Det har rullat på ända från starten och nu har en av Görans söner Robert även börjat jobba i företaget. Robert sadlade om från byggnadsarbetare till att gå i faderns fotspår som sprängare.

Göran fastnade totalt för sprängning sen han fick testa det för första gången

och det passade som handen i handsken för honom. "Det är ett fritt jobb som jag trivs väldigt bra med" säger Göran.

Görans fru Maria och han träffades när de var 16-17 år, närmare bestämt så blomnade deras kärlek the summer of 69, och idag har de 8 barn ihop och 10 barnbarn and counting. Förutom Robert så har Görans dotter Lisel gått i faderns fotspår och jobbar som borrhare och sprängare på Skanska. Och vem vet kanske blir det ett riktigt familjeföretag i framtiden.

"Det är riktigt roligt att jobba tillsammans med min son, Robert är även delägare i firman" säger Göran.

På fritiden så är det mycket med huset som ska fixas och Göran är även en inbiten GAIS:are. Robert är IFK:are men som tur är fungerar det att jobba tillsammans och vara son och pappa ändå.

Göran och Maria tycker om att resa tillsammans, när barnen var yngre så reste de mycket till Spanien med husvagn. Nu för tiden är det resor till Thailand och Australien som varit på tapeten. Både Görans syster och bror bor nämligen i Australien.

Det blir också mycket tid spenderat med familjen och på julafton är det fullt ös samt fullt med barn o barnbarn.

Göteborgs Sprängteknik gick med i

Säkra arbetsplatser med dolhund™

En dag i september 2014 åker Therése Liljegren upp till Leveäniemi ca fyra mil sydost om Kiruna, för att visa hur hon och hundarna arbetar under ett dolsök. Leif Kemi och Lasse Brunström hade i förväg grävt ner sprängämne på ett par olika platser. Söket gick bra och hundarna hittade alla gömmor.

Sedan i somras har Therése och hennes hundar arbetat på uppdrag av LKAB Berg och Betong, i Leveäniemi. De har hittat många dolor i den gamla sprängbotten.

Att dolor är ett stort arbetsmiljöproblem i bergsprängningsbranschen det vet nog alla, men man känner kanske inte till att det i dag finns specialutbildade hundar för att söka av gammal sprängbotten. Hundarna har till uppgift att hitta odetonerat sprängämne som ligger kvar i stenmassorna och på så sätt förhindras skador hos både anställda och egendom.

– Att anlita sökhundar är i högsta grad konkurrenskraftigt både ekonomiskt och tidsmässigt, säger Therése Liljegren. Ännu viktigare är, att det ock-

så handlar om att förebygga arbetsplatsolyckor. Vi var först i världen med att ta fram metoden att använda hundar för dolsök och har flera års erfarenhet inom området. Ständigt utvecklas vårt arbete. Intresset har också ökat och uppdragen blivit fler, då man inom yrkesfältet börjat inse vinsterna med att anlita oss.

Pendlat till Kiruna

Under de senaste månaderna har Therése tagit flyget mellan Landvetter och Kiruna. Med sig på planet har hon haft tre av sina specialutbildade hundar som på plats har arbetat i skift för att söka av områden i den gamla sprängbotten. Hundarna är drillade till experter när det gäller sök efter odetonerat sprängämne. Systematiskt nosar de sig fram och söker av en bit i taget. Ibland hittar hunden en plats som den tycker verkar vara extra intressant och går då runt och nosar från alla vinklar. Plötsligt bestämmer den sig, här finns det något. Hunden markerar genom att sätta eller lägga sig och tittar mot platsen där sprängämnets lukt är som starkast.

Omfattande konsekvenser

I Leveäniemi har de hittat ca 25 hela dolor med tändanordning. Spår av sprängämnen hittar de i stort sätt varje dag. Anna Tyni som är driftchef i Leveäniemi är mycket nöjd med Dsec's resultat och säger vidare:

– Det kan leda till omfattande konsekvenser om någon borrar eller gräver rakt på en dola, men med hundbesiktningen blir det enklare att vidta åtgärder för att undvika olyckor och säkra områ-

det. Det känns bra att veta att vi har eliminerat många olyckstillfällen.

Auktoriserade enligt BEF

– Vi arbetar hela tiden för att utveckla och kvalitetssäkra både hundarna och sökprocessen, förklarar Therése. Våra hundar är auktoriserade av BEF och jag tycker att det är viktigt att branschen håller hårt på kraven och stärker dem ytterligare. Kvalitetscertifiering är a och o för ett säkert och tryggt arbete. Det borde vara en självklarhet precis som för allt annat i branschen. Vårt jobb är betydelsefullt och då kan man också ställa krav på oss att vi har den kompetens som krävs, menar hon. Vi arbetar för att höja säkerheten på arbetsplatserna och förebygga arbetsplatsolyckor.

Fotograf Anders Kristensson

Kontakt:

Telefon: 0709-99 11 24

E-post: info@dsec.se

BEF i år men har läst BEF-Nytt under alla år på de arbetsplatser som han varit på och medlemskapet har han inte ångrat.

Försiktig sprängning är Görans grej och i början av 80:talet slitsborrade han på Naturhistoriska och har under åren haft många jobb på Volvo där han borrar och sprängt försiktigt inomhus.

På Sahlgrenska sköt han en 9 meters pall, 1 m ifrån huset "Det är nog det mest speciella jag gjort när jag tänker efter" säger Göran. Han fortsätter: "Vi var uppe på fjärde våningen och tittade in på jobbet minns jag"

Göran ser positivt på företagets framtid och att utveckla företaget tillsammans med sin son.

Ny föreskrift om organisatorisk och social arbetsmiljö (AFS 2015:4),

Arbetsmiljöverket beslutat om en ny föreskrift om organisatorisk och social arbetsmiljö. Regler om bland annat arbetsbelastning, arbetstider och kränkande särbehandling ingår i föreskriften. Målet är att minska den arbetsrelaterade ohälsan.

Arbetsmiljöverkets nya föreskrift förtydligar att dialog mellan chefer och anställda är viktig för att uppmärksamma risker såsom kränkande särbehandling och ohälsosam arbetsbelastning på arbetsplatsen. Foto: Arbetsmiljöverket.

Brister i den organisatoriska och sociala arbetsmiljön orsakar ohälsa hos många arbetstagare i Sverige. Antalet anmälda arbetssjukdomar som beror på de här orsakerna har ökat med drygt 70 procent sedan år 2010. Alltför mycket arbete eller för hög arbetstakt och problem i relationer på arbetsplatsen, som samarbetsproblem och mobbning, är exempel på vad som ligger bakom den här typen av arbetssjukdomar.

– Att så många blir sjuka på jobbet av de här orsakerna är oacceptabelt. Därför är det positivt att vi idag fattat beslut om en ny föreskrift, som sätter fokus på vikten av att minska ohälsan av de här orsakerna på våra arbetsplatser, säger gd Erna Zelmin Ekenhem.

– Arbetsgivarna behöver prioritera arbetsmiljöarbetet ännu mer för att vända utvecklingen. Att färre blir sjuka på jobbet är bra både för de enskilda individerna, men också för arbetsgivarna och för samhället i stort i form av minskade kostnader för bland annat sjukskrivningar.

Ohälsan drabbar individer, men orsakerna finns främst i hur arbetsgivaren organiserar arbetet och i det sociala samspelet på arbetsplatsen. Föreskriften riktar in sig på dessa orsaker. Det förebyggande, systematiska, arbetsmiljöarbetet, alltså att kartlägga risker och vidta åtgärder innan sjukdom eller ohälsa uppstår, är i fokus.

Enligt den nya föreskriften ska arbetsgivaren ansvara för att

- Arbetstagarna inte får en ohälsosam arbetsbelastning. Resurserna ska anpassas efter kraven i arbetet. Att ge möjlighet till återhämtning, ändra arbetssätt eller ändra prioriteringsordning är exempel på hur arbetsgivaren

kan arbeta förebyggande.

- Arbetstidernas förläggning inte leder till ohälsa. Risk för ohälsa finns till exempel vid skiftarbete, nattarbete, delade arbetspass och förväntningar på att ständigt vara nåbar. Redan i planeringen behöver arbetsgivaren uppmärksamma detta, och även se till att det finns tid för återhämtning.
- Klargöra att kränkande särbehandling inte accepteras på arbetsplatsen, till exempel i en policy, och att det finns rutiner för hur kränkande särbehandling ska hanteras, till exempel hur och var de utsatta snabbt ska få hjälp.

Chefer har en viktig roll i att skapa en bra social och organisatorisk arbetsmiljö. Föreskriften ställer därför krav på att chefer och arbetsledare ska ha kun-

skaper i hur ohälsosam arbetsbelastning och kränkande särbehandling förebyggs och hanteras. Arbetsgivaren ska också sätta upp mål för att främja en god social och organisatorisk arbetsmiljö.

– Ohälsa som beror på bland annat för hög arbetsbelastning och stress är ett problem i hela Europa, det visar flera studier. Flera länder följer därför med stort intresse arbetet i Sverige som en inspiration för att försöka vända utvecklingen, säger Erna Zelmin Ekenhem.

Även sedan tidigare finns regler gällande den organisatoriska och sociala arbetsmiljön i arbetsmiljölagen, men reglerna är nu samlade och förtydligade.

Förslaget till ny föreskrift har varit ute på remiss till bland andra fack- och arbetsgivarorganisationer. De nya reglerna börjar gälla den 31 mars 2016.

Nollvisionen – Så här lyckas vi

Regeringen annonserade i våras en nollvision mot dödsolyckor på arbetsplatser. Det är bra. I byggbranschen har vi arbetat målmedvetet med en nollvision under flera års tid.

Även om det tyvärr fortfarande sker en del olyckor i byggbranschen tror vi att många kan lära sig från vårt långa och gedigna arbete med en nollvision mot dödsolyckor.

För tack vare ett stort fokus på säkerheten har antalet olyckor minskat stadigt sedan 1990-talet. I dag är vi bäst i världen på säkerhet och har minst antal olyckor jämfört med andra länder.

Så här har vi gjort för att bli bäst i världen:

För det första har byggbranschen gemensamt prioriterat ett stort fokus på ökad säkerhet under flera år. Sveriges Bygginstrument satsar 50 miljoner kronor för att lyfta säkerhetsfrågorna bland Sveriges byggföretag. Genom utbildning och spridning av goda exempel delar vi med oss till varandra. Alla byggarbetsplatser ska om möjligt vara inhägnade och branschen har tagit fram ett gemensamt id-kort (ID06) för att garantera att ingen utan behörighet får tillträde till en miljö som kan vara farlig. Attitydförändringar och säkrare arbetsmoment har spelat en viktig roll för att få ner antalet olyckor.

Vi hoppas att fler branscher tar efter initiativet inom byggbranschen. Som medlem hos Sveriges Bygginstrument kan du utan extra kostnad få råd och stöd att komma igång eller ytterligare utveckla ditt systematiska arbetsmiljöarbete, SAM. Här bistår regionala arbetsmiljörådgivare med råd och stöd i hela landet. Utöver de frukostseminarier och byggarluncher som arrangeras inom det övergripande temat Arbetsmiljö finns en rad nya nätverk att tillgå för att där hitta kontakter att få ytterligare stöd från. För att ytterligare stärka säkerhetsarbetet, har vi på Sveriges Bygginstrument tagit fram en rad verktyg till förmån för våra medlemsföretag. Här handlar

det om konkreta verktyg som exempelvis en anslagstavla med rekommenderade dokument vilka är kopplade till sanktionsavgifter om dessa inte finns på plats. För det företag av våra medlemsföretag som inte har samma möjligheter att själva utveckla original, har vi även tagit fram en byggskytt, också den som en rekommendation till vad vi anser är lämpligt att bära på en byggarbetsplats. Skyltar tillsammans med dokumentmallar finns att tillgå på vår medlemswebb. Sida Byggplatsen för nedladdning för dig som är medlemsföretag hos Sveriges Bygginstrument.

För det andra är samarbete mellan fack och arbetsgivare helt avgörande för att lyckas. Generellt har vi kunnat se att olyckor i byggbranschen ofta beror på brister i förhållningssätt snarare än behov av ökade regler. Det är därför vi arbetar så intensivt med just attitydförändringar och rutiner. Enligt våra erfarenheter krävs ett nära samarbete mellan parterna, även om det alltid är arbetsgivaren som har det yttersta ansvaret för arbetsmiljön och säkerheten på en arbetsplats.

För det tredje måste varje enskilt företag se säkerhetsfrågorna som en självklarhet. I dag har vi kommit till ett stadium där säkerhetsfrågorna inte längre är en konkurrensfaktor mellan olika företag. Alla vinner på att prioritera säkerheten. Ett bevis på att säkerhetsfrågorna är prioriterade på allvar hos företagen är att alla svåra olyckor numera behandlas på "direktionsnivå", oavsett storlek på företaget. Så var det inte för ett antal år sedan.

Vi blir aldrig klara med vårt säkerhetsarbete och vi är inte nöjda förrän antalet allvarligt skadade eller omkomna på våra arbetsplatser är noll. Under våren 2015 har vi därför utmanat oss själva och höjt säkerhetsnivån ytterligare ett steg i byggbranschen. De stora bolagen genomför regelbundet vidareutbildningar i säkerhet som uppskattningsvis 60 000 genomgår varje år. Till det lan-

serade Sveriges Bygginstrument i januari en branschgemensam webbutbildning, en introduktion som är gratis och tar ca 1 timme att genomföra. Fram till i dag har cirka 3400 byggnadsarbetare, byggschefer och andra på byggarbetsplatserna genomgått den utbildningen. Även skolor har visat sig vara positiva till utbildningen vilket är ett viktigt steg att tala om arbetsmiljö och säkerhet redan i skolorna.

För att ytterligare lyfta säkerhetsfrågorna genomförs varje år en Reflektionsdag. I år var första året vi genomförde Reflektionsdagen med ett stort antal aktiviteter runt om i landet och vi planerar redan för nästa år, 28 april 2016. På seminarier, frukostmöten och byggarträffar från norr till söder står säkerhetsfrågorna i centrum. Syftet är att reflektera över olyckor som har skett och som skulle kunna ske och hur vi ska undvika dem i framtiden. Genom att fokusera, reflektera och dela med oss av erfarenheter till varandra, minskar vi risken att liknande olyckor sker igen. Bara så kan vi nå vårt mål att ingen ska behöva omkomma på en byggarbetsplats i Sverige.

Ola Månsson, vd Sveriges Bygginstrument

RfSU möte oktober

Kort RfSU historik:

Rådet bildades i samband med att Arbetarskyddsstyrelsen utfärdade sitt "Meddelande 1976:1" vari kraven på och utformningen av ett "Sprängkort" uppställdes. Sprängkortet skulle vara ett dokument som visade att innehavaren hade såväl teoretisk utbildning som praktisk erfarenhet av sprängning. Det var i början Arbetarskyddsstyrelsen som godkände de personer som var utfärdare av Sprängkortet.

Rådet bestod inledningsvis av representanter från Arbetarskyddsstyrelsen, Byggböfbundet, Vattenfall, Gruvhälsan och Nitro Nobel. Rådets första stora uppgift var att utarbeta läroplans-förslag för den sprängtekniska utbildning som krävdes för Sprängarbete och Arbetsledare och som utgjorde grunden för de läroplaner som sedan utfärdades av Skolöverstyrelsen 1978. Rådet var även delaktigt i utformningen av de skriftliga prov som användes på utbildningarna.

I samband med att Arbetarskyddsstyrelsens nya föreskrifter om Sprängarbete "AFS 1986:14" trädde i kraft övergick huvudmannskapet för Sprängkortet från Arbetarskyddsstyrelsen till Rådet där Byggtreprenörerna tog över det administrativa ansvaret. Från och med 1986 ingår även en representant från Polisen i Rådet. Det kan antingen vara från Rikspolisstyrelsen eller en polismyndighet.

1987 utformades den första formella Handlingsplanen och Arbetsordningen för Rådet där det fastslogs att Rådet skulle arbeta med att säkerställa befintliga utbildningars kvalitet, bedöma läroplaner, godkänna sprängkortsutfärdare och administrera sprängkortsformulär.

1987 genomfördes även det första Seminariet för sprängkortsutfärdare till vilket landets samtliga utfärdare inbjöds för att få information om såväl bestämmelser som produktnyheter och även rent praktiska frågor kring utbildningarna. Detta Seminarium genomförts sedan vartannat år men då antal utbildare minskade slutade de i att alla involverade var med i rådet och seminariet fyllde ingen funktion.

Nutid:

2008 beslöt att rådet också skulle ansvara för ett borrhkort med tanke på den starka kopplingen mellan borrhning och

laddning såväl tekniskt som säkerhetsmässigt.

Rådet har därvid ur praktisk synpunkt uppdelats i en Sprängsession och en Borr-session.

2010 övertog BEF (Bergsprängnings Entreprenörernas Förening) det administrativa ansvaret för rådet.

Nuvarande medlemmar är i spräng-sessionen Arbetsmiljöverket, BEF, MSB, Polisen, GRAMKO och de godkända utbildare som finns inom sprängteknik. Medlemmar i borr-sessionen är Arbetsmiljöverket, BEF, GRAMKO och de utbildare som finns inom borrhteknik.

Rådets huvuduppgifter :

- Ansvara för utformning (innehåll och kursplan) av sprängkort och borrhkort
- Ansvara för godkännande av utfärdare av borrh och sprängkort.
- Generellt bevaka och utveckla säkerheten inom bergsprängningsbranschen, gäller både anläggnings och gruvindustrin.

Rådet håller två formella möten per år som kombineras med relevanta studiebesök. Och däremellan sker ett informellt arbete med främst utveckling av kursmaterial.

Rådets nuvarande sammansättning:

Roland Netterlind, ordförande BEF, *Peter Palo* Boliden/ GRAMKO, *Stefan Backefalk* LKAB/GRAMKO, *Janne Andersson* Arbetsmiljöverket, *Shulin Nie* MSB, *Mikael Ekeberg* MSB, *Patrik Jansson* Polisen, *Michael Hermanson* Bergutbildarna, *Thomas Daugaard* ORICA, *Bengt Sjöström*, Explosiv och

BEF Utbildning, *Ulf Jonsson* Explosiv och BEF Utbildning, *Pierre Westerlund*, Sågbäcksgymnasiet, *Janis Pilags*, Militära Markstridsskolan, *Sven Wiklund*, Wiklunds Skogstjänst.

Till Borr-sessionen tillkommer: *Henrik Henning*, Atlas Copco, *Stefan Persson*, Sandvik

RfSU har möte 2 ggr per år, årets första möte hölls i april på BEFs kontor och till höstmötet i oktober blev Göta ingenjörregemente (Ing 2) i Eksjö värd. Bakgrund givetvis att det är hemmaregemente för Janis Pilags som representerar försvaret i RfSU.

Ing 2 bidrar med personal nationellt och internationellt bland annat genom att bemanna och utbilda ammunitionsröjningsgrupper insatta utomlands. Personalen arbetar med röjning av explosiva föremål som tillverkats på ett improviserat sätt, så kallade hemmagjorda bomber, och röjning av konventionell ammunition och minor.

Dag 1 var som vanligt vikt för "administrativt" arbete som översyn av material till sprängkortsutfärdare, Arbetsmiljöverkets revideringar, ADR – S bestämmelser m.m,mm.

Som ny medlem i rådet invlades Power Tools som är en stor utbildare inom sina egna produkter. Då även ETKEN Teknologi som är tillverkare av Royex är med så täcker rådet också in sprängning med gasgenererande patroner vilket måste ses som positivt.

Dag två fick Janis verkligen visa upp sitt regemente. Mycket av utrustningen har använts vid uppdrag i b.la Afgaistan och således varit med i "riktiga" krig. Även bombhunden Erika visade sina färdigheter och hade säkert platsat i hos Hundprofil.

Hårt arbete

Efter lunch var det dags att åka ut till skjutfältet för att testa olika sprängämnen i verkligheten. Vi grabbar (gubbar?) som gjort lumpen levde verkligen

upp. Ska man se det mer allvarligt var väl demonstrationer visade hur farliga våra sprängämnen blir ifall dom inte hanteras rätt.

Tack Janis för två nyttiga dagar i Eksjö. Nästa möte under ledning av BEF i Stockholm under januari.

Före detta bil

RFSU-gänget

MAXAM Civil Explosives, Initiation Systems och teknisk service: En helhetslösning som bygger på 140 års innovation och erfarenhet.

Från Sverige till Brasilien, från gruva till specialprojekt, finns ett över 140 år gammalt arv, grundat av Alfred Nobel. MAXAMs ingenjörer anförtros de mest sofistikerade och utmanande sprängningsprojekten. MAXAMs kompletta serie av produkter tillgodoser den krävande världsmarknadens behov för bergtakter och specialprojekt på alla 5 kontinenter.

MAXAM

Initiation Systems • Electronic Systems • Packaged Explosives • Bulk Explosives

MAXAM Sverige • AB Sörmons Grusgrup P.L. 89 02 • 65346 Karlstad Sweden • Tel: +46 (0) 54 53 53 10 • email: contact.se@maxam.net • www.maxam.net

Nu startar inspektioner för att förhindra stendammslunga

Tusentals personer exponeras för farligt bergdamm i sitt yrke varje år, något som kan leda till stendammslunga, KOL och lungcancer. Nu startar Arbetsmiljöverket en inspektionsinsats för att minska ohälsan. Samtidigt presenteras en ny kunskapsöversikt om hälsorisker med bergdamm.

Bergdamm bildas när berg eller sten bearbetas, till exempel i stenkrossar och vid brytning av malm i gruvor. Hälsoriskerna beror i hög grad på innehållet av kvarts. I de flesta bergarter finns kvarts, men halterna varierar.

I dag beräknas cirka 80 000 personer i Sverige exponeras för kvartsdamm genom sitt yrke. Det framgår i en ny kunskapsöversikt från Umeå universitet och Norrlands universitetssjukhus. Exempel på yrkesgrupper som kommer i kontakt med bergdamm är gruvarbetare, operatörer vid stenkrossar, stenhuggare, tunnelbyggare och anläggningsarbetare.

De som jobbar med bergarbete löper en ökad risk att få stendammslunga,

lungcancer och KOL (kronisk obstruktiv lungsjukdom), skriver forskarna.

Inspektioner för att förebygga sjukdom

– Ingen ska behöva drabbas av sjukdom på grund av för hög kvartsexponering i sitt jobb. Därför sätter vi nu igång med en inspektionsinsats, där vi framförallt kommer granska arbetsgivarnas förebyggande arbete, säger Fredrik Hedlund, projektledare på Arbetsmiljöverket.

– Vi kommer också att se närmare på de många olycksrisker som finns i de här branscherna.

Cirka 500 arbetsgivare kommer att inspekteras i hela landet under november 2015 till oktober 2016. Exempel på företag som kommer att granskas är stenkrossar, stenhuggerier, betongstationer, asfaltverk, tunnelbyggen och gruvor.

– Det viktigaste är att arbetsgivarna jobbar förebyggande, alltså gör en be-

dömning av den exponering som kommer att ske i arbetet redan innan det startar, och undanröjer risker så att personalen inte behöver utsättas för farlig exponering överhuvudtaget, säger Fredrik Hedlund.

Exempel på förebyggande arbete är att i första hand använda ett material utan eller med mycket låg kvartshalt eller att välja en arbetsmetod som gör att inget kvartsdamm bildas. Att använda vattenbegjutning eller utsug för att få bort dammet är andra alternativ.

Obotliga sjukdomar

Att det förebyggande arbetet är avgörande för hälsan får stöd i den nya kunskapssammanställningen:

– Varken KOL eller stendammslunga kan botas. Det enda sättet att förhindra att sjukdomarna uppkommer är att se till att halterna av damm i luften är låga. Därför är det förebyggande åtgärderna allra viktigast, säger Bengt Järholm på Umeå universitet.

Ny Borrhålsplugg på marknaden.

ÅG Sprängare AB och Forcitt har i samarbete tagit fram nytt borrhålsplugg. Borrhålspluggen har diametern 33-55 mm och är 240 mm lång. Pluggen är avsedd för klenare borrhål och kan ersätta Borrhålsplugg S 11 och S 12. Fördelar med borrhålspluggen är att den syns bra både sommar som vinter och att den är längre än befintliga borrhålsplugg. ÅG-Pluggen är anpassad för laddningar upp till 30 mm plats eller papperspatroner. För pris och beställning ring

 FORCITT

0587-109 99.

 FORCITT

Hårdare tag mot bergdamm

Enbart i Sverige exponeras ungefär 80 000 personer för bergdamm genom sitt yrke, enligt en kunskapsöversikt från Umeå universitet och Norrlands universitetssjukhus. Bland de utsatta yrkesgrupperna finns gruvarbetare, operatörer vid stenkrossar, stenhuggare, tunnelbyggare och anläggningsarbetare.

Bergdamm bildas när berg eller sten bearbetas, exempelvis i stenkrossar och vid brytning av malm i gruvor. Hälso-risken varierar beroende på stenart, men en avgörande faktor är kvartsinnehållet i de olika bergarterna. Följderna kan dock bli förödande, bland annat ökar risken för att de som utsätts för bergdammet drabbas av stendammslunga, lungcancer eller KOL (kronisk obstruktiv lungsjukdom).

– **Ingen ska behöva drabbas** av sjukdom på grund av för hög kvartsexponering i sitt jobb. Därför sätter vi nu igång med en inspektionsinsats, där vi framför allt kommer granska arbetsgivarnas förebyggande arbete. Vi kommer också att se närmare på de många olycksrisker som finns i de här branscherna, säger Fredrik Hedlund, projektledare på Arbetsmiljöverket.

Ambitionen är att inspektera cirka 500 arbetsgivare spridda över landet med start nu i november och fram till oktober 2016. Stenkrossar, stenhuggarier, betongstationer, asfaltverk, tunnelbyggen och gruvor hör till de verksamheter som kan räkna med besök.

– Det viktigaste är att arbetsgivarna jobbar förebyggande, alltså gör en bedömning av den exponering som kommer att ske i arbetet redan innan det startar, och undanröjer risker så att personalen inte behöver utsättas för farlig exponering överhuvudtaget, säger Fredrik Hedlund.

Ett bra sätt att minska riskerna är att använda ett material utan eller med mycket låg kvartshalt eller att välja en arbetsmetod som gör att inget kvartsdamm bildas – exempelvis genom att använda vattenbegjutning eller utsug för att få bort dammet. Om det inte är tillräckligt kan tänkbara lösningar vara att arbeta med personlig skyddsutrustning eller från en hytt som avskärmar partiklarna i luften.

– Varken KOL eller stendammslunga kan botas. Det enda sättet att förhindra att sjukdomarna uppkommer är att se till att halterna av damm i luften är låga.

Därför är de förebyggande åtgärderna allra viktigast, säger Bengt Järholm på Umeå universitet som varit delaktig i framtagandet av den nya kunskapsöversikten.

De nya föreskrifterna om sten- och kvartsdamm i arbetsmiljön (AFS 2015:2) fokuserar också på systematiskt arbetsmiljöarbete och förebyggande åtgärder med tydlig inriktning på riskbedömning. Reglerna kan tillämpas på såväl fasta som tillfälliga arbetsplatser där kvartsexponering kan förekomma. Listan över arbetsuppgifter som berörs är lång, bland annat kan nämnas:

- brytning, krossning och hantering av sten;
- slipning, borring eller bilning i betong, tegel, puts och murbruk;
- gjutning med kvartssand inom stålverk och gjuterier;
- sandblästring;
- stenläggning;
- rivningsarbeten;
- anläggningsverksamhet, till exempel tunneldrivning.

Åtal och böter har i de nya föreskrifterna i vissa fall ersatts med en sanktionsavgift som styrs av antalet anställda och kan uppgå till så mycket som 150 000 kronor.

Sanktionsavgift kan dömas ut:

- när det saknas fullständig dokumentation av undersökning, riskbedömning och val av riskreducerande åtgärder när det gäller kvarts.

Undersökningen och riskbedömningen ska omfatta:

1. vilka arbetsmoment som kan innebära risk för exponering för kvartshaltigt damm,
2. källor till uppkomst och spridning av det kvartshaltiga dammet,
3. driftsförhållanden,
4. bedömning av exponering i förhållande till det hygieniska gränsvärdet, och
5. bedömning om risken är sådan att åtgärder är nödvändiga.

- när företaget inte har dokumenterad kontroll av funktion och prestanda hos anordning som används för att minska kvartsexponeringen.
- när medicinsk kontroll inte har gjorts vid kvartsexponering. (Sanktionsavgifter när det gäller medicinska kontroller finns i föreskrifterna om medicinska kontroller i arbetslivet.)
- när anmälan inte har gjorts av mobila anläggningar där kvartshaltigt material hanteras.

Källa: Leveranstidningen Entreprenad / Morgan Andersson

HELSO OY

ROCK TOOLS

Förmånliga kvalitets BORRVERKTYG

Västanbyнкуja 3, 10600 TAMMISAARI, FINLAND
TEL. +358 19 246 1101, FAX +358 19 241 3031
E-mail: info@helso.fi - www.helso.fi

Informellt möte hos Arbetsmiljöverket

I samband med nya Kvarts - Sten-Damm AFS en, roterande delar, svåra § 2 anmälningar, fortsatt dolproblematik m m vilket förorsakat tolkningsdiskussioner inom BEF beslöt vi att försöka få en informell träff med Arbetsmiljöverket. Vår främsta kontakt, Åsa Dahlfors, var som alltid positiv och ett möte kom till stånd på Arbetsmiljöverkets kontor i början av december. Från arbetsmiljöverket var förutom Åsa Gabriella Balodis, som varit med att arbeta fram Kvarts AFS: en närvarande. BEF var representerade av Roland Netterlind, Jan Johansson, Martin Malmsten, Frida Hesselgren och Nisse Jansson.

Första punkten blev också denna. **Kvart AFS:en** är kopplad till det nya systemet med Sanktionsavgifter och har krav om att dokumentera riskbedömning och vilka åtgärder som ska genomföras. AV har en "kampanj" med målsättning att inspektera ett flertal arbetsplatser som berörs och flera av våra medlemsföretag har redan fått besök.

För att ge branschens syn har NCC Roads tagit fram en PP presentation, som till fullo stöds av BEF, som visar mätvärden långt under gränsvärden och dom volymer frijort mtrl som små, samt problematik med säckhantering. Enklaste hantering att man samlar berget i en "strumpa" som vatten bejutes och går med salvan även att det finns synpunkten att man "exporterar" problemet till nästa nivå, dvs schaktning. AV tog till sig vår info positivt Åsa redogjorde för **sanktionsavgiftens** uppbyggnad, tanken är givetvis att det ska "kosta" att riskera människors hälsa. Avgiften baseras på

Åsa Dahlfors och Gabriella Balodis.

förseelsens art och företagets storlek. Det avgörande sen för att slippa sanktionsavgift eller vilken belopp man får betala är den enskilde inspektörens tolkning. Det ska sägas att vi de besök BEF hitills känner till har inspektörerna varit mer påpekande och pragmatiska än böt-fällande. **PS:** gå gärna in på **Avgiftsundvikaren** – verktyget som hjälper dig inom bygg och anläggning att undvika dyra sanktionsavgifter. Du hittar den på Arbetsmiljöverkets hemsida.

Nästa fråga **§2 anmälningarna** eller som det numera heter internt inom verket **3.3 A anmälningar**. BEFs synpunkt har länge varit att dom dels är krångliga att göra via hemsidan och att det är djupt

olyckligt att det inte går att få ut statistik branschvis att använda i preventivt syfte. Åsa håller med men hänvisar till personalsituationen i denna fråga.

När kommer en revidering av **AFS Sprängarbete**, BEF tycker det finns behov. Arbetet påbörjas nu och Åsa har fått Rolf Pärلمان, jurist på verket, till hjälp. Preliminär tidplan klar 2017. Nu kommer också det viktiga begreppet **Sprängjournal** in i Sprängarbete. Är ju som känt krav för bl a polistillstånd.

Dolor kommer tyvärr alltid på dagordning. Nu på grund av dödsolyckan i stenbrottet Vångaberget, den olyckan är dock fortfarande under sekretess. En annan intressant frågeställning som disku-

Jan håller distansen.

Frida tänker.

terade var när blir en dola en dola. Dvs när man efter en salva kontrollerat kan plocka upp sprängmedel som inte detonerat, är det då en dola? Närvande enades om att det ska betraktas som en dola och anmälas enligt ovan, dels då det per definition är ett odetonerat sprängmedel och också för att få en bättre statistik på hur många dolor som uppstår och kanske också varför. Då kan man utveckla metod och produkt.

Isamband med dolor diskuterade också olika klassificeringar, eller brist på sådana, för dolskydd ex skyddsglas. AV kommer att arbeta med frågan.

Avslutningsvis diskussion om **roterande delar** på maskiner bla utifrån några aktuella olyckor. Ett stort ansvar ligger på maskintillverkaren men ytterst arbetsgivaren ifall det finns anställda.

Avslutningsvis kan konstateras att denna typ av informella möten är en bra form att få fram respektive parts synpunkter. Detta givetvis ifall bägge parter

Intensiv dialog.

har en positiv inställning som grund och tar till sig synpunkter från varandra. Och

det hade arbetsmiljöverkets representer i detta fall även ifall man givetvis snyggt talar om vem som till sist bestämmer.

DOLOR - problemen fortsätter

Den 7 oktober omkom en 25-årig gräv-maskinist efter att en dola detonerat i ett stenbrott utanför Kristianstad. Denna tragiska händelse är tyvärr den yttersta konsekvensen av det problem som vi har med dolor. Polisutredningen är i skrivande stund inte klar, vilket gör att vi får avvakta konsekvenserna av denna olycka.

Olyckan har dock fört med sig att dolproblematiken diskuteras högljutt bland oss bergsprängare, schakt- och krossentreprenörer och andra som kommer i kontakt med sprängt berg.

Vi som hanterar sprängämne har givetvis ett ansvar att så långt det är möjligt minska risken att det blir kvar odetonerat sprängämne i det sprängda berget. Det kan till exempel göras genom att använda det mest lämpliga tänd och sprängämnet för ändamålet. Det som man behöver beakta i sammanhanget är trots allt att till exempel använda elektroniska tändare tillsammans med patronerna emulsion, **INTE** garanterar att det fortfarande kan finnas risk för dolor.

Det är därför lika viktigt att allt

sprängarbete planeras noggrant och att undvika stress och slarv vid laddningsarbetet. Det är mycket viktigt att samarbetet mellan oss bergsprängare och de som ska ta hand om det sprängda berget fungerar genom väl upprättade rutiner, till exempel genom att sprängarna "överlämnar" salvan och därmed ger information som kan vara viktig om eventuella problem eller avvikelser. Lika viktigt är att den personal som ska lasta ut salvan är väl förtrogna med dolproblematiken och känner till vilka produkter, och dess egenskaper, som används. Ett bra sätt att öka sina kunskaper är att gå en dolkurs.

En viktig del av riskbedömningen är också att skydda mot risken. När det gäller maskiner så är det främst dolsäker ruta som diskuteras.

Det har rådit en viss förvirring vad det egentligen är som gäller. I kommentarerna till **paragraf 39, Afs 2010:1 Berg- och gruvarbete, står det att: "Som skydd för operatören mot stenkastning från en påborrad dola kan man använda ett uppfällbart skydd av kraftigt metallnät eller något lämpligt genomskinligt plastmaterial av tillräcklig tjocklek. Se även standard SS-EN 1063.**

Det har varit svårt att utifrån ovanstående skrivning veta vilket skydd som man ska montera på sina maskiner.

Den tekniska lösning som idag tycks vara godtagbar är en ruta av 31 mm pansarglas samt galler av plattjärn eller en ruta av 12 mm polykarbonat. **Dock, det är lika viktigt att rutan monteras i en stålram som är testad för ändamålet.**

Även om ovanstående är det som branschen kan acceptera idag, så tror jag att det behövs fler tester av olika tekniska lösningar i form av fältprov med "riktiga" maskinhytter och sprängämne som detoneras friliggande och inneslutna i borrhål.

Jan J

Personalliggare i byggbranschen 2016

Riksdagen fattade den 4 december 2014 beslut om att införa personalliggare i byggbranschen från och med den 1 januari 2016. Byggbranschens gemensamma nätverk Byggbranschen i samverkan, där Sveriges Byggindustrier ingår, har länge drivit denna fråga och välkomnar beslutet

Peter Löfgren, utvecklingschef, Sveriges Byggindustrier, om personalliggarlagen:

Hur kan entreprenörer förbereda sig på lagen om personalliggare?

– Det är väldigt viktigt att man samlar medarbetarna och förklarar bakgrunden till den nya lagen. Syftet med personalliggare är att säkerställa sund konkurrens och vita jobb. Diskutera utifrån den ansatsen och var tydlig med att det inte handlar om tidsregistrering eller liknande. Förklara vikten av att alla medarbetare registrerar sig i personalliggaren när de kommer till jobbet och går därifrån. Misskötsel kan nämligen bli kostsamt för företaget och det förlorar alla på i slutändan.

– Det är också hög tid att kontakta

akkrediterade leverantörer av teknisk utrustning. Beskriv er verksamhet och undersök vilken lösning som bäst uppfyller era behov. När ni har valt teknisk plattform är det en god idé att testköra och demonstrera systemet för användarna så att alla vet hur det fungerar.

Vad gäller för BEF : medlemmar

Från den 1 januari 2016 kommer det att vara obligatoriskt med elektroniska personalliggare på byggarbetsplatser. Detta enligt riksdagens beslut. Liggaren ska vara elektronisk och innehålla personuppgifter om alla arbetare på platsen, och Skatteverket kommer att kunna göra oanmälda besök för att kontrollera att lagen följs.

Personalliggare gäller jobb över 4 basbelopp (ca 180 000 kr) men ej jobb mot konsument.

Det är Byggherren eller TE, GE som tillhandahåller utrustningen så ett "vanligt" bergsprängningsföretag behöver inte tänka på det ifall man inte

har någon av ovanstående roller.

Däremot är det viktigt att alla skaffar ID 06 kort. Kontaktuppgifter hittar ni på www.bef.nu/medlemmar/ ID06

Observera dock att uppgifterna i personalliggaren ska bevaras beskattningsåret + 2 år så skulle någon av ovan ansvariga radera uppgifterna innan denna period är slut kan Skatteverket teoretiskt ställa krav på inblandade UE. Detta kan förhindras ifall man begär att få ut sin "del" då man är färdig på arbetsplatsen.

Har Ni frågor kring Personalliggaren så kontakta BEF s kontor. (Gäller medlemmar)

Skatteverket avvaktar med kontrollavgifter

Lagen om elektroniska personalliggare ska träda i kraft den första januari 2016. Trots det har Skatteverket inte alla lösningar klara än.

- Risken är nu att det blir svårt för företagen att göra rätt, säger Peter Löfgren, utvecklingschef på Sveriges Byggindustrier.

- Vi kommer att ta särskild hänsyn i början så att vi landar lagen på bästa sätt, svarar Conny Svensson, nationell samordnare på Skatteverket.

DOLUTBILDNING

Tyvärr har antal DOLRELATERADE olyckor inte minskat. En sak som är viktig är relevant kunskap hos **alla** som är med sprängprocessen som givetvis också omfattar lastning och transport.

BEF – Utbildning ordnar företagsanpassad utbildning i verklig miljö

För mer info och bokning kontakta

Jan Johansson Tel: 070-899 91 54 jan.johansson@voglers.se

Inmätning spar pengar och ökar säkerheten

Bergsprängningsbranschen utvecklas ständigt och man strävar efter en ökad kontroll och kännedom kring salvan och berget vid sprängning. Inmätning och utsättning av borrhål är ett viktigt steg i den utvecklingen och innebär att man kan spränga berg på ett mycket säkrare och mer kostnads-effektivt sätt.

Att mäta in hålavvikelsen i en salva ska normalt göras enligt 40 § i Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2010:1), om pallhöjden överstiger 10 meter. Anledningen till detta har med säkerhet att göra, då man genom inmätning får fram vilken försättning varje borrhål har.

När Norab AB utför inmätning görs det i tre steg; borrhålen mäts in med en sond där hålets riktning och avvikelse registreras med angivet mätintervall, från toppen till botten av hålet. Borrhålens respektive position på salvan registreras sedan med GPS där man loggar hål för hål från första till sista borrhålet i de två första raderna.

Det tredje steget i en inmätning är

skanning av stuffen. Skannern ställs upp på sitt stativ vid lämpligaste plats framför salvan, där man ser stuffen bra. Skanningen förbereds och tar sedan cirka 15 minuter att genomföra. Man använder sig även här av GPS systemet för positionering av både skanner och referenspunkt i förhållande till salvan. En skanning under bra förhållanden uppbringar emot 30 000 referenspunkter på stuffen, man får en hög noggrannhet och precision på inmätningen.

När en salva ska borraras sker detta på samma sätt som det har gjorts under lång tid. Det är upp till borrararen att, inom ramen av planeringen, ta beslut om hur borrning ska ske för att få ett så tillfredställande resultat som möjligt. De faktorer som kan påverkas är bland annat hållplacering, riktning och lutning av borrhålen i förhållande till stuffens kontur. Här kan vi med vår utrustning skapa en borrarplan och sätta ut borrhålen utifrån rådande förutsättningar för att få till ett så bra resultat som möjligt. Man kan sätta ut hålen på två vis, antingen

med GPS utrustningen och sprayfärg eller exportera utsättningsfilen direkt till ansvarig borrhugg.

Resultatet av en inmätning visar hur borrningen ser ut i salvan, och hur stor avvikelsen blivit mot planerat. Detta blir en kvalitetssäkring för entreprenören, samtidigt som borrararen själv har stor nytta av inmätningen. Borrararen får se hur borrhålen går i berget och kan utifrån informationen från inmätningen anpassa sin borrning för ökat kvalitet och bättre resultat.

Man får med tiden en historik över tidigare inmätta salvor och kan använda sig av denna information för att planera kring framtida salvor och dess utformning.

Framtiden ser ljus ut för mätnings-teknik inom bergsprängning, där utvecklingen går kraftigt framåt, med målsättningen att göra bergsprängning tryggare samtidigt som det gör losshållningen mer kostnadseffektiv.

2015-11-24

Björn Sjöström Norab AB

Denna bild är sedd ovanifrån, i inmättningsprogrammet, på en större salva och visar tre av de hål som var borrade i den salvan. De blå linjerna är borrhålen och de röda streckade linjerna visar den tänkta riktningen och lutningen på borrhålen. Skjutriktning är neråt i bilden, håldjup cirka 28 meter. Dessa borrhål har som synes dragit kraftigt åt höger i berget. Tack vare inmätningen fick man vetskap om detta och kunde utifrån det vidta nödvändiga åtgärder. Istället för att skjuta salvan utan säkerhet, med hög kastrisk, mycket dåligt styckefall, hög andel skut och kvarvarande berg, m.m.

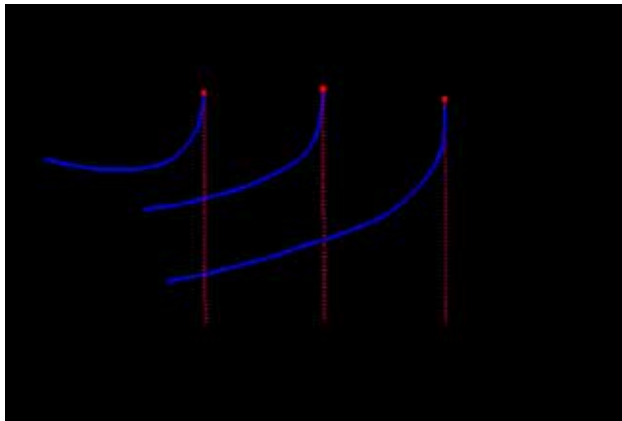
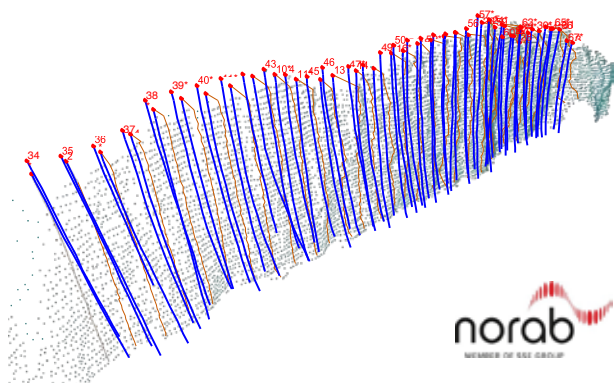

Bild profil salva.

Fördelar med mättekniskt arbete inför salva

- Viktig information till sprängare
- Högre säkerhet vid sprängning
- Bättre styckefall – vilket gynnar produktionen och ekonomin för hela ballastcykeln
- Lägre vibrationer
- Tidsbesparing för borrarerna vid utsättning
- Historik över borrhålsresultat i olika berg och salvor
- Tydliga resultat samt möjlighet till konstruktiv uppföljning av borrhållning

AMA revidering på gång

Arbetet med AMA 17 inom sektor Tunnel/ Berg har nu påbörjats under ledning av Svensk Byggtjänst. Även MER revideras. I detta viktiga arbete för oss sprängare känns det tryggt att två BEF : are är involverade nämligen Torgny From NCC Roads och Micke Sjökvist Berg och Bygg.

Har Ni synpunkter kontakta gärna någon av dem.

Det lär nog dröja några år innan 17 är sjösatt så än så länge gäller det att kunna sin AMA 13 så därför kommer en AMA kurs under ledning av Göran Kers under vintern.

Och apropå Göran Kers så har han också blivit BEF Rådgivare beträffande AMA.

Se vidare under rådgivning i tidningen.

Ny radiostyrning för Sandviks Ranger-serie för ökad flexibilitet och säkerhet

Sandviks borraragregat för ovanjordsborrning i Ranger DX- och DQ-serien kombinerar arvet från raden av välkända ovanjordsaggregat med de senaste innovationerna inom borrning. Detta resulterar i högre borrningseffektivitet, lägre bränsleförbrukning och ökad säkerhet även i mycket svår terräng. Det senaste tillskottet till denna "totallösning" är möjligheten att välja till komplett radiostyrning för ökad flexibilitet och säkerhet.

Sandviks Ranger-serie har imponerat på kunder i hela världen genom sin svängbara överbyggnad som gör det möjligt att borra inom ett stort område. Detta sträcker sig från standardmodellens 17,6 m² till tillval som ger 26,4 m². Förutom dess förmåga att svänga, garanteras riggens stabilitet genom dess innovativa struktur som hela tiden placerar motvikten på motsatt sida från

bommen. Dessutom har borraragregatet till exempel Rock Pilot+ borrstyrningssystem, som automatiskt anpassar sig till varierande bergstrukturer så att en optimal energimängd hela tiden sänds ner i berget. Detta är utformat för att säkerställa jämn rotation, stabil kontakt med berget och snabb penetrering vid olika typer av berg.

Lägre motorvarvtal och förbättrad bränsleekonomi

Ranger-serien är effektivare men drar mindre bränsle. Därigenom minskar driftskostnaderna kraftigt. Det uppnås genom ett nytt avancerat miljöpaket och justering av motorns varvtal. Ranger-serien är utrustad med en bränslesnål motor i TIER 4 med låga utsläpp. Samtidigt som bränsleförbrukningen har sänkts betydligt ger Ranger fortfarande nödvändig kraft för borrning med sina beprövade bormaskin. Ranger-serien levereras som standard med den nyligen förbättrade bormaskinen HL820T, och om du byter ut den mot den högfrekventa bormaskinen HF820T får du ännu bättre penetration.

Flexibilitet och säkerhet med den nya kompletta radiostyrningen

Full radiostyrning är en helt ny funktion som introducerades i Sandviks Ranger-serie i början av 2015. Tillvalet full radiostyrning har utformats specifikt med säkerheten i åtanke, men det bidrar också till ökad produktivitet. Detta är extra användbart när borraragregatet används för arbete på branta lutningar och i svår terräng där säkerheten är synnerligen viktig. Med den fulla radiostyrningen kan nu operatören utföra dessa uppgifter på säkert avstånd, vilket samtidigt ger högre produktivitet eftersom operatören hela tiden kan ha full sikt under maskinen och över vinschning.

För mer information kontakta:

Marianne Johansson, Marknadskommunikation
Sandvik Construction Norge & Sverige,
+46 70 670 92 31, marianne.g.johansson@sandvik.com

SUPER WEDGE

Bergspräckaren SUPER WEDGE

- SUPER WEDGE spräcker upp till 120 m³.
- Används vid vibrationskänsliga miljöer.
- Inga sprängtillstånd krävs.
- Monteras på grävmaskiner från 7 ton >

RBT
Rockbreaker Tools AB

Ring 0708 - 14 50 35

www.rockbreakertools.se

Vi utvecklar morgondagens teknik

och löser dagens utmaningar

Orica Sweden AB
Gyttorp
713 82 Nora

Tel. 0587 850 00
Fax. 0587 255 35
info.gyse@orica.com

www.oricaminingservices.com

Infrastruktur på dekis Worldvide – Tröst i bedrävelsen eller...?

Bilisterna har det inte mycket bättre, underdimensionerade och dåligt underhållna vägar gör varje dag till ett äventyr, ska man hinna fram i tid ?

Men det är inte bättre i andra länder, den sk B20-gruppen, en företagsvärldens motsvarighet till G20-länderna räknar med att vi fram till 2030 skulle behöva satsa mellan 125 och 170 000 miljarder kronor globalt för att få ordning på den eftersatta infrastrukturen. Hiskligt med pengar men det positiva är att de stora kostnader som bristande infrastruktur förorsakar skulle minska radikalt och arbetet skulle ge 100 miljoner nya arbetstillfällen.

Jämförelser mellan olika länder är svårt att göra men enligt den svenska regeringens beräkningar ligger våra investeringar i väg och järnväg på en lite lägre nivå än genomsnittet för länder i västvärlden. En utmaning för framförallt järnvägen är också att ju ”bättre” den blir desto fler resenärer. Hinner man någon- sin ikapp?

Räddningen – Infrastrukturkommissionens slutrapport?

Betydelsen av infrastrukturen för individer och samhället som helhet är stor. Vi är beroende av att de fungerar väl, varje dag. Därför står de också ständigt högt på den politiska dagordningen. I infrastruktursektorn finns många olika lösningar för finansiering och organisering av verksamheterna. Vägar, järnvägar och vatten- och avloppssystemen sticker ut i sektorn med i huvudsak offentligt ägande och, när det gäller vägar och järnvägar, finansiering genom offentliga anslag. Utifrån en rad olika utgångspunkter diskuteras det emellertid alltmer hur alternativa sätt kan användas för att finansiera och organisera dessa verksamheter. Frågan diskuteras både utifrån målsättningen att få till stånd mer och större infrastruktursatsningar, att effektivisera de investeringar som görs och att få nuvarande system att fungera bättre. Mot bakgrund av detta tog **KPMG, MTR,**

NCC, PEAB, Ramböll, Skanska, Veidekke och WSP i mars 2015 initiativ till en infrastrukturkommission med uppdrag att utreda och peka på möjliga vägar och modeller för att öka och effektivisera infrastrukturinvesteringar samt att bredda diskussionen om alternativa former för finansiering och organisering. Sveriges Byggindustrier har under året bistått kommissionen i praktiska frågor. Infrastrukturkommissionens arbete har bedrivits under ledning av ordföranden BjörnHasselgren, teknologie doktor som forskar vid institutionen för samhällsplanering och miljö vid Kungliga Tekniska Högskolan, KTH. Ledamöter i kommissionen har varit den tidigare civil- och bostadsministern Stefan Attefall, det tidigare regionrådet Pia Kinhult, den tidigare finansministern Allan Larsson och det tidigare språkröret Maria Wetter-

strand. Ledamöterna har i arbetet enbart representerat sig själva. Initiativtagarna har fungerat som stöd och finansiärer. Under året har kommissionen genomfört ett antal öppna hearingar och seminarier på olika platser i Sverige och samarbetat med och tagit del av synpunkter och inspel från forskare och intressenter. Kommissionen har också haft kontakt med Regeringskansliet, Trafikverket och flera andra offentliga aktörer.

SEKO har nog rätt – åtminstone beträffande infrastrukturen

Från SEKOs kampanj med lite humor och allvar

Infrastruktur i utveckling – Slutrapport / Sammanfattning

BEF tycker att Infrastrukturkommissionens rapport har sådan betydelse för vår (samhällets och BEF) framtid så vi presenterar sammanfattningen i sin helhet.

Vänd

Sammanfattning

Infrastrukturkommissionens uppdrag har varit att:

"Utreda och peka på möjliga vägar och modeller för att effektivisera och öka omfattningen av infrastrukturinvesteringar."

Vägar och järnvägar har varit kommissionens huvudfokus, tillsammans med den del av den kommunala infrastrukturen som rör vatten- och avloppstjänster, det vi i rapporten kallar vardagens infrastruktur.

Kommissionen har ställt sex frågor som fungerat som ram för vårt arbete och utformningen av våra förslag.

- Finns det behov av ökade investeringar i infrastruktur?
- Finns det utrymme för ökade investeringar i infrastruktur?
- Hur kan den samhällsekonomiska effektiviteten i genomförandet av investeringar i infrastruktur öka?
- Var finns hindren för att öka inslaget av alternativ finansiering och organisering av infrastruktur?
- Hur ska det förestående teknikskiftet på VA-området och den nödvändiga upprustningen av VA-nätet finansieras och organiseras?
- Finns det konkreta idéer och förslag på projekt som kan genomföras genom alternativ finansiering och organisering i Sverige?

Den följande redovisningen är en sammanfattning av Infrastrukturkommissionens analyser och svar på frågorna ovan.

1. Betydande behov av investeringar

Sverige är ett vidsträckt och glesbefolkat land. Samtidigt tillhör Sverige världens mest exportberoende länder och därtill sker en stor del av varuproduktionen utanför de största tätorterna. Sverige är således beroende av en mycket väl fungerande transportinfrastruktur, både för person- och godstrafik.

När det gäller behoven av investeringar har Infrastrukturkommissionen vägt samman information från flera olika källor. Alltmer globala handelsströmmar, förändrad befolkningsstruktur, teknikskiften, och energiomställningen är utmaningar som skapar betydande underhålls- och investeringsbehov i transportinfrastrukturen och i vardagens infrastruktur. Samtidigt kan ny teknik och digitalisering effektivisera befintliga system och stödja omställningen till ett hållbart transportsystem. En framgångsrik omställning av transportsektorn kommer att bli avgörande för Sveriges möjligheter att nå sina klimatmål.

Den statliga nationella planen för transportsystemet för perioden 2014-2025 uppgår till drygt 520 miljarder kronor. I totalsumman ingår drift, underhåll samt re- och nyinvesteringar. Av de 520 miljarder kronorna är 281 miljarder kronor avsatta till utveckling av transportsystemet, framförallt re- och nyinvesteringar. Endast en del av de väg- och järnvägsobjekt som Trafikverket pekar på som viktiga i Kapacitetsutredningen ryms i gällande nationell plan. Många projekt som kan anses vara av stort nationellt, regionalt eller lokalt intresse ryms således inte inom statens nuvarande planer.

Mycket tyder på att ökade investeringar i transportinfrastrukturen kan behövas. Sett till hela den samlade samhällsekonomi kan det konstateras att det finns resurser att investera, om man så önskar i infrastruktur. Pensionskapital skulle i högre utsträckning kunna kanaliseras till infrastrukturinvesteringar. Ett lägre offentligt finansiellt sparande skulle kunna öka utrymmet för infrastrukturinvesteringar men måste vägas mot behoven inom andra politikområden och behoven av att ha en tillräcklig buffert i svensk ekonomi för att möta framtida konjunkturnedgångar. Riksdagen kan även besluta om ett höjt utgiftstak inom ramen för det finanspolitiska ramverket.

Omfattningen av infrastrukturinvesteringar bör på sedvanligt sätt bedömas i den pågående processen för investeringsplanering, som ska leda fram till en infrastrukturproposition för godkännande av riksdagen 2016 och slutligen en nationell plan för transportsystemet som ska fastställas av regeringen 2018. Med andra ord är det politiska beslut som sätter gränsen för hur stora statliga investeringar som ska genomföras – inte finansieringsformen.

2. Ökat fokus på samhällsekonomisk effektivitet

Såväl Riksrevisionen som Finanspolitiska rådet har granskat den samhällsekonomiska effektiviteten inom transportinfrastrukturen. Det handlar dels om vilka investeringar som genomförs, dels hur resurserna utnyttjas.

Riksrevisionens granskningar har visat på påtagliga effektivitetsbrister framför allt vad gäller produktiviteten i genomförandet av transportinfrastrukturinvesteringar. I syfte att förbättra effektiviteten har Trafikverket fått i uppdrag att i större omfattning använda sig av totalentreprenader i stället för genomförandeentreprenader. Trafikverket redovisar att det nya arbetssättet redan givit resultat. Trafikanalys däremot hävdar att Trafikverkets redovisning inte är tillfredställande och rekommenderar entreprenader med långsiktigt underhållsättagande. Med sådana entreprenader kan livscykelperspektivet integreras på ett sätt som minskar infrastrukturens underhållsbehov och krav på underhållsarbete.

Finanspolitiska rådet har konstaterat att samhällsekonomiska kalkyler spelar liten roll för val av vilka investeringar som görs. Mot bakgrund av detta har rådet föreslagit ett ramverk för infrastrukturinvesteringar. Syftet med detta är att tydliggöra de samhällsekonomiska avvägningarna utan att inskränka den politiska beslutsmakten. Infrastrukturkommissionen delar rådets bedömning och anser att det är angeläget att ett sådant ramverk inrättas. Inom ett sådant ramverk anser Infrastrukturkommissionen att alla större infrastrukturinvesteringar regelmässigt ska prövas utifrån effektivitetskrav mot traditionell och alternativ finansiering och organisering. På detta sätt prövas hur största möjliga samhällsekonomiska nytta och effektivitet för pengarna kan uppnås, det som i Kanada och Storbritannien benämns "value-for-money-analysis".

3. Olika former för finansiering och organisering

Infrastrukturkommissionen har gått igenom ett brett spektrum av modeller för att finansiera och organisera infrastrukturen. Mer resurser till infrastrukturinvesteringar kan föras till systemet på flera olika sätt:

- ökade anslag över statsbudgeten
- statlig lånefinansiering via Riksgäldskontoret
- effektivisering av planerings- och upphandlingsprocesser för att åstadkomma mer infrastruktur för avsatta medel
- medfinansiering från kommuner, regioner och EU
- ökad användning av offentlig-privat samverkan med finansiering via privata aktörer och pensionsfonder
- ökad användning av infrastrukturavgifter och trängsel-skatter
- ägarväxling av infrastruktur för att finansiera nyinvesteringar

Traditionell statlig finansiering har fördelen att staten lånar billigare än någon annan finansör. Statligt finansierade och genomförda projekt har nackdelen, som framgått av Riksrevisionens och Trafikanalys utredningar, att potentialen för produktivitet och effektivitet inte alltid tas tillvara i tillräcklig omfattning.

Med alternativ finansiering följer nackdelen att räntorna blir högre än vid traditionell statlig finansiering. Fördelar med sådan finansiering är att byggande, drift och underhåll kan göras mera affärsmässig och effektivare, att det finns starkare incitament till innovationer och att livscykelkostnaderna kan bli lägre trots högre räntekostnader. Finansieringskostnaden är härvid endast en av de komponenter som ska bedömas. I varje projekt ska den form väljas som bäst passar projektet. Incitamenten för effektivitet och styrning varierar mellan olika former.

Det finns även andra skäl för mer samverkan mellan det offentliga och privata. Innovationsupphandlingar, med funktionskrav och närmare affärsrelationer mellan beställare och leverantör, öppnar för att teknikutveckling och digitalisering kan tas tillvara i infrastruktursektorn. Detta kan bidra till effektivisering och hållbarhetsanpassning.

Av de alternativa intäktsströmmar för transportinfrastruktur som analyserats ser Infrastrukturkommissionen positivt på att öka uttaget av trängselskatter och brukaravgifter vid nyinvesteringar. Med digitaliseringens utveckling kan dessa avgifter och skatter användas för att i än högre grad än idag effektivisera trafikflödena. Ägarväxling av viss transportinfrastruktur och vardagens infrastruktur är ett intressant sätt att åstadkomma ett viktigt kapitaltillskott och stärkta effektivitetsincitament.

Det finns få erfarenheter i Sverige av alternativa former för investeringar i transportinfrastruktur och vardagens infrastruktur. Infrastrukturkommissionen har inhämtat information från Norge, Storbritannien, Tyskland och Kanada, där det finns mer av sådana erfarenheter. Kommissionen har dragit slutsatsen att det finns mycket att lära av dessa länder, både av vad som fungerar och vad som inte fungerar.

4. Hinder mot att använda alternativ finansiering och organisering bör undanröjas

Infrastrukturkommissionen har gått igenom de regelverk som påverkar förutsättningarna för att använda alternativ finansiering och organisering. Slutsatsen av genomgången är att dagens lagstiftning inte tillåter ett antal intressanta alternativa former för finansiering och organisering av infrastruktur.

Hindren gäller både organiseringsformer, där enklare former för att driva vägar och järnvägar i alternativa former skulle behövas. Ombildning från statligt ägande och drift till alternativa former skulle också behöva underlättas. Därtill krävs att ökade möjligheter skapas, inom EU-rättens ram, för att finansiera transportinfrastruktur med olika avgifter. Infrastrukturkommissionen anser att regeringen bör ta initiativ till en översyn av regelverken som omgärdar transportinfrastrukturen för att säkerställa att det inte föreligger hinder för att välja den mest rationella formen för upphandling och finansiering.

Möjligheterna för institutionella placerare som pensionsförvaltare, inklusive AP-fonderna, att placera i infrastruktur behöver underlättas. Infrastrukturkommissionen noterar att ett arbete kring dessa frågor pågår i regeringskansliet.

5. VA-området – nya lösningar inför tekniskifte och upp-rustning

Sveriges kommuner är enligt lagen om allmänna vattentjänster skyldiga att tillhandahålla hälso- och miljösäkra vatten- och avloppstjänster. Enligt VA-lagstiftningen har kommunerna ensamrätt på ägande av VA-anläggningar. Den kommunala VA-verksamheten står nu inför ett stort tekniskifte och ett stort behov av uppbyggnad av ledningsnätet.

Infrastrukturkommissionen har studerat frågan och ser behov av att pröva organisatoriska och finansiella lösningar av det slag som tillämpas till exempel för elnät och fjärrvärme för att skapa utrymme för investeringar i ett modernt och hållbart VA-system, detta utan att ge avkall på de folkhälsoaspekter som är grunden för dagens lagstiftning.

6. Praktikfall för alternativ finansiering

Under Infrastrukturkommissionens arbete har flera aktörer presenterat konkreta upplägg och förslag för hur de med alternativ finansiering och organisering kan bidra till att förverkliga angelägna satsningar på infrastruktur. Inom ramen för kommissionens arbete har ett antal intressenter fokuserat på två projekt; det handlar om en ny järnväg mellan Stockholm och Oslo samt en utbyggnad och elektrifiering av E22 med alternativ finansiering och organisering. Därtill redovisas i denna rapport förslag som andra aktörer presenterat; en fast förbindelse mellan Helsingborg och Helsingör, ägarväxling av järnvägens kraftförsörjning, bussplan Stockholm och två förslag kring Malmbanans framtida utveckling.

Detta är projektförslag som Infrastrukturkommissionen anser bör vidareutvecklas för att användas som underlag för utvecklingen av nya metoder för att säkerställa ett rationellt val av upphandlings- och finansieringsform. Kommissionen värderar inte genomförbarheten, valet av olika tekniska lös-

ningar, miljökonsekvenserna eller finansieringslösningarna i just dessa enskilda projekt men anser att de bör prövas vidare inför beslut om nästa nationella plan för transportsystemet.

Rekommendationer

Infrastrukturkommissionen rekommenderar regeringen att:

1. Skapa en effektivare planeringsprocess

- Skapa ett ramverk för infrastrukturbeslut som tydliggör de samhällsekonomiska avvägningarna, enligt Finanspolitiska rådets rekommendation. En sådan ny process ska regelmässigt pröva olika former för finansiering och organisering vid alla större infrastrukturinvesteringar, utifrån principen om största möjliga nytta för pengarna ("value-for-money")
- Utvärdera genomslaget för den nya sammanhållna planeringsprocessen och de regelförenklingar som genomförts vid Trafikverket
- Ge Trafikverket i uppdrag att intensifiera arbetet med att utveckla metoder och processer för innovationsupphandlingar och öka antalet infrastrukturprojekt som innovationsupphandlas
- Säkerställ att tillräckliga resurser avsätts för planering och tillståndsgivning i samband med infrastrukturinvesteringar och hög digitaliseringsgraden i stat och kommun för att underlätta planeringsarbetet

2. Mobilisera ökade resurser till infrastruktur

- Öka möjligheterna för långsiktiga placerare som AP-fonder och pensionsbolag att investera i infrastruktur, bland annat genom att utöka utrymmet för AP-fonderna att placera i onoterade tillgångar och fast egendom
- Inrätta, efter internationell förebild, en funktion i staten med uppgift att samordna och marknadsföra projekt för offentlig-privat samverkan
- Öka användningen av brukaravgifter på väg vid nyinvesteringar och använd trängselskatter som finansieringskälla för nyinvesteringar
- Pröva förutsättningarna att ägarväxla Öresundsbron i syfte att skapa finansiellt utrymme för nya investeringar, exempelvis en ny fast förbindelse över Öresund vid Helsingborg-Helsingör

3. Se över regelverk och organisation för att främja alternativ finansiering och organisation

- Utred hur gällande lagstiftning kan förändras för att öka möjligheterna till alternativ finansiering av infrastruktur, exempelvis hur brukaravgifter skulle kunna tas ut i det befintliga vägnätet i samband med större underhållsåtgärder, reinvesteringar, och nyinvesteringar samt utred hur allmän väg och statlig järnväg i vissa fall skulle kunna ägarväxlas till enskild väg och privat järnväg
- Ge den nya Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att i samarbete med berörda aktörer stödja utvecklingen av innovationsavtal och arbeta fram standardavtal för affärsrelationer mellan offentliga och privata aktörer. Myndigheten bör också kunna bidra till metodutveckling av "value-for-money"-prövningar
- Skapa ett kompetenscentrum för att långsiktigt bedriva forskning och annan kompetensuppbyggnad om alter-

nativa former för effektivare samhällsbyggnad inom infrastrukturuområdet

4. Ställ om transportsystemet med styrmedel och innovationer

- Utred hur lagstiftningen kan förändras så att uttag av brukaravgifter och trängselskatter i ännu högre grad kan baseras på trafikflöden i realtid, snarare än fasta klockslag och på så sätt bli ett effektivare styrmedel för att utjämna trafik över dygnet
- Intensifiera arbetet med elektrifiering av vägnätet, bland annat genom att göra strategiska satsningar på större testanläggningar i samarbete med näringslivet
- Intensifiera arbetet med omställningen av fordonsflottan genom stöd till utveckling av förnybara bränslen och laddinfrastruktur
- Förbättra förutsättningarna för distanskommunikation och minska behovet av arbetspendling, exempelvis genom fortsatt stöd till bredbandsutbyggnad

5. Ge vardagens infrastruktur en modernare reglering

- Pröva förutsättningarna för att anpassa VA-lagstiftningen och avgiftsregleringen enligt samma principer som gäller för el- och fjärrvärmemarknaderna, detta utan att ge avkall på folkhälsomålet som är grunden för dagens lagstiftning
- Utred hur ägarväxling av VA-infrastruktur från kommuner till pensionsfonder och andra institutionella placerare kan möjliggöras

Maskiner & Reservdelar!

Vi säljer och hyr ut tryckluftsdrivna och hydrauliska bergbormaskiner.

I vårt sortiment har vi också gruvlampor, tändapparater, reservdelar, borr med mera till dig som jobbar inom gruv-, bygg- och stenindustrin.

Vi utför även reparationer på Era maskiner.

Saxdalsvägen 2, Blötberget, 771 65 Ludvika
Tel kontor 0240-374 95, Tel lager 0240-370 01
Fax 0240-376 58
Mobil 070-744 56 66, 070-637 36 29
E post info@gruvteknik.com
www.gruvteknik.com

Sveriges Bygginstrumenter välkomnar Infrastrukturkommissionens slutsatser

I dag släpper Infrastrukturkommissionen slutrapporten "Infrastruktur i utveckling". Sveriges Bygginstrumenter välkomnar kommissionens slutsatser och tycker att den har gjort ett bra arbete. Det viktiga nu är att vi tar resultatet vidare för att skapa det långsiktigt hållbara och konkurrenskraftiga samhället. För detta krävs politiskt mod och stabilitet. Avgivna förslag kan utgöra en grund till lösning av stora och dagsaktuella samhällsutmaningar.

– Infrastrukturkommissionens arbe-

te har haft stort fokus på lösningar av de utmaningar som vi står inför. Regeringen och politiken generellt bör ta förslagen på största allvar, våga tänka nytt och ompröva gamla strukturer. I dag har vi stora brister i såväl system som struktur. Hanterar vi inte dessa brister är risken stor att vi lämnar ifrån oss ett icke-hållbart samhälle till framtida generationer, säger Sveriges Bygginstrumenters vd Ola Månsson.

– Utmaningarna löses inte enbart genom att det tilldelas mer medel. Nya strukturer och arbetssätt genom exem-

pelvis effektivare planeringsprocesser och innovationer kan lösa mycket. Alternativa finansierings- och genomförandeformer såsom OPS kan skapa drivkrafter för ökad produktivitet och lägsta livscykelkostnad, säger Ola Månsson.

– Vi ser att regeringen initierar ett arbete med att identifiera 5-7 stycken projekt som skulle kunna genomföras genom alternativa finansierings- och genomförandeformer. Förslag finns redovisade på ett mycket bra sätt i rapporten, säger Ola Månsson.

Ny Serie:
PLATINUM

Kontakta:
Daniel Lång, 070-678 19 75

DESROCK 10 ROCKTOOLS
EST.

MITSUBISHI & MITSUBISHI MATERIALS

Gilla oss på facebook

www.desrock.se

OPS – Offentlig Privat Samverkan inget nytt

I dessa tider talas det mycket om OPS – Offentlig Privat Samverkan som det skulle vara någon nyhet. Men ingalunda det första projektet var Brunkebergstunneln i Stockholm.

Brunkebergstunneln är en tunnel för gående och cyklande genom Brunkebergsåsen i centrala Stockholm. Tunneln går från David Bagares gata 6 till Tunnelgatan 1a och passerar under Regeringsgatan och Malmskillnadsgatan på 15–20 meters djup. På våren 1884 gavs tillstånd till tunnelbygget, och Aktiebolaget Brunkebergstunneln bildades för ändamålet ”att för trafik af gående anlägga och underhålla en tunnel under Barnhusträdgårdsgatan och David Bagares gata i Stockholm.” Bolagsordning fastställdes den 16 maj 1884. Aktiekapital 1911 var 285 000 kronor. Tunneln uppfördes 1884–1886 under ledning av Knut Lindmark. Den 22 mars 1886 möttes de två tunneldelarna och tunneln invigdes av kung Oscar II den 9 juni samma år. Brunkebergstunneln är 231 meter lång, 4 meter bred och 3,9 meter hög. **Från början kostade det två öre att passera genom tunneln, vilket stockholmarna tyckte var för mycket.**

Projektet försakade Lindmark stora ekonomiska problem, och folkhumorn kallade av den anledningen tunneln för ”Lindmarks undergång” (i motsats till hans tidigare satsning: Katarinahissen ”Lindmarks upphöjelse”). Tunneln blev ett besvärligt bygge; på östsidan kunde man spränga sig fram, men på västsidan ställde Brunkebergsåsens lösa sand och sten till med problem. Tack vare den höga vattenhalten i gruset, kunde man med hjälp av en från England inhyrd frysmaskin, frysa marken till -20 grader och därefter schakta tunneln utan rasrisk.

Innan var rasrisken så stor att ett hus vid Malmskillnadsgatan fick utrymmas efter stora sättningsskador. Frysmaskinen var framtagen för frysning av båtlaster av färkött vid transporter mellan Australien och England. Genom att avskilja den innersta delen av tunneln från den varmare uteluften med en dubbel plankvägg, och med ett mellanliggande 16 centimeter tjockt lager av kolstybb, kunde tunneln isoleras tillräckligt. Maskinen drevs av en 40-hästares ångmaskin som lämnade 650 kubikmeter luft per timma. Temperaturen kunde gå ner

till -54 grader, vilket gav cirka -20 grader i tunneln på nätterna. Genom denna metod trängde tjälén in 6–9 decimeter per dygn vilket schaktades bort på dagarna. Därefter sattes rammar av smidesjärn in samt väggar av stålplåt. Ett betongvalv med 0,6 meters tjocklek i taket och 1 meter vid golvnivå, göts därefter.

Då man på Humlegårdssidan (östra sidan) upptäckte sprickigt berg, vågade man inte spränga med risk för husen ovanför, utan man kilade istället loss klippstycken. Metoden var sådan att det borrades en rad med hål i berget, där tråkilar slogs in. Därefter hälldes vatten ner längs kilarna, som då svällde och sprängde bort det porösa berget med cirka 0,5 meter per dag.

Tunneln klar 1886

Dagens renoverade tunnel fortfarande en uppskattad genväg.

A complete rock service
**People make
the difference**

Nobody gives a better
blasting performance...

Hugelsta, 635 02 Eskilstuna.
Tel: 016 13 90 77 Fax: 016 12 87 10

EPC-SVERIGE **EPC**
GROUPE

The Equipment

The Shotfirer

The Team

Berg Utbildarna AB

Berg- Spräng- och Miljöteknik

PROGRAM
28-29 JANUARI
FRÖSUNDAVIK

**Explosiva möten mellan
entreprenörer, beställare,
konsulter och myndigheter
med fokus på den
praktiska verkligheten
inom bergsprängning.**

2016

BERG

SPRÄNGAR

DAGARNA

Skolkande skolpojkar hittar en skatt Grottorna i Nerja lockar årligen 500 000 besökare

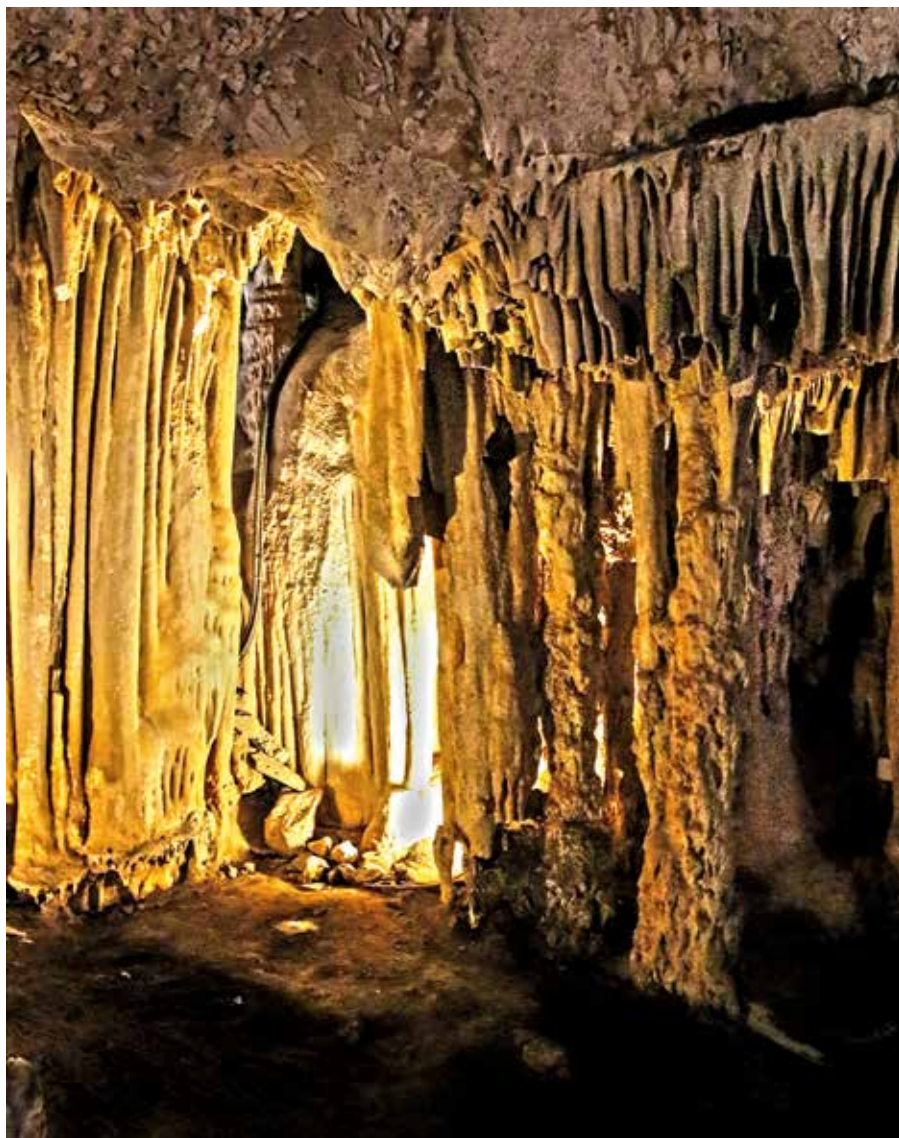
I den lilla byn Maro, några kilometer öster om Nerja i södra Spanien, hade rykten cirkulerat i generationer om morernas fantastiska skatt som skulle vara gömd i en bergshåla. Några 14-åriga pojkar hade flera gånger sett tusentals fladdermöss flyga upp ur ett hål i marken. En underjordisk grotta måste vara förklaringen och en januardag 1959 gick pojkarna på skattjakt i stället för till skolan.

Tanken om gömda rikedomar var inte helt orimlig. Morerna hade sitt sista fäste i området innan de fördrevs från Spanien i slutet på 1400-talet. Sista slaget utkämpades i Granada bara några mil bort och någonstans måste de ha gömt sina ovärderliga skatter innan de flydde.

Första försöket att ta sig ner genom hålet stoppades av mindre kalkstensformationer. Men efter att ha hämtat verktyg lyckades de komma in och kunde åla sig vidare genom en smal gång. Efter att ha vadat genom djup gyttna, som senare visade sig vara exkrementer från fladdermöss, uppenbarade sig plötsligt en gigantisk katedral som hämtad ur Tusen och en natt. Med öppna munnar och uppspärrade ögon såg de i ficklampornas sken ett surrealistiskt, underjordisk grottlanskap.

Äventyret avbröts tvärt när de hittade högar av människoskelett. Pojkarna antog att de kom från äventyrare som gått vilse i grottan och blev så skräckslagna att de snabbt letade sig ut.

Först några dagar senare vågade de berätta vad de sett för sin lärare. Han

Mystik vid ingången.

följde med ned i grottorna, mest nyfiken på skeletten.

Hålet i marken som ledde till grottsystemets återupptäckt.

En staty vid grottentrén visar pojkarna som klänger i en stalagmit.

Foto från första besöket inne i grottorna. Ingen människa hade satt sin fot där på 5 000 år

Spaniens tredje mest besökta

Någon skatt hittades aldrig, men upptäckten av grottna visade sig vara mer värd än guld och diamanter. Grottna i Nerja i provinsen Málaga är Spaniens tredje mest besökta sevärdhet efter Prado-museet i Madrid och morernas Alhambra vid Granada. Inte mindre än 151 588 arkeologiska föremål grävdes fram under 1980-talet.

De äventyrslystna pojkarna kunde aldrig glömma känslorna från sitt första besök. Tre av dem arbetade fram till sin pensionering som guider i grottna.

En 27 000 år gammal grottmålning av en Iberisk get. Den används som symbol för Grottna i Nerja. Infällt ett troligen 40 000 år gammalt fiskmotiv.

Intressant geologi

Mitt besök vid grottna i Nerja väckte många frågor om den geologiska bakgrunden till dessa fantastiska formationer och hålrum. Ett telefonsamtal till BEF:s husegeolog Bo Ronge rätade ut frågetecknen.

Historien börjar redan i slutet av Triasperioden för 200 miljoner år sedan. Kalklera i grunda fossilrika vatten ombildades under årmillionerna till den Iberiska halvöns kalksten: kalciummagnesiumkarbonat dvs. dolomit. Denna bergart är grundförutsättningen för hela den kommande processen fram till de magnifika droppstensgrottor vi ser i dag.

En annan viktig förutsättning är ett rikligt vattenflöde. När Afrikas och Eurasiens kontinentalplattor krockade för 60 miljoner år sedan började de alpina bergskedjorna veckas, däribland bergskedjan Sierra Nevada som ligger omedelbart norr om platsen för grottna. Provinsen Malaga där Nerja ligger hamnade då mitt i regnvattenflödet från bergens toppar.

Redan ett år efter upptäckten, 1960, öppnades Cueva de Nerja för allmänheten. Belysning hade installerats och först då kunde man se omfånget och vilka fantastiska konstverk naturen hade åstadkommit. Största takhöjden är 67 meter.

Besöksfrekvensen ökade snabbt efter öppnandet. De senaste 10 åren har 500 000 besökare/år betalat inträde. Bara en tredjedel av grottna är tillgängliga för turister. Men spännande grottexpeditioner för 8-10 deltagare an-

ordnas två gånger i veckan till det mer svårtillgängliga Galerías Altas. Här finns den grottmålning av en Iberisk get som har blivit logga för Fundación Cueva de Nerja. Expeditionen pågår i fem timmar och innefattar klättring på medelsvår nivå.

Det bör påpekas att seismologiska instrument noggrant mäter minsta rörelse i grottans inre för att förebygga ras. Det känns bra eftersom världens största stalaktiter finns här.

Världens äldsta konstverk

Skeletten var förhistoriska. Grottna var bebodda långt innan stenåldern. Undersökning av skeletten visade att de var upp till 27 000 år gamla, de äldsta lämningar man funnit av Homo Sapiens. Vid nyligen gjorda kol-14 analyser hittade man målningar 40-42 000 år gamla. Det betyder att Neanderthalare har skapat dem. De är då världen äldsta konstnärliga lämningar och ändrar synen på Neanderthalarnas konstnärliga färdigheter.

Som jämförelse kan nämnas att åldern på grottmålningarna i de kanske mer kända grottna i Altamira (norra Spanien nära Bilbao) är tidsbestämda till ca 18 000 år.

Fynd av keramik, vapen och verktyg visar att människor bott här fram till för 5 000 år sedan då en jordbävning blockerade ingången. De kallas ofta för grottmänniskor men levde utomhus och hade sin bostad vid grottoppningen.

Här lagade de mat och sov samtidigt som de fick skydd mot regn och vind. Även husdjuren bodde i anslutning till öppningen. De inre delarna av grottna användes som gravkammare.

Den kända delen av grottsystemet är 7,2 kilometer från norr till söder. Ytan är över 35 000 kvadratmeter och volymen 264 000 kubikmeter.

Karstbildningar vid Agia Galini på Kreta. Hålorna användes av lokalbefolkningen som skyddsrum under andra världskriget. Öppningarna har till en del formats av människohand.

BORROCH SPRANG 16

ARONSBORG 26-27 MAJ

www.borrochsprang.se

Koldioxid och vatten skapar grottor

Koldioxid från luften reagerar med vattnet som rinner nedför slänterna och kolsyra bildas. Koncentrationen av kolsyra ökar ytterligare när vattnet rinner genom jordlagren och drar till sig den koldioxid som produceras av döda växter. Det betyder att kolsyrerikt vatten under minst 5,3 miljoner år har letat sig ned i berggrunden via sprickor och kanaler.

Kolsyra i rinnande vatten har en förmåga att lösa upp kalksten och bilda hålrum. Under rätta förutsättningar växer de med tiden till grottor, s.k. karstbildningar genom kemisk vittring. Den ideala temperaturen för att kolsyra ska lösa upp dolomit är +8 grader. Inne i grotterna i Nerja är temperaturen numera konstant ca +20 grader.

Medelhavet blir saltöken

När istider bildas sjunker havsvattennivån väsentligt. Den istid som pågick för 6 miljoner år sedan orsakade ett så lågt vattenstånd att Medelhavets förbindelse med Atlanten vid Gibraltar sund stängdes av. Utan tillflöde avdunstade Medelhavet på bara några tusen år och förvandlades till en saltöken. Kustområdet där Nerja nu ligger hamnade därför högt över Medelhavets botten. Så länge den var torrlagd pågick karstbildning hela vägen ned till havsbottennivån.

Europas mäktigaste

I Nerjas grottor finns samtliga kända typer av formationer som kan bildas i denna typ av sedimentär berggrund. De vanligaste är stalaktiteter som hänger i taket och stalagmiteter som växer från marken när stalaktiternas droppar träffar golvet. Stalaktiten är i de flesta fall både smalare och spetsigare än sin stalagmit. Om de efter årmiljoner möts bildas en pelare eller kolonn som då kan växa till sig på bredden. I Nerjagrotterna finns världens största kolonn, 32 meter hög. Exempel på andra formationer är tapeter, flaggor och fläckar.

Mångfalden av droppstentyper gör att grotterna vid Nerja överträffar alla andra liknande europeiska grottsystem. Det är troligen också kontinentens största och ännu inte på långa vägar fullständigt utforskat. Många menar att det finns förgreningar ända upp mot Granada, fem mil norrut. Kanske finns morernas skatt där någonstans.

Fem miljoner år gör susen

Seismiska rörelser och jordskred tvingar ibland vattnet att hitta nya vägar. När hastigheten hos det rinnande vattnet avtar och flödet så småningom övergår till droppar, fälls den kalk vattnet fört med sig ut igen. De formationer som då bildas växer med kanske bara 0,1 millimeter per år, ibland mindre och ibland mer beroende på temperatur och vattenflöde.

Under de fem miljoner år processen pågått har det funnits långa perioder med avsevärt högre koldioxidhalt än nu. Då sattes naturligtvis extra fart på kalkavsättningen.

Grottsal som ofta används för operaföreställningar, 800 sittplatser.

En rännil

När isen från den istid som avslutades för runt 3,5 miljoner år sedan smälte höjdes havsnivån så mycket att vatten letade sig över kanten vid Gibraltar. Till en början bara en rännil, men enligt undersökningar av borrhärlor från platsen växte flödet på bara några hundra år till en flod med tusen gånger mer vatten än nuvarande Amazonas.

När fördämningen rämnade helt fylldes Medelhavet på bara ett par år. Nivån steg med tio meter per dag när det forsade som mest. Inflödet skapade en tjugo mil lång djupränna genom Gibraltar som finns kvar än idag.

Saltvattnet gjorde att karstbildningen avstannade helt under den nya havsvattennivån. Men eftersom Medelhavet dessförinnan varit torrlagt ett par miljoner år hade många håligheter bildats på djupet. Detta har ibland ställt till förtret när man borrar för sprängning av underjordsanläggningar under vattennivån.

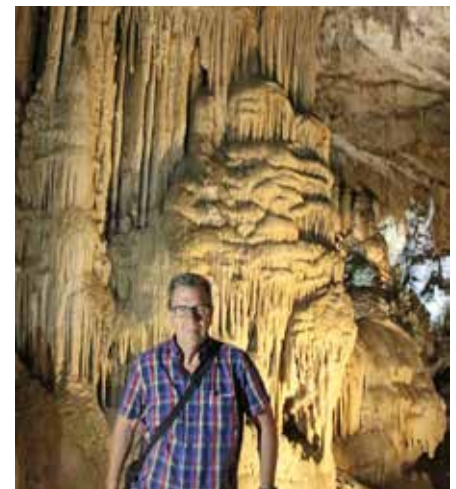
I grotterna som ligger högre än havsnivån fortsätter vatten från omgivande källor att filtreras genom berggrunden och droppstensformationerna fortsätter att växa.

Däremot bromsades tillväxten under de ca 100 000 år långa och regelbundet återkommande istiderna. Även om gränsen för istäcket inte nådde ned till Spanien påverkades ändå klimatet.

Syre16/syre18-metoden pekar på att vi har haft istider av varierande omfattning under 90 procent av de senaste fem miljoner åren. Det betyder tillväxt av formationerna endast under 500 000 år av varma mellanistider. Med en tillväxt på 0,1 mm/år kan man med enkel matematik räkna ut att den tiden ändå mer än väl räcker till för att skapa de magnifika naturens konstverk vi ser i dag.

Detalj från en rekordhög stalagmit kallad "slottet" pga. sina tinnar och torn.

Artikelförfattaren med allvarlig min framför ett naturens underverk kallat "orgeln". Dunklet i grotterna gjorde det svårt att fotografera utan stativ. Speciellt med en vakt i hämlarna som hela tiden skyndade på för att hålla ihop gruppen.

Forcit Sweden AB är ett helägt dotterbolag till **OY FORCIT AB** i Finland. Forcit har mer än 100 års erfarenhet av sprängmedelstillverkning för nordiska förhållanden.

Idag är Forcit en av de ledande leverantörerna på den svenska marknaden med kontor i Nora, stationer i Karlskoga, Lycksele, och Gällivare. Fler stationer är planerade för att utöka närvaron på marknaden samt att för dig som kund korta leveranserna. Forcit levererar idag sprängmedel till alla applikationer inom branschen såsom gruvor, täkter, tunnlar och övrig entreprenad. Företagets produktsortiment består av välkända produkter som är väl anpassade för våra nordiska förhållanden. Vår teknik och kvalitet från moderna laddtruckar och moderna laddutrustningar samt våra erkänt bra produkter, erfarna personal garanterar att du som kund får ett bra resultat.

Forcit Sweden AB Box 6 713 21 NORA Tel: 0587-109 99 www.forcit.se

Qmatec Drilling ingår distributionsavtal med Sandvik Construction

Qmatec Drilling och Sandvik Construction har nöjet att meddela att ett distributions-avtal har tecknats gällande försäljning och service i Sverige för Qmatec Drillings Qmatec Rig Solutions (tidigare känt som Nemek). Samarbetet kommer inom kort att utvidgas till att även omfatta UK.

Avtalet innebär att Sandvik Construction får ett betydande urval sänkborriggar i sitt utbud, både för vatten- och energiborrning och grundläggning.

Samarbetet är ett viktigt steg för att växa internationellt för Qmatec Drilling, och kommer att bidra till att Qmatecs borrariga stärker sin position, också utanför Norge.

Qmatec Drilling övertog produktionen av Nemek borrariga 2007, och har sedan dess kontinuerligt utvecklat produkten och produktionen. Borrarigarna framstår idag som högt utvecklade kvalitetsprodukter.

Försäljning, service och eftermarknad i Sverige hanteras av det svenska säljbolaget Sandvik Mining and Construction Sverige AB.

För frågor gällande avtalet kontakta:

Kjell Arild Grønås
CEO
Qmatec Group AS
+47 92292697

Martin Friedl
Sales Manager Surface Drills & Tunneling North Europe,
Sandvik Construction
+49 174 3367999

Om Qmatec Drilling

Qmatec Drilling har fabrik i Vinje och producerar borrariga som används världen över till grundläggning, vattenbörning och energibörning. Våra borrariga har varit det företrädda varumärket sedan 1966, tidigare känt som Nemek borrariga, idag känt som Qmatec Rig solutions.

Om Sandvik-koncernen

Sandvik är en högteknologisk och global industrikoncern som erbjuder produkter, tjänster och service som förbättrar kundernas produktivitet, lönsamhet och säkerhet. Vi har en världsledande position inom utvalda områden – verktyg för metallbearbetning, maskiner och verktyg för gruv- och anläggningsindustrin, rostfria material, speciallegeringar, högttempe-

raturmaterial samt processsystem. Koncernen hade 2014 cirka 47 000 anställda, representation i cirka 130 länder och en omsättning på cirka 89 miljarder SEK.

Om Sandvik Construction

Sandvik Construction är ett affärsområde inom Sandvik-koncernen som erbjuder lösningar för praktiskt taget alla applikationer inom anläggningsindustrin, innefattande sådana områden som stenbrott, tunneldrivning, bergschakt, väg- och järnvägsbyggnad, krossning, rivning och återvinning. Produktprogrammet omfattar bergbörverktyg, borrariga, hydraulhammare, anläggningar för materialhantering samt maskiner för krossning och sortering. Omsättningen 2014 var cirka 9 miljarder SEK och antalet anställda cirka 3 000.

Ingen förkortat preskription vid utebliven slutbesiktning

I ett nytt avgörande slår Högsta domstolen fast att den korta preskriptionstiden om sex månader för bland annat entreprenörens ÅTA-krav inte gäller om slutbesiktning inte genomförs. I målet fastslog istället domstolen att preskriptionslagens bestämmelser ska tillämpas vilket innebär en preskriptionstid om tio år.

En grundläggande regel i AB-familjens standardavtal är att entreprenaden anses avlämnad efter godkänd slutbesiktning. Avlämnandet får bland annat till konsekvens att risken för skador på entreprenaden övergår till beställaren (vilket innebär att entreprenörens ansvar minskar rejält), att garantitiden börjar löpa samt att olika frister för skadestånd, viten, och andra krav börjar löpa. En sådan preskriptionsfrist är regeln om att ÅTA-krav måste faktureras inom sex månader från godkänd slutbesiktning. Denna regel återfinns i ABT 94 kap 6 § 13 och ABT 06 kap 6 § 19.

I början av december meddelade Högsta domstolen en dom i en tvist där frågan om slutbesiktningens innebörd ställdes på sin spets. I målet hade beställaren och entreprenören träffat ett entreprenadavtal som ingåtts i december 2007. Entreprenadavtalet var baserat på standardavtalet ABT 94. I juli 2009 fakturerade entreprenören tilläggsarbeten till ett belopp om drygt 650 000 kr. Någon slutbesiktning hade då inte genomförts.

Beställaren hänvisade till bestämmelsen i ABT 94 kap 6 § 13 som föreskriver att entreprenörens fordringar avseende ÅTA-arbeten preskriberas sex månader efter godkänd slutbesiktning. Entreprenörens ÅTA-krav var därmed, enligt beställarens uppfattning, för sent framställda.

Entreprenören var istället av uppfattningen att eftersom det inte hade genomförts någon slutbesiktning så kunde inte preskriptionsfristen om sex månader omöjligt gälla. Istället menade entreprenören att sista stycket i ABT 94 kap 6 § 13 var tillämpligt, vilket föreskriver att ”i övrigt gäller preskriptionslagen”. Preskriptionslagen innehåller en preskriptionsfrist om 10 år och genom

hänvisningen till preskriptionslagen menade entreprenören att den tioåriga preskriptionsfristen gällde och att ÅTA-kraven var framställda i tid.

Beställaren kontrade med att underentreprenörernas arbeten hade slutbesiktigats den 31 juli 2008. Dessförinnan hade entreprenören till beställaren anmält sin entreprenad färdigställd och tillgänglig för slutbesiktning. Garantibesiktning hade sedan genomförts under sommaren 2010. Beställaren var därför av uppfattningen att preskriptionstiden enligt ABT 94 kap 6 § 13 skulle räknas från den tidpunkt då slutbesiktning rätteligen skulle ha verkställts, vilket var den 31 juli 2008 då underentreprenörernas arbeten slutbesiktigades.

Högsta domstolen hade att ta ställning till hur standardavtalet skulle tolkas i den tvistiga frågan. Domstolen konstaterade inledningsvis att det saknas särskilda bestämmelser om preskriptionstid om slutbesiktning inte sker. Däremot finns bestämmelser som säger att garantitiden börjar löpa från den tidpunkt då entreprenaden rätteligen skulle ha godkänts vid slutbesiktning om beställaren inte medverkar till att slutbesiktning genomförs.

När bestämmelser i AB-familjens standardavtal inte är tillräckligt tydligt skrivna är det vanligt att domstolar analyserar den systematiska uppbyggnaden i standardavtalet. Så gjorde även Högsta domstolen i detta fall. Domstolen kom då fram till att regelverkets systematik visserligen gav uttryck för att slutbesiktningen var en viktig brytpunkt men att detta inte framgick tillräckligt tydligt av standardavtalet för att det skulle kunna tolkas som att preskriptionsfristerna skulle börja löpa från en tidpunkt då slutbesiktning borde ha genomförts. Domstolen konstaterade också att det visserligen fanns praktiska skäl till att låta preskriptionstiden löpa från en tidpunkt då slutbesiktning borde ha genomförts men att preskriptionsbestämmelser generellt sett måste tolkas med försiktighet/restriktivitet eftersom de innebär långtgående konsekvenser för parterna. Domstolen drog därför slutsatsen att det inte gick att tolka bestäm-

melsen i ABT 06 kap 6 § 13 som att en kortare preskriptionsfrist gäller än vad som uttryckligen framgår av bestämmelsen. Eftersom bestämmelsen hänvisar till preskriptionslagen gällde således en tioårig preskriptionstid.

Avgörandet från Högsta domstolen är allt annat än självklart. Det finns ett stort antal bestämmelser i AB-familjens standardavtal som är nära kopplade till att entreprenaden avlämnas genom godkänd slutbesiktning och Högsta domstolen såg ju trots allt flera praktiska skäl att tolka bestämmelsen såsom beställaren ansåg att den skulle tolkas. Därtill var två av de fem domarna skiljaktiga, vilket innebär att de ville gå på beställarens linje och bestämma preskriptionstiden till sex månader från den tidpunkt då slutbesiktning borde ha genomförts. Det fanns således stor risk att Högsta domstolen hade kommit fram till en annan slutsats.

Inom bergssprängning är det vanligt att det inte genomförs någon slutbesiktning överhuvudtaget. Om sprängaren är upphandlad på AB 04 eller ABT 06 innebär det att man måste avtala om att entreprenaden avlämnas på annat sätt än genom slutbesiktning, t ex genom avetablering. Detta kan t ex skrivas in i en offert som sedan blir del av avtalet. Vid entreprenader på AB-U 07 eller ABT-U 07 godkänns sprängarbetena samtidigt som beställarens entreprenad och tanken är istället att en avsyning av skador ska göras innan sprängentreprenören avetablerar. Såväl AB/ABT som AB-U/ABT-U-avtalen kan användas och det finns här inget ”rätt eller fel”, så länge man på något sätt har hanterat frågan om hur entreprenaden ska avlämnas. Annars fungerar inte systematiken i AB-familjens avtal vilket medför risker för båda parter (även om det denna gång slutade till entreprenörens fördel).

Revideringar av AB-Familjen

Byggnadets Kontraktskommitté, BKK, meddelade strax före midsommar att standardavtalen AB 04 och ABT 06 kommer att revideras och utkomma i nya versioner. Genom detta beslut sättes ett omfattande arbete igång. Den 3

december 2015 höll Svenska Föreningen för Entreprenad- och Konsulträtt årsmöte där nuvarande utformning av standardavtalen diskuterades. Vid seminarierna framkom en hel del synpunkter på ansvarskapitlet, kapitel 5, och särskilt bestämmelsen i kap 5 § 13 som behandlar tredjemansskador. Detta är en bestämmelse som vi vet av erfarenhet vet är viktig vid bergssprängning. Sannolikt kommer bestämmelsen – på något sätt – att skrivas om i nästa version av avtalen och förhoppningsvis förtydli-

gas. Motsvarande gäller för stora delar av kapitel 5 som behandlar ansvar och avhjälpande.

Att skriva om AB-familjens avtal är som sagt ett omfattande arbete. Sannolikt tar det flera år och kanske inte förrän 2018-2019 får vi nya versioner. Även om avtalen säkert blir bättre än sina föregångare kommer det sannolikt att uppstå nya oklarheter som kommer att bli föremål för tvister i domstolar och skiljenämnder.

Sven Albinsson, WA-Wollén Albinsson Advokatbyrå.

Praktisk handledning vid skada

Det är sannolikt inte lätt att fånga en läsares intresse med en artikel om skadereglering och finstilta försäkringsvillkor. Men om oturen är framme och en skada inträffar är det klokt att kontrollera försäkringsskyddet och förvissa sig om att man i onödan inte går miste om någon rätt till försäkringsersättning.

Kommande tips avser i första hand ansvarsförsäkring - som täcker den försäkrades skadeståndsskyldighet enligt gällande lagstiftning - men är också relevant för de flesta övriga moment som ingår i försäkringen.

Gör skadeanmälan i tid

Så snart en skada inträffat som kan täckas av försäkringen bör en skadeanmälan göras utan dröjsmål. Försäkringsvillkoren innehåller regler som innebär att skadeanmälan ska göras till försäkringsbolaget inom en viss tid för att försäkringen ska täcka skadan. Enligt Ifs standardvillkor ska anmälan göras senast 12 månader från det att någon framställt krav på skadestånd mot den försäkrade. Om anmälan görs för sent kan den försäkrade helt eller delvis gå miste om försäkringsersättning.

Hjälp till med utredning av skadan

När det är klarlagt att skadan täcks av försäkringen är nästa steg för försäkringsbolaget att närmare utreda vad som har skadats, orsak till skadan, vem eller vilka som kan hållas ansvariga för skadan, om annan försäkring finns som kan

täcka skadan, samt hur skadan kan åtgärdas och kostnaden för detta. Den försäkrade har en skyldighet att lämna de uppgifter som försäkringsbolaget begär, samt medverka i utredningar, analyser och undersökningar som kan behövas. Vid en sprängskada efterfrågar försäkringsbolagen till en början normalt sett följande underlag:

- En redogörelse från försäkringstagaren om vad som hänt och varför
- Kontraktshandlingar för uppdraget (ev. skriftligt uppdragsavtal, villkor m.m.)
- Riskanalys (om sådan upprättats)
- För – och efterbesiktningsprotokoll
- Vibrationsmättningsprotokoll
- Sprängjournaler

Det är också en fördel om foton är tagna på platsen där arbetet utförts och på det som skadats. Tänk på att inte medge ett ansvar mot någon skadedrabbad, eller att betala fakturor eller andra krav med anledning av skadan innan försäkringsbolaget fått chans att utreda händelsen.

Förlikning och självrisk

När en skada inträffat går det inte sällan att ha olika uppfattningar om ansvar, orsak och skadans storlek. En rättgång om skadestandsfrågor är ofta både tidskrävande och kostsam och det går sällan att vara helt säker på vad en domstol skulle komma till. För att undvika en långdragen hantering kan det därför i oklara fall finnas skäl att nå en uppgörelse med den som kräver skadestånd. Enligt villkoren för ansvarsförsäkring

är den försäkrade skyldig att medverka till en förlikning med den skadelidande om försäkringsbolaget begär det.

Betalning av en skada görs efter avdrag för gällande självrisk. Tänk på att vid skada genom sprängning och vissa andra markarbeten - såsom grävning, pålning och spontning - kan en högre självrisk tillämpas än vid andra skadeorsaker. Enligt Ifs standardvillkor är självrisken vid sprängning 10 % av skadebeloppet, dock lägst 20 000 kr. Läs försäkringsvillkoren för att ta reda på vilken självrisk som gäller för olika situationer.

Dela med er av kunskap och erfarenhet

Tänk på att skadereglering bygger på ett samarbete mellan försäkringsbolaget och den försäkrade. Det är oftast den försäkrade som kunskap och erfarenhet om det arbete som ska ha orsakat skadan. Det underlättar om den försäkrade hjälper försäkringsbolaget med så utförliga beskrivningar som möjligt om vad som hänt och varför.

Johannes Moberg

Flygande start för BEF – Utbildning

V 46 blev den verkliga starten för BEF – Utbildning. Under hela veckan var BEFs kontor fylld av aktiviteter. Ulf och Bengt höll en Grundkurs i Sprängteknik under hela veckan. På torsdagen höll dessutom BEF – Skolan en AB Grundkurs under ledning av Sven Albinsson, Magnus kollega i deras nya firma WA Wollsen Albinsson Advokatbyrå.

Inte nog med det V 47 startade med 2 dagars Auktorisationsutbildning med

flertal föredragshållare b.la vår arbetsmiljörådgivare Åke Ahlgren.

Totalt deltog ett 20 tal ”elever” i ovanstående utbildningar.

Parallellt med detta har ordförande Jan hunnit med några Dolkurser ute hos kund.

Utbildningssatsning följdes upp i Skellefteå V49 och V51 med **Sprängarbetsledare** och **A-kurs** med bra anslutning av intresserade och debattglada deltagare.

Vad händer framåt?

Nu är BEF-Utbildnings ”rektor” Anette Broman på plats och det känns tryggt för vår utbildning. Kursprogrammet för sprängutbildningarna 2016 är nu klara

och bifogas detta nummer av BEF – Nytt. Men tänk på att en av BEF – Utbildnings affärsidéer är kundanpassad utbildning ute hos våra kunder. Våra Dolkurser är ett exempel på det men

givetvis går det bra med övriga kurser också. Kontakta oss för mer info och för att boka kurs.

Kontakt

För mer info kontakt Anette Broman, anette@bef.nu, 070-693 68 98.

Anette Broman

BYN (Byggindustrins Yrkesnämnd) föreslår Yrkesråd

BYN föreslår att s.k. *yrkesråd* införs för samtliga yrken inom Byggnadsindustrins yrkesnämnd. Yrkesrådets uppgift är att vara rådgivande och att säkerställa att relevanta intressenter har möjlighet att bidra med förslag till utveckling av yrkesutbildningen i det aktuella yrket. Avgränsningarna är att det handlar om grundläggande yrkesutbildning och den ram som anges av yrkesutbildningsavtalet i stort. Ledamöterna i ett yrkesråd ska fastställas av BYNs styrelse och omfattningen av arbetet ska behovsrelateras. Möten kan vara fysiska eller genomföras som telefon- eller onlinemöten för att uppnå en rimlig kostnadseffektivitet. Ledamöter som företräder organisationer förutsätts stå för egen arbetstid medan BYN ska ersätta aktuella företag för de personer som är *aktiva i det aktuella yrket* med ett schablonbelopp plus faktisk reskostnad. Även när det gäller medverkande *experter för yrkestävlingar och yrkeslärare* så bör arbetsgivaren ersättas med ett schablonbelopp och faktisk reskostnad.

Arbetet ska ledas av BYNs kansli som även medverkar som sekreterare i råden.

Förslag till sammansättning

- Personer aktiva i yrket (alltid)
- Företrädare för branschorganisationer med nära anknytning till yrket (alltid om det finns en branschorganisation)
- Yrkeslärare (alltid när det finns lärarkompetens)
- Experter yrkestävlingar (för förekommande yrken)
- Partsrepresentant (uppgiften fördelas i BYNs arbetsutskott)
- Representant för BYNs kansli (alltid)

Mandat

Yrkesråden bör ha mandat att efter behov bjuda in gäster och att adjungera personer till sammanträden.

Yrkesrådets uppgifter

- Målbeskrivning - lämna förslag till innehåll i målbeskrivningar för det aktuella yrket och vid behov förslag till förnyelse eller uppdatering av målbeskrivningen.
- Distansutbildning - svara på förslag till innehåll från BYNs leverantör av distansutbildningen
- Yrkesprov -utformning av yrkesprov enligt givna ramar för genomförande
- Föreslå rutiner för bedömning av yrkesprov
- Utse bedömare av kompetens i samband med antagning till yrkeslärarutbildning efter önskemål från lärarhögskolor.
- Yrkestävlingar
- Vara stöd till den expert som har utsetts för att vara domare och huvudansvarig för tävlingsuppgifter i det aktuella yrket. Bidra i utvecklingen av tävlingsuppgifter.
- Remissarbete - utvecklingen av gymnasieutbildningen
- I förekommande fall medverka i samband med framtagande av styrdokument för utbildning inom aktuellt yrke.

Vi börjar med att starta upp yrkesråd inom följande yrken:

- Ställningsbyggare
- Plattsättare
- Golvläggare
- Undertaksmontör
- Bergarbetare
- Maskinyrken (Anläggning och lyftande)
- Dyk

Under 2016 kommer vi att starta yrkesråd inom våra resterande yrken.

Upstart Yrkesråd Bergarbetare

I samband med en "uppstartskonferens" hölls en första träff för Yrkesråd Bergarbetare där riktlinjer drogs upp för kommande arbete. Gruppen leds av *Christian Nielsen* från BYN och med representanter från Byggnads och SEKO. Branschen representeras av *Roland Netterlind* BEF. Till gruppen ska också tillföras företrädare för tunnelsidan, yrkeslärare och person aktiv i yrket.

Det som direkt konstaterades som det allvarligaste problemet var bristen på ungdomar som är intresserade av bergarbete och övriga praktiska yrken inom bygg - och anläggningsindustrin. Prioritet ett måste således vara att nå ut till alla skolformer som har praktisk utbildning och informera om vårt fantastiska yrke. För att kunna erbjuda ex bergarbetarutbildning på många orter (idag finns gymnasienivå endast i Hudinge och Filipstad) är att bilda särskilda yrkesgymnasium (ex bergsprängning) där man läser de specifika branschämnen medan man har övriga generella ämnen på hemmaorten.

Vi återkommer med hur arbetet i Yrkesrådet Bergsprängning utvecklar sig i kommande nummer.

Praktisk utbildning i skarpt läge för Yh-eleverna

Yh-elevernas 10 veckors praktiska utbildning närmar sig sitt slut. Eleverna har varit indelade i två grupper om tio personer i varje, en grupp på underjord och en på ovanjord, efter fem veckor bytte grupperna plats med varandra. Grupperna har i sin tur varit indelade i två grupper om fem personer med varsin instruktör. Underjordsinstruktörer är Inge Samuelsson med erfarenheter från Vägverket Produktion och Bosse Ceshinsky med mycket lång erfarenhet från nationella och internationella projekt.

Ovanjordsinstruktörer är Kenneth Runsö, bergsprängare med 25 års erfarenhet med betoning på försiktig sprängning. Kenneth har sedan 20 år även arbetat som utbildare och instruktör hos Bergutbildarna, och Tommy Johansson, expert på bergborring med lång erfarenhet av bergborring såväl som entreprenör och som Borrmästare på Sandvik. Tommys praktiska kunnande vad gäller optimering av borrhjars inställningar och användning är i dag unikt i landet.

Under den praktiska utbildningen har eleverna fått arbeta med de flesta förekommande sysslor och roller som förekommer i ett sprängningsprojekt både underjord och ovanjord.

Vid ovanjordspraktiken i Falun är eleverna med och bygger ungdomshoppbackar åt VM bolaget. Arbetsplatsen ligger vid Lugnets idrottsanläggning vilket innebär att eleverna får lära sig hur det i praktiken fungerar att arbeta nära allmänheten. Vibrationsmätare har satts upp på kringliggande byggnader, det finns bland annat en känslig simhall att ta hänsyn till, det ligger flertalet motionsspår kring arbetsplatsen och även en linbana som används för att komma åt vissa motionsspår eller för att komma upp till skidbackarna och utsiktspunkten över staden. Många människor passerar här och är nyfikna på elevernas arbete och de måste innan varje salva stoppa linbanan och säkra alla motionsspår ordentligt.

Sponsorer för ovanjordspraktiken är Aros Berg som ställt upp med två borrhjars, en Scout och en Commando, bägge radiostyrda. Sören Dahlin på Aros berg har även hjälpt till med myck-

et annat praktiskt kring Yh-utbildningen, vilket vi är mycket tacksamma för! Gruvteknik i Blötberget har som vanligt försett eleverna med handhållen utrustning. Forcit Explosives har sponsrat med sprängmedel, LIFA har bidragit med rabatterade priser på borrstål samt hjälpt till med förvaring. Stort tack till er!

Underjordspraktiken sker i Gåsgruvan strax utanför Filipstad. Även här

jobbar man i skarpt läge med att driva en transporttunnel mellan den gamla delen av gruvan och den nyare delen. Här finns det flera olika verksamheter att ta hänsyn till, SMA mineral bryter kalk och andra mineraler och det pågår verksamhet på en stor del av området. Även gymnasieelever från Filipstad gör sin sprängningspraktik här.

Eleverna har fått arbeta med hand-

hållen utrustning och har alltså borrar hela tunneln med hjälp av knämatare! Man har även bultat och förstärkt berget.

Sponsorer för underjordspraktiken är SMA Mineral som ställer upp med tunnel, lastmaskiner, fikarum och kök till våra elever samt kompressor / vatten m m. Gruvteknik i Blötberget ställer upp med handhållen utrustning, Forcit Explosives sponsrar med sprängmedel och LIFA med rabatterat borrstål.

Instruktörerna är mycket nöjda med hur eleverna klarat av den praktiska utbildningen, de har varit ivriga att lära, duktiga på att jobba i team, bra på att hjälpa varandra och det har vuxit fram en stark sammanhållning i grupperna.

I samband julleddigheten är det dags för eleverna att sätta sig i skolbanken för att genomgå kurserna i bergborrning för borkkort, sprängteknik för ovanjords- och underjordsarbete samt geologi.

Vårterminen kommer bestå av en lång första omgång på 10 veckor LIA där eleverna gör sin praktik ute hos företagen, därefter är det dags för sista omgången teori i april innan den avslutande LIA perioden.

Frida Hermansson

TRANSTRONIC®

Trimble

DPS900 DRILLING AND PILING SYSTEM

Niklas Hermansson och Jimmy Josefsson på Alingsås Sprängtjänst gratuleras av Morgan Mattsson Trimble och Lars Eric Lindquist Transtronic AB till den första installationen i Sverige av Trimble DPS900 maskinstyrning.

tel. 0221-84770 www.transtronic.se info@transtronic.se

Dagsläget December

Auktorisering

Auktoriseringskursen har hållits under november, se mer sid 52. För nya kurser se BEF-utbildningsprogram.

Auktoriserade Bergsprängare i dagsläget

Alingsås Sprängtjänst AB	Markströms Dyk & Sprängteknik AB
Andersson & Rask Åkeri AB	NCC Roads
Andreasson Väg & Bygg AB	Nerikes Bergsprängning
Berg & Byggteknik i Norberg AB	Nitro Entreprenad AB
Bergsprängaren Forsberg AB	Norrbottens Bergteknik AB
Bertil Almqvist Bergsprängning AB	RG Bergkonsult AB
Björknäs Bergsprängning	Robbans Last & Trucktjänst
Björnsäters Berg & Transport AB	Roger Sprängare
Ducimus Blasting AB	Skullman Bergsprängning
Enjis Bergsprängning AB	Sprängarbeten i Trönedal AB
Frentab Entreprenad & Söner AB	Sten & Betongteknik i Katrineholm
Hallstahammars Sprängtjänst AB	Sten-Gunnar Karlsson
Hammarö Bergsprängning AB	Stens Bergborrning
Hildings Bergsprängning AB	Svensk Maskinborrning
Hundprofil	Thorins Sprängnings AB
Hässlehult Sprängtjänst	Uddevalla Bergsprängning AB
Källgren & Söner AB	Uppländska Bergborrnings AB
Lindbergs Sprängtjänst	Voglers Sverige AB
& Pyroteknik AB	Värnamo Sprängtjänst AB
Lisas Bergsprängning AB	ÅG Sprängare AB
Magnus Schakt AB	Östervallskogs Allteknik AB

Spräng säkert.

Allt fler efterfrågar säkrare sprängämnen, Tovex är ett patenterat vattengelsprängämne som funnits sedan 80-talet. Tovex är säkert att använda även när man lastar och krossar. Med Tovex och elektroniska sprängkapslar får ni den bästa och säkraste kombinationen vad gäller säker sprängning.

Byt till Tovex, ett säkrare sprängmedel.

www.norab.com

norab
MEMBER OF SSE GROUP

I kalendern finns både ”öppna” aktiviteter men även olika större grupper mö-

ten där BEF deltar eller externa kurser, detta som en allmän information.

Januari

12-13 RfSU Arbetsmöte
Stockholm

26 Bergsam *Stockholm*

28-29 Bergsprängardagarna

Februari

2-3 Arbetsmarknadsdagar
Bergsskolan *Filipstad*

Mars

15 BK - Dagen *Älvsjö*

April

6 YH Utbildning – Lednigsgrupp

15-(16) BEF Föreningsstämma
Stockholm

Maj

26-(27) Borr o Sprang 2016
Aronsborg

Bergsprängardagarna 2015 28 – 29 januari, Frösundavik · Tradition och förnyelse

Konferensen **Bergsprängardagarna**, nu för 19 gången, kan väl sägas både blivit en tradition och institution för oss i Bergsprängningsbranschen. Ingen sprängare, beställare, konsult, myndighet eller leverantör vill eller kan missa årets möjlighet till information, diskussion, påverkan och samverkan.

Viss förnyelse i programmet, trots toppbetyg som vanligt i enkäten, vi satsar ännu mer på redogörelser från olika

spännande projekt där teknik, arbetsmiljö och juridik mm integreras i presentationerna. Men lugn, Årets Bergentreprenör, festmiddag, mm finns kvar så ingen behöver bli chokad.

Program finns på BEF och Bergutbildarnas hemsida.

Anmälan i god tid (Dvs nu!) till Bergutbildarna.

Borr o Spräng 26-(27) maj 2015

Succé mässan i lagom format för tredje gången.

Utställning, seminarier, festmiddag, uppträdande och möjlighet till övernattnig. Längre öppet dag 1. Dag 2 endast transporter till Maskinexpo. Mer detaljer kommer efter nyår.

Arrangörer BEF, Atlas Copco, Sandvik och Global Drilling.

Föreningsstämman 2016 15- (16) April Scandic Contental

En stämma enligt tradition. På fredagen stämmoförhandlingar och på kvällen festmiddag med diverse jippon. Boka gärna en Stockholm Weekend och bo på Stockholms nya lyxhotell, helt

nyöppnade (1 april) Scandic Contental med direkt uppgång från Centralen. Formell kallelse/ inbjudan kommer i början av januari,

MEDLEMSSERVICE

”Passiv” medlem

På begäran av flera medlemmar som sålt sitt företag, gått i pension eller av anledning tillfälligt eller för alltid lämnat bergsprängningsbranschen men ändå vill ha en koll på vad som händer inför vi nu medlemsalternativet ”Passiv medlem” (egentlig fel ord för man vill

ju egentligen vara aktiv och veta vad som händer). Medlemskapet innebär att man ex.vis får BEF-Nytt, inbjudningar till stämman och andra typer av möten. Däremot har man inte kvar sin rösträtt. Medlemsavgiften blir 800 kr/år

Intresserade kontakta BEFs kontor.

Bergsprängning på Facebook

Nu har BEF tagit steget ut i cyberrymden på riktigt för att komma ännu ett steg närmare våra medlemmar. Facebook är idag världens största community, så det är klart det måste finnas en naturlig samlingspunkt för alla bergsprängare. BEF har därför en egen sida dit alla som har Facebook kan gå och mingla, diskutera bergsprängning och träffa kollegor inom branschen. Sök på Bergsprängnings Entreprenörernas Förening eller gå in på www.facebook.com/sprangning och tryck sedan på gilla-knappen så kommer ni ha möjlighet att själva skriva inlägg, kommentarer osv.

Varmt välkomna!

I medlemskapet ingår att Ni får vår bransch bästa tidning (BEF-Nytt räknas inte) - **Svensk BERGS-& BRUKS tidning** – får Ni den inte, ring direkt till BEF:s kontor.

Bergs & Bruks är mycket läsvärd för en bergsprängare med kunniga reportrar bl a den hos oss välkända *Kjell Duberg* som också är flitig skribent i BEF-Nytt.

Tidningen leds med stark hand av dess chefredaktör och ägare *Jörgen Dahlquist*.

VISA ERT MEDLEMSKAP – Ger konkurrensfördelar

En undersökning visar att både Proffs-beställare och privatkunder ser en stor fördel i att en entreprenör/hantverkare är medlem i en branschförening.

Därför våga synas. Visa BEF – loggan på brevpapper, fakturor, anbud, maskiner, hemsida mm.

Behöver ni dekaler, digitala loggor, råd eller praktisk hjälp. Ring kontoret så ordnar vi det.

Köp flaggor – profilera BEF

Nu har äntligen de nya flaggorna kommit, denna gång med en auktorisations-logga. Det hjälper till att profilera BEF och Auktoriserad Bergsprängare. Använd den flitigt vid postning inför sprängning. Se gärna vad AFS 2007:1 Sprängarbete skriver i 37 § om utrymning, bevakning och initiering.

Flaggorna säljs till självkostnadspris á 160 kr styck exkl moms. Maila beställningen till roland@bef.nu eller ring kontoret 08-36 36 14.

ID-06 som medlemsförmån – direktlänk från hemsidan

ID06 – Obligatorisk ID- och närvaroredovisning på byggarbetsplatsen

BEF erbjuder nu medlemsföretagen ID 06. På korten kommer förutom namn och företagsuppgifter finnas möjlighet till ytterligare info, exempelvis spräng och borkkort.

Se utsänd detaljerad information eller Ring PASCARD direkt.

På telefon 08-685 45 60 uppge avtal BEF 0801.

Det finns också en direktlänk till PASCARDs ansökningsblanketter från vår hemsida under fliken medlemmar.

Bergsprängarnas självklara försäkringslösning

Mer information på hemsidan eller kontakta Tomas Bennetoft 0510-272 34. tomas.bennetoft@if.se

BEF-NYTT som digital bladdertidning på nätet

Från och med detta nummer finns BEF-NYTT även på nätet som bladdertidning via hemsidan. Man läser således som vanligt.

Tipsa eller länka till dem ni vill ska

läsa tidningen. Exempelvis beställare och ännu ej medlemmar eller läs själva i pad-dan.

Våra annonsörer får också ännu bättre spridning av sina annonser.

TEKNIK

Ingen tvekan längre - automation vinner terräng

Expo-mässan i Skellefteå, så finns det på många håll en skepsis mot den nya tekniken, konstaterar Mattias Pettersson. Det är en vanlig, men skälig reaktion: att man är lite osäker för vad det nya ska innebära. Så har det varit vid varje teknisk tillfälle. Men idag är det inte något som skulle vilja backa tillbaka till exempelvis gamla tiders handdrivna bormaskiner. Det finns tre huvudfaktorer som råder för dagens automatiserade, väckning: maskinens funktions- och operativa arbetsituation respektive utrustning och integrering av data. Det finns mycket att göra med maskinens funktioner, egentligen är det bara fantasin – och utvecklingskostnaden – som sätter gränser. Alla nya maskiner har i alla fall ett datererat kontrollsystem som möjliggör många automationsfunktioner, så att det blir lättare för operatören att arbeta mer effektivt. Dessutom kan operatörerna flyttas allt längre från maskinerna tack vare automation. Han eller hon kan till exempel stå 50 meter bort, i stället för att behöva vara där det är risk för ras. Men operatören kan mycket väl

HANT

Strategimöte

Totalt har styrelsen 6 möten per år. En av mötens är ett strategimöte där man arbetar med mer långsiktiga frågor för föreningens och vår branschs utveckling. Det är frågor kring lönsamhet, personalförening, påverkansarbete med beställare, leverantörer och myndigheter etc. Givetsvis också Auktionsråd Bergsprängare där styrelsen arbetar hårt för att få en större acceptans hos beställare och medlemmar. För att få en avskild miljö hade styrelsen begivt sig till Dalarna Hotel Bellevue i Stockholms skärgård. En 1800-talsvillan med hög tryckfaktor. Skulle till och med kunna betecknas som kritiskt i dess positiva betäckelse. Diskussionen var intensiv och många spännande ledor kom fram som följande: styrelsen kommer att förändra vår värde såväl kort som långsiktigt. Beslutningen för hårt stå kom i form av en hämta (i framtiden ses som en möjlighet) till Kymmenå, mer känd som Hemsås i August Strandbergs Hemsöborna. Här fick styrelsen i sig en portion kultur av vår kungälv guide både allmänt och i synnerhet om August Strandberg. Såret stygt för stressade fotograferade med högt teknisk fokus. Berättande ord-

Senior advisor board

För att få hjälp med strategiskt viktig långsiktiga frågor har styrelsen lagt till en grupp "Lungt". BEF: är med lång kompetens om såväl bransch som BEF.

Ännu ej medlem – tänk till

Lars Kvamvik, Värnamo Sprängtjänst AB

BEF är den enda organisation som arbetar med målsättningen att förbättra villkoren för berg-sprängningsentreprenörer. Vi gör det med upplysning/lobbning och utbildning samt i samverkan med övriga intresseorganisationer inom branschen. Föreningen arbetar såväl med ”kortsiktiga” frågor och förmåner som långsiktiga frågor som ytterst rör vår överlevnad. Ett medlemskap ger stora möjligheter att påverka vår framtid något som både får ses som en stor möjlighet och kanske också en skyldighet mot nästa generations bergsprängare.

Därför; Stå inte utanför, ta en del av ansvaret, ansök om medlemskap i BEF.

**BEF behöver Dig
– Du behöver BEF**

Har du problem eller frågor inom teknik, ekonomi, juridik, arbetsrätt, utbildning, lagar/förordningar osv. så är du välkommen att kontakta oss genom att ringa 08- 36 36 14 eller maila info@bef.nu.

Vi kanske inte har svaret direkt men tar fram det och kommer tillbaka eller sänder dig vidare till någon av våra duktiga rådgivare. Som medlem har du rätt till kortare rådgivning gratis av våra rådgivare som tillhör de ledande inom respektive område.

Geoteknik

Bo Ronge

Migmatit Geologisk Konsultbyrå AB
Tel: 070-582 13 95
ronge.migmatit@carlsborg.net

BEF har avtal med Bo Ronge, en av landets främsta geologer, om medlemservice i frågor angående teknisk geologi.

Entreprenadjuridik – Allmän Juridik

Magnus Wollsen, WA-Wollsen, Albinsson Advokatbyrå
Tel: 0700-92 00 64.
magnus.wollsen@wa-advokat.se

BEF har avtal med advokat firman WA-Wollsen Albinsson Advokatbyrå angående medlemservice inom entreprenadjuridik, affärsjuridik och skattefrågor. Vår kontaktperson är Magnus

Wollsen med stor erfarenhet från bygg- och anläggningsbranschen med klienter ifrån UE-leden och BEF:s rådgivare i över 10 år.

Dolor

Jan Johansson
BEF / Voglers Svrig AB
Tel : 0708-99 91 54
voglers@voglers.se

Jan har dolor som sin specialitet. Undervisar i BEF Utbildning och har varit sakkunnig i flera utredningar. Samt givetvis gedigen praktisk kunskap från sin egen verksamhet.

Hålinmätning

Bergknallen Konsult AB
Tel: 070- 277 67 87
Borr & Sond Kvalitetssäkring AB
Tel: 073-705 42 72

De två första hålraderna på pallar över tio meter ska hålinmätas. För information om hålinmätning med kvalitet rekommenderar BEF ovanstående partners.

EXII/III-fordon, Säkerhetsrådgivare

Per Wilny, Farligt Gods Hjälpen AB
Tel: 070-547 30 40.
pelle@fgh.nu

Per har mästerlig koll på transporter och fordon. Vid transport- och fordonsfrågor ger Per svar. Han är även säkerhetsrådgivare som krävs vid transporter över 1000 riskpoäng.

AMA – Systemet Göran Kers – Kerskonsult AB

Göran Kers
Tel: 070-521 54 69
goran@kerskonsult.se

Göran har mångsidig praktisk och tekniska kompetens från sina många år som entreprenör och konsult i anläggningsbranschen. Han har lång erfarenhet av AMA-systemet och Trafikverkets tekniska bestämmelser samt har deltagit i utvecklingen av Trafikverkets system för beskrivning av totalentreprenader. Upphandling, tolkning av förfrågningsunderlag, kostnadsregleringar av entreprenader och kalkylering är hans specialområden.

Arbetsmiljö

Arbetsmiljö Borring och sprängning

Åke Ahlgren
Tel:070-515 80 24
ake.ahlgren@comhem.se

Åke har ett förflutet i Bygghälsan där han jobbade i drygt 10 år som skyddsing.

Han har ett praktiskt förhållningssätt till arbetsmiljö. Handhar också arbetsmiljö i vår utbildning för "Auktoriserad bergsprängare". "Arbetsmiljöfrågor skall lösas nära produktionen är Åkes motto"

Riskhantering, SAM

Göran Österdahl, 2 Ge Verksamhets- och Kvalitetsutveckling
Tel: 070-415 85 12,
sveaborg.2ge@hotmail.com

Göran Österdahl har utvecklat en metod för riskhantering att användas i samband med planering av borrhings- och sprängningsarbeten.

Därutöver utarbetat dels ett planverk som är anpassat till ISO standards för kvalitets- och miljöledningssystem samt dels en plan för Systematiskt Arbetsmiljöarbete.

Box 614, 175 26 Järfälla
(Ynglingavägen 1-3)
Tel: 08-36 36 14, Fax: 08-580 121 50
Mail: info@bef.nu, Webb: www.bef.nu

Julhälsning

Nu är det bara några få dagar till jul och nyårshelger-
na och förhoppningsvis kommer ni alla medlemmar
och övriga intressenter få några välbehövliga dagars
avkoppling.

Sedan drar vi igång ett nytt spännande år med
många spännande utmaningar, kända och okända.

God Jul och Gott Nytt År!

samt en njutningsfull vinter

önskar

TIDNINGEN FÖR BEF-MEDLEMMAR OCH BRANSCHINTRESSENTER

Utgivare

Bergsprängningsentreprenörerna
i Sverige Ekonomiska förening, BEF.

Adress

Box 614
175 26 Järfälla
(Ynglingavägen 1-3)
Telefon 08-36 36 14
Fax 08-580 12150
Mail: info@bef.nu
webb: www.bef.nu

Redaktör och Ansvarig utgivare

Roland Netterlind
roland@bef.nu

Prenumeration

Tidningen finanseras av BEF och annons-
intäkter. De som önskar prenumerera eller
ett enstaka exemplar, maila till BEF.

Annonser

En annons i BEF-Nytt läses av mer än
tusen beslutsfattare inom bergsprängnings-
branschen.
För information och bokning, kontakta
BEF enligt ovan.

Original & Tryck

Ineko AB

**Citera gärna BEF-Nytt, men källa ska
anges.**

ISSN 2000-9161

LIFA

023-790 560
www.Lifa.se

BBURG

Robit®

Kvalitetsstämpel

Bergsprängnings Entreprenörernas Förening

Bergsprängningen omgärdas med flera lagar, regler och förordningar än någon annan del av byggsektorn och det med rätta. Misstag som okunnighet och slarv kan få förödande konsekvenser.

Genom branschorganisationen **BergsprängningsEntreprenörernas Förening** supportras och utbildas medlemsföretagen (ca 100 st som står för 85% av ovanjordssprängningen i Sverige) inom säkerhet,

lagar och förordningar, teknisk utveckling, Kvalitet & Miljö.

Medlemsföretagen förbinder sig att följa föreningens riktlinjer inom dessa områden vilket ger trygghet för våra beställare.

Våra medlemmar

Södra Sverige

Adrianssons Bergentreprenad AB, Konga, 070 6507267
Almquist Bergsprängning AB, Mjölby, 070-6884166
Bergbolaget i Götaland AB, Nässjö, 0380-555260
G.S. Spräng & Konsult Arbeten, Asarum, 076-1602977
Hasslö Spräng & Markarbeten, Hasslö, 0733-723830
Huskvarna Terrängtjänst, Huskvarna, 0705-312140
Hässelhult Sprängtjänst, Glimåkra, 070-5772357
Kalvsjöholmsbolaget AB, Kalv, 0325-51155
Källgren & Söner AB, Eksjö, 070-5098925
Liljegrens Entreprenad AB, Konga, 070-6507267
MJ Anläggning AB, Ryd, 070-5110900
Natzéns Sprängtjänst AB, Gnosjö, 070-8346820
P-O's Sprängtjänst & Söner AB, Boestad, 070-5238820
Sune Carlssons Åkeri AB, Nybro, 0470-77 44 00
Thorns Spräng & Betong HB, Virserum, 0495-30205
Voglers Sverige AB, Lidköping, 0510-86080
Värnamo Sprängtjänst AB, Gnosjö, 0705-690250

Mellan Sverige

Andersson & Rask Åkeri AB, Hofors, 0290-296 00
Berg & Byggt teknik i Norberg AB, Norberg, 0223-217 30
Bergsprängaren Forsberg AB, Nyköping, 070-630 79 31
Bergsprängaren Olle Wärnquist, Odensbacken, 070-314 92 11
Björknäs Bergsprängning, Gräsmark, 070-232 08 80
Björn Fredin Sprängtjänst AB, Svärtinge, 070-492 29 22
Björnsätters Berg & Transport AB, Mariestad, 070-572 38 41
Hallstahammars Sprängtjänst AB, Hallstahammar, 0220-124 30
Hammarö Bergsprängning, Skoghäll, 070-379 71 79
Hummelsta Schakt & Sprängning AB, Enköping, 0171-44 61 35
Holmstedts Stenteknik Borghamn, 0143-200 82
Magnusson & Pettersson AB, Lindesberg, 070-331 35 25
Mases Spräng & Mark AB, Rättvik, 070-584 17 42
Robbans Last & Trucktjänst AB, Söderköping, 070-556 20 41
Rotorschakt Bergshamra, 0176-26 03 05
Spräng & Mätkonsult i Nora AB, Nora, 0587-136 41
Spräng & Svetsmek, Tived, 070-240 77 18
Sten & Betongteknik i Katrineholm, Katrineholm, 070-867 01 53
Sten-Gunnar Karlsson, Ringarum, 070-523 10 47
Stensätter Maskin AB, Eskilstuna, 070-622 15 36
Tivens Berghantering, Tived 0761- 02 17 74
Uppländska Bergborrnings AB, Norrtälje, 0176-766 40
Öregrunds Bergsprängningstjänst, Öregrund, 073-655 03 57
Östervallskogs Allteknik AB, Töcksfors, 070-516 00 64

Stockholmsområdet

Berg och Anläggning i Stuvsta AB, Huddinge, 070-712 32 22
Bergsprängning Leif Larsson AB, Stockholm, 08-647 46 40
Bergsprängningsfirman KV Larsson sonson AB, Tumba, 070-535 25 75
Bladh's Sprängservice AB, Ösmo, 070-508 11 13
C. Skönnerud Bergarbeten AB, Huddinge, 073-316 99 98
Danderyds Berghantering AB, Stockholm, 070-627 27 04
Dynamitgubben KB, Värmdö, 070-370 97 00
Enjis Bergsprängning AB, Åkersberga, 070-226 47 72
Frentab Entreprenad & Söner AB, Gustavsberg, 08-570 260 90

Färentuna Bergsprängning AB, Färentuna, 070-812 73 74
Hermans Maskin AB, Knivsta, 018-34 12 73
Ingarö Bergsprängning AB, Ingarö, 070-417 51 55
Magnus Schakt AB, Saltsjö-Boo, 070-729 43 68
Markströms Dyk & Sprängteknik AB, Rönninge, 070-291 65 69
Mälare Bergsprängning AB, Färentuna, 070-834 13 41
RG Bergkonsult AB, Värmdö, 070-999 42 49
Skullman Bergsprängning, Färentuna, 070-862 33 12
Spräng Companiet AB, Bromma, 072-703 84 21
Svenska Bergschakt AB, Järfälla, 070-760 50 87
SW-Sprängtjänst, Märsta, 070-854 01 86
Trp & Markarbeten VM AB, Huddinge, 070-620 90 49
YB Sprängtjänst AB, Saltsjö-Boo, 070-931 41 64
Åkersberga Bergsprängning, Åkersberga, 070-491 13 11

Västra Sverige

Alingsås Sprängtjänst AB, Alingsås, 0703-333314
Andreasson Väg & Bygg AB, Angered, 070-3722595
Bergsmo Bergsprängning AB, Göteborg, 0768-65 36 25
Christers Blooms Bergsprängning AB, Uddevalla, 070-3191114
Cullbergs Bergsprängning, Uddevalla, 0708 811174
Ducimus Blastning, Sjömarken, 070-403 06 01
Göteborgs Sprängteknik AB Göteborg, 0706-65 34 25
Hildings Bergsprängning AB, Gånghester, 033-256135
Klas Myremark Bergsprängning, Jörlanda, 070-3128622
Lisas Bergsprängning AB, Långås, 070-5931279
MP Entreprenad Service Borås AB, Borås, 070-6777078
Nitro Entreprenad AB, Göteborg, 0702-335660
Roger Sprängare, Brålanda, 0706-6553879
Svensk Maskinborrnings AB, Trollhättan, 0703-844742
Thorins Sprängnings AB, Onsala, 0705-728600
Uddevalla Bergsprängning AB, Uddevalla, 070-5570220

Norra Sverige

Bysses Bergsprängning, Ramsle, 070-370 45 18
GS Maskintjänst, Hammarstrand, 070-363 56 30
Kalle Sprängare, Bergsjö, 070-668 67 18
Kanonidé Bonässund, 070-649 90 36
Lindbergs Sprängtjänst & Pyroteknik AB, Örnsköldsvik, 070-211 31 55
Modéns Bergsprängning Eft AB, Fagervik, 070-357 91 91
NCC Roads Sverige Nord, Umeå, 070-330 10 68
Norrbottnens Bergteknik AB, Luleå, 070-625 02 36
Rocab Berg AB, Skog, 070-600 00 70
Sollefteå Sprängtjänst AB, Sollefteå, 0620-163 50
Sprängarbeten i Trönedal AB, Söderhamn, 070-602 52 35
Stens Bergborrnings, Forsa, 070-372 99 77
Wallbergs Åkeri AB, Ljusdal, 0651-147 09
Västjämmtlands Sprängtjänst, Undersåker, 073-982 63 52
Å.G Sprängare AB, Robertsfors, 070-555 24 89

Utland

Bergsprängaren Bo Jansén Jomala-Åland +35-8-405536123
Gulf Rock Group of Companies Sharjah U.A.E +971-6-5311195
Van Oord Rotterdam Netherlands +31-104478444
Voglers Eesti Ou Kunda +37-25145702

Aktivt stödjande Partners

Abesiktning Väst AB, Ansvarsbesiktning AB, Atlas Copco CMT Sweden AB, Austin Sverige AB, Bergs & Brukstidning, BergUtbildarna AB, Bjerking AB, Brenntag Nordic AB, Cesium AB, CME AB, Datema, Desrock AB, EPC - Sverige AB, Etken Teknologi AB (Royex), Explosiv Utbildning AB, Farligt Gods Hjälp, Forcitt Sweden AB, FRÖLANDERS, Geopro AB, Global Drilling, Gruvteknik AB, Hundprofil, Impab AB, JEHANDER, KCEM, KRUTHANSSON AB, MAXAM Metra Konsult AB, Metron Miljökonsult AB, Migmatit Geologisk konsultbyrå AB, MT i Bålsta AB, NITREX SRL, Nitro Consult, NORAB, Orica Mining Services Scandinavia AB, Power Tools AB, RBT - Rockbreaker Tools AB, Rockplan Sweden AB, Royex / AB, RUBA GUMMI AB, Sandvik Mining and Construction Sverige AB, SMC AB, Sprängkonsult AB, Svensk Byggsyn, SVEVIA AB, SWEDEQ AB, Transtronic AB, Yara AB.

Säkerhet

Kvalitet

Miljö

www.bef.nu

BEF – det är vi som försätter berg

